Grimstad

Tilstandsrapport 2023/24

Tilstanden og veien videre for barnehagene, skolene og barnevernet i Grimstad

Innhold

1 Innledning - Tilstandsrapport 2023-24 4
2. Sammendrag 5
3. Barnehage - beskrivelser og vurderinger 8
3.1 Barnehage og personale 8
3.1.1 Fakta om barnehagene 8
3.1.2 Kompetanseutvikling for ansatte i barnehagene 10
3.1.3 Pedagognorm og bemanningsnorm 11
3.2.Fakta om barnehagebarna 13
3.3 Spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging i barnehagene 15
3.3.1 Tilstanden knyttet til tilrettelegging 16
3.3.2 Tilstanden knyttet til vedtak om spesialpedagogisk hjelp 16
3.3.3.Pedagogisk veileder 17
3.4.Foreldreundersøkelse 17
3.5 Trygt og godt barnehagemiljø 18
4. Skole - beskrivelser og vurderinger 20
4.1 Elever og undervisningspersonale 20
4.1.1 Elevtall og lærerårsverk 20
4.1.2 Opplæring av minoritetsspråklige elever 23
4.1.3 Kompetanseutvikling for ansatte i skolen 24
4.2 Individuell tilrettelagt opplæring (tidligere spesialundervisning) i skolen 26
4.2.1 Tilstanden knyttet til spesialundervisning 26
4.3 Læringsmiljø i skolen 35
4.3.1 Læringsmiljøindekser for Grimstad og landet for øvrig 35
4.3.2 Mobbing og andre former for krenkelser 38
4.3.3 Ressursteam mot mobbing 43
4.3.4 Skolevegring og mobbing 44
4.4 Resultater i ferdigheter og fag 46
4.5 Skolebidragsindikatorene 54
4.6 Grunnskolepoeng, overgang og gjennomføring av videregående opplæring 56
5. Barnevernstjenesten - beskrivelser og vurderinger 61
1.1 Innledning 61
1.2 Overordnet vurdering av status 61
1.3. Organisering av barneverntjenesten i Grimstad 62
1.3.1 Meldinger til barneverntjenesten 63
1.3.2 Mottak og undersøkelse 63

1.3.3. Tiltak etter barnevernslovens kapittel 3 og 4 64
1.3.4. Hjemme hos (HH) 65
5.3.5 Omsorg og ettervern 66
1.4 Tverrfaglig samarbeid 68
1.5 Aktivitet 68
1.5.1 Presentasjon av virksomheten og nøkkeltall 68
1.5.2 Hvem meldingene kommer fra 71
1.6 Nøkkeltall - økonomi 72
5.7 Sykefravær 72
1.8 Vurderinger av framtidsutsikter 73
6. Pågående prosjekter og satsinger 75
7.Tilsyn og revisjoner i perioden 76
8. Oppsummering 77
8.1 Vi samler trådene 77
8.1.1 Kompetanse og kvalitet 78
8.1.2 Livsmestring i alle faser 79
8.1.3 Forebyggende arbeid og tidlig innsats 79
8.1.4 Ett barn og flere tjenester – om samarbeid, samordning og samhandling 80
9. Anbefalinger til politisk nivå for veien videre 81

1 Innledning - Tilstandsrapport 2023-24

Den årlige tilstandsrapporten inngår som en del av det ordinære plan, budsjett og rapporteringsarbeidet og har kvalitetsutvikling som siktemål. Rapporten er ment som et viktig grunnlag for politiske vedtak om mål, strategier og tiltak.

Opplæringsloven § 17-12 regulerer kommunens plikt til å arbeide med kvalitetsutvikling for grunnskolen. Her fremgår det at kommunen skal arbeide for å opprettholde og heve kvaliteten i grunnskoleopplæringen. Kommunen skal sørge for at skolene jevnlig vurderer i hvilken grad organiseringen, tilretteleggingen og gjennomføringen av opplæringen medvirker til å nå de målene som er fastsatt. Som en del av oppfølgingsansvaret, skal kommunestyret minst en gang i året få informasjon om læringsmiljøet, læringsresultater og gjennomføringen til elevene i opplæringen. Denne rapporten er en del av denne informasjonen. Rapporten skal gi politisk og administrativ skoleeier et faktabasert grunnlag for å følge opp resultatene til de enkelte skolene, og den skal settes i sammenheng med kommunens mål og satsinger, nasjonale lover og retningslinjer.

I de siste tilstandsrapporter, har vi inkludert tall og analyser knyttet til barnehagesektoren, selv om det ikke er lovpålagt å utarbeide en tilstandsrapport om tilstanden i barnehagene. For bedre å kunne ivareta hele utdanningsløpet og sikre barn og unge i Grimstad god kvalitet på tjenestene, presenteres tall og statistikk også på barnehageområdet.

Første januar 2021 ble det lovbestemt, i barnevernsloven § 2-1, at kommunestyret minst en gang i året skal få en redegjørelse om tilstanden i barneverntjenesten. Krav om utarbeidelse av tilstandsrapport hadde sammenheng med at kommunens øverste politiske og administrative ledelse har det overordnede ansvaret for at barneverntjenesten forvaltes i tråd med gjeldende regelverk og at tjenestene er forsvarlige. I Tilstandsrapporten for 2021-22 ble det derfor gjort ytterligere en utvidelse ved at også tilstanden knyttet til barneverntjenesten i Grimstad ble inkludert i dette dokumentet.

Også på barnevernets område skal tilstandsrapporteringen være en del av kvalitetsutviklingen. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) understreker at et av de viktigste formålene med tilstandsrapporteringen er at den skal bidra til økt bevissthet i kommunen om hva som er godt barnevern. En god tilstandsrapport gir både politikere, kommuneansatte og befolkningen innsikt i hvordan barnevernet jobber, og hvilke problemstillinger tjenesten møter. Videre kan tilstandsrapporten legge grunnlaget for dialog om prioriteringer og forventninger. Rapporten vil også kunne bidra til mer åpenhet og innsikt i barnevernets arbeid.

Det å utarbeide ett samlet dokument for de tre tjenesteområdene barnehage, grunnskole og barnevern, er et strategisk grep kommunedirektøren gjør for å gi et mer helhetlig bilde av oppvekstsektoren i kommunen og hvordan tjenesteleveransene vurderes for barn og unge. De aller fleste barn og unge går i barnehage eller på skole. Noen barn og foreldre får hjelp av barnevernet. Hovedhensikten med å se tjenestene i sammenheng, er å ytterligere forbedre samhandling og samordning av praksis knyttet til forebyggende arbeid, tidlig innsats, inkludering, medvirkning, og intervensjon. Forhåpentligvis vil dette kunne bidra til bedre tverrfaglige samarbeid og at de ulike tjenestene kan lykkes med å være et godt lag rundt barn, unge og deres familier.

Tall og statistikk er hovedsakelig hentet fra Utdanningsdirektoratet sine nye «analysebrett for statistikk», samt Grunnskolens Informasjonssystem (GSI) og Statistikkbanken, Barnehagenes statistikkportal (BASIL), KOSTRA og SSB.

Tallmaterialet i rapporten er i hovedsak aggregerte resultater på kommune og nasjonalt nivå for å unngå direkte eller indirekte identifiserbare opplysninger. Tallmaterialet i de lokale indikatorene kan også være av et såpass lite omfang at det berører bestemmelsene om taushetsbelagte opplysninger etter forvaltningsloven § 13 og/eller personopplysninger etter personopplysningsloven § 2 nr. 1. Barnehage- og skolevise presentasjoner er gjort der det er særlig relevant og forsvarlig.

2. Sammendrag

Tilstanden på barnehageområdet

Det er en stor overvekt av private barnehager i Grimstad. Tall fra 2023 viser at det er 28 barnehager i kommunen. Av disse er fire barnehager kommunale. På landsbasis var det 106 færre barnehager i 2023 enn i 2022. I Grimstad var det ingen endring i antallet.

Per 15. desember 2023 var det totalt 1187 barn i barnehagene i Grimstad, mot 1189 barn året før. Av de 1187 var 221 barn i kommunale barnehager. I alle barnehagene var det 20 barn med deltidsplass i 2023 mot 37 barn i 2022. Andelen av heltidsplasser synes å være økende. Kommunen ivaretar både pedagognormen og bemanningsnormen i barnehagene. Det er lav andel menn som jobber barnehagene i Grimstad, men over landsgjennomsnittet.

Grimstad inngår i regionalt samarbeid om kompetanseutvikling (Rekomp) som inkluderer både de private og de kommunale barnehagene. Satsingsområdene er knyttet til flerkulturelle barn, digital praksis, bærekraftig utvikling og kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis.

Enkelte barnehagelærere deltar på ulike videreutdanningsprogram via utdanningsdirektoratet.

Det er prosentvis noen færre barn med vedtak om spesialpedagogisk hjelp under skolealder enn i landet ellers, men det er relativt mange barn med tilrettelegging, her ligger Grimstad over landsgjennomsnittet.

Tilstanden på skoleområdet

Tallet på elever i Grimstad har holdt seg forholdsvis stabilt i perioden 2017-2024. Årets tall er 2900 elever. Det er 2 elever færre enn for året før. Årsverk til undervisning samlet har økt med 13,1, men det er bare 1,5 av disse årsverkene som kan tilskrives ordinær opplæring.

Årsverk til individuell tilrettelagt opplæring (tidligere spesialundervisning) med pedagog har økt med 11,5 årsverk fra 2022-23 til 2023-24. Med den marginale økningen av årsverk vi ser knyttet til ordinær opplæring, må vi tilskrive økningen av årsverk hovedsakelig til individuell tilrettelagt opplæring. Årsverk til assistent etter enkeltvedtak er redusert med 8,3 årsverk. Dette er et brudd på tidligere mønster hvor reduksjonen gjerne var knyttet til assistenter som *ikke* var knyttet til enkeltvedtak. Det har vært en liten reduksjon knyttet til elever som har vedtak på særskilt språkopplæring sammenlignet med året før.

Fem av skolene oppfylte ikke minstenorm for lærertetthet i 2023-24. Grimstad kommune har i fjor fått innvilget færre studieplasser til videreutdanning enn det kommunen hadde godkjent. Det kan bli krevende å komme i mål med å tilfredsstille kompetansekravene innen 2025. Samlet er det nå 38 (i fjor 86) lærere i Grimstadskolen som mangler de nødvendige studiepoengene for å fortsette å undervise i fagene sine etter 2025.

Andelen elever med individuell tilrettelagt opplæring i Grimstad er lavere i 2023-24 enn året før og lavere enn hele landet. Andelen elever med vedtak om individuell tilrettelagt opplæring øker med økende alder. Det er betydelig variasjon mellom skolene i andel elever med vedtak, og begge privatskolene i kommunen ligger fortsatt svært høyt, selv om begge har hatt en liten nedgang. Det er også store kjønnsforskjeller knyttet til individuell tilrettelagt opplæring. Når elever får spesialundervisning, får de mange pedagogtimer. Når elever får tildelt assistenttimer, får de mange timer.

Det er flere forhold som er grunnleggende for at elever skal oppleve et godt læringsmiljø. Utvalgte læringsmiljøindekser fra elevundersøkelsen i denne tilstandsrapporten er: elevdemokrati og medvirkning, faglige utfordringer, trivsel, støtte fra lærerne, og vurdering for læring. Fortsatt skårer både landet og Grimstad lavt på elevdemokrati. Elevene i Grimstad-skolen rapporterer om lav fornøydhet når det gjelder skolenes vurderingspraksis. Elevene i barneskolen opplever likevel noe høyere grad av tilfredshet enn elevene på ungdomstrinnet. Elever på barnetrinnet rapporterer lavere grad av støtte fra lærer enn eleven året før, men rapporterer noe høyere fornøydhet enn elevene på ungdomstrinnet. På barnetrinnet skårer Grimstad og hele landet likt på trivsel (4,0). På ungdomstrinnet skårer Grimstad noe under landet på trivsel (3,9 mot 4,0).

Det er mange elever i Grimstadskolen som rapporterer om mobbing (11,1 prosent på 7. trinn og 10,2 prosent på 10. trinn), men det er en bedring fra året før. Elevundersøkelsen viser at mobbing foregår både i klasserommet, i skolegården, i korridoren, på do, i garderoben, kantinen og på skoleveien. Mange av de elevene som opplever digital mobbing, blir også mobbet ansikt til ansikt.

Elevene i Grimstad som gjennomførte nasjonale prøver (NP) i lesing på barnetrinnet i 2023-24 har prestert bedre enn elevene som gjennomførte prøven skoleåret 2022-23. Elevene på 8. trinn i Grimstad har prestert svakere på NP i lesing sammenlignet med Grimstadelevene fra året før, med bedre sammenlignet med elever fra landet for øvrig. Det er mange elever på 5. trinn i Grimstad som plasserer seg på laveste mestringsnivå i NP engelsk (31,4 prosent). Det er mange elever på ungdomsskolen som plasserer seg på de to laveste nivåene i engelsk, og ungdomsskoleelevene presterer svakere enn hele landet. Det er færre elever på 5. trinn som har plassert seg på laveste mestringsnivå i NP regning sammenlignet med året før. Dobbelt så mange Grimstad-elever på ungdomstrinnet har plassert seg på laveste mestringsnivå i NP regning sammenlignet med året før (13,7 prosent).

Snittet for *standpunktkarakter* for 10. trinn skoleåret 2023-24 i norsk hovedmål har i Grimstad gått markant ned fra fjoråret, og er det laveste i fireårs-perioden med 3,6. Snittet for standpunktkarakter i matematikk i Grimstad har sunket fra skoleåret 2021-22 til skoleåret 2023-24. Grimstadelevene 2023-24 har 0,1 høyere snittkarakter i standpunkt engelsk sammenlignet med fjoråret (4,0 mot 3,9).

Snitt-karakter på *eksamen* 10. trinn for Grimstad-elevene i skriftlig norsk har sunket fra 3,3 i 2022-23 til 3,1 i 2023-24. Snitt-karakteren på eksamen for Grimstad-elevene i matematikk viser en negativ utvikling (fra 3,5 til 3,0). Snitt-karakteren for Grimstad-elevene i engelsk har økt fra 3,8 til 4,0. Snitt-karakteren for hele landet i engelsk var 3,8.

Skolebidragsindikatorene viser skolenes innsats for elevenes skoleresultater. For å måle skolenes innsats, kontrolleres det for tidligere elevprestasjoner og foreldrebakgrunn (utdanningsnivå, husholdningsinntekt og elevens innvandringsbakgrunn). En positiv verdi indikerer at skolen bidrar mer enn landsgjennomsnittet, mens en negativ verdi indikerer at skolen bidrar mindre enn landsgjennomsnittet. Årets resultater viser at skolene i Grimstad sitt skolebidrag er negativt sammenlignet med landsgjennomsnittet, og at det er det svakeste i fire års-perioden.

Når det gjelder grunnskolepoeng, viser de rekordhøye grunnskolepoengene både for Grimstad, Agder og for landet de foregående år mer normale utslag nå som også eksamenskarakterene igjen inngår i regnestykket. Eksamenskarakterene er som regel lavere enn standpunktkarakterene. I Grimstad var grunnskolepoengene i 2023-24 på 41,1 og noe lavere enn året før (41,7) og noe lavere enn hele landet (42,2).

Når det gjelder andel elever som har gjennomført og bestått videregående opplæring (VGO) i løpet av 5/6 år, er det 82,2 prosent. Det er noe lavere enn året før (83,4 prosent) som da var det høyeste registrerte i Grimstad. Det er store kjønnsforskjeller på gjennomføring både nasjonalt og i Grimstad når det gjelder studiespesialiserende utdanningsprogram. Den mest markante forskjellen er likevel mellom de ulike studieprogrammene. I Grimstad gjennomførte 90,4 prosent studiespesialiserende, mens det kun var 73,5 prosent som gjennomførte yrkesfaglig program.

Tilstanden på barnevernsområdet

Barnevernsreformen trådte i kraft 01.01.2022. Den innebærer at kommunene får mer ansvar for barnevernet, både faglig og økonomisk, enn tidligere. Det stiller igjen krav til kommunens styring av barnevernet, til ledelsen i barnevernet og til det samlede familiestøttende arbeidet. Reformen skal bidra til å styrke arbeid med forebygging og tidlig innsats. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) presiserer at målene i reformen kun blir oppnådd gjennom endringer i hele oppvekstsektoren. Derfor blir barnevernsreformen i tillegg omtalt som en oppvekstreform.

Endringer i barnevernloven trådte i kraft fra 01.01.23. Loven skal bidra til bedre barnevernfaglig arbeid, styrke barns og foreldres rettssikkerhet, og bidra til økt vekt på forebygging og tidlig innsats.

Barneverntjenesten i Grimstad ble fra 2022 flyttet fra helse og omsorgsektoren til oppvekstsektoren, sammen med andre sentrale tjenester for barn, unge og deres familier. Dette skal bidra til bedre samhandling og samordning av innsats og tiltak i tjenester rettet mot barn og unge i kommunen.

Barneverntjenesten i Grimstad har lagt bak seg en periode med utfordringer, spesielt knyttet til bemanning og høyt sykefravær. Det ble utarbeidet en strategi for hvordan barnevernet skulle levere sine tjenester på en bedre måte, men implementering av strategien er et kontinuerlig arbeid.

Et viktig mål med barnevernreformen (oppvekstreformen) er tverrfaglig samhandling. Barneverntjenesten jobber iherdig for å tilfredsstille kravene knyttet til fosterhjemsområdet, samt å være en god medspiller og samarbeidspartner i å styrke laget rundt barn, unge og deres familier.

Når det gjelder aktiviteten rettet mot barn og familier, viser statistikken at det var en nedgang i antall bekymringsmeldinger fra 2020, 2021 og til 2022 (fra 489 til 349). Antall undersøkelser ble også blitt redusert fra 2021 til 2022 med 58. I 2023 økte antall bekymringsmeldingene igjen (379), og det gjorde også undersøkelsene (152 i 2022 til 185 i 2023).

Av de som sendte bekymringsmelding til barnevernet i 2023, var det flest fra politi (79) og fra anonyme (50). Det ble sendt 29 bekymringsmeldinger fra skoler og 7 fra barnehager.

Barneverntjenesten kan iverksette tiltak både i og utenfor hjemmet. De aller fleste tiltak er såkalte frivillige hjelpetiltak, samt frivillige botiltak utenfor hjemmet. Tiltaksgruppen følger opp om lag 140 saker. De benytter flere ulike metoder i møte med familiene.

Noen barn og unge er under omsorg av barnevernet, enten i et fosterhjem, forsterket fosterhjem, spesialisert fosterhjem eller i institusjon. Noen ungdommer er også på såkalt ettervern hvor formålet er å ivareta ungdommer som har hatt tiltak fra barneverntjenesten og som fortsatt trenger bistand og støtte etter nådd myndighetsalder i en overgang til voksenlivet.

I 2024 er det omtrent 45 barn som barneverntjenesten plasserte i fosterhjem. Samtidig er det rundt 15 ungdommer på ettervern. Mangel på fosterhjem og institusjonsplasser har preget barnevernstjenesten det siste året. Plassering i beredskapshjem, som i utgangspunktet skal være for en kort periode, blir lengre enn ønskelig. Fosterhjemsmangel kan også ha innvirkning på resultatet i nemnda.

Barnevernreformen innebærer blant annet at såkalte statlige fosterhjem fases ut, og kommunen overtar ansvaret alene for de barna som har mest krevende behov. Samtidig har de økonomiske kostnadene (egenandelen) til institusjonsplasser økt betraktelig som følge av denne endringen. For kommunen vil det derfor i fremtiden være avgjørende å lykkes med forebyggende arbeid og tidlig innsats, slik at så få barn og unge som mulig får behov for institusjonsplass.

3. Barnehage - beskrivelser og vurderinger

3.1 Barnehage og personale

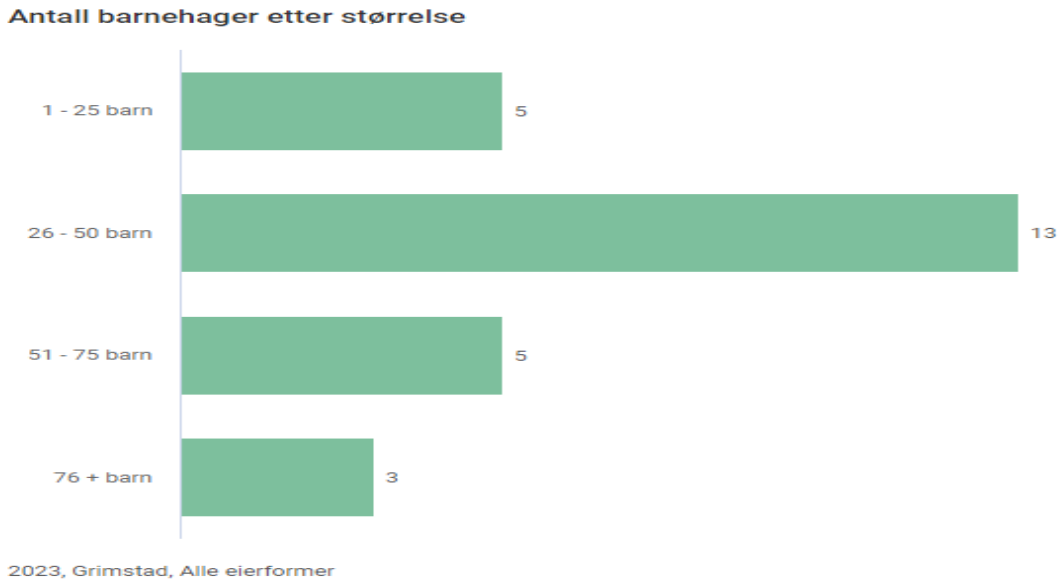
3.1.1 Fakta om barnehagene

Tall fra 2023 viser at det er 28 barnehager i Grimstad. Av disse er 4 barnehager kommunale og 24 private. Det er 23 ordinære barnehager i kommunen, 3 familiebarnehager og 2 åpne barnehager. Fordi de sistnevnte barnehagene ikke alltid er inntatt i tilgjengelig statistikkberegning fra Utdanningsdirektoratet, vil totalantallet (N) variere i figurene og tabellene i denne rapporten.
De kommunale barnehagene er Hausland barnehage, Storgaten barnehage, Markveien kulturbarnehage og Eide barnehage.

Tall per 15.12.2023 viste at det var totalt 1187 barn i barnehagene i Grimstad. Av disse var det 221 barn i de kommunale barnehagene. I 2023 har det vært en liten økning av antall barn i kommunale barnehager. Dette skyldes mest sannsynlig at Storgaten barnehage utvidet sin drift med en friluftsgruppe fra 01.08.2023.

Med den høye andelen private barnehager som utgjør 81,4 prosent, skiller Grimstad seg fra gjennomsnittet i resten av landet. På landsbasis er det i 2023 en fordeling i form av 48,9 prosent kommunale barnehager og 51,1 prosent private barnehager. For Grimstad har den høye andelen private barnehager blant annet betydning for grad av innflytelse på drift og kvalitetsutviklingsarbeid i de fleste av barnehagene. Tilskuddene til private barnehager beregnes ut fra hvor økonomisk effektivt vi driver de kommunale barnehagene. Med den høye andelen av private barnehager, blir det i et økonomisk perspektiv derfor viktig at kommunen driver de kommunale barnehagene så økonomisk effektivt som mulig.

Størrelse
Barnehagene i Grimstad varierer i størrelser. Figur 1 viser følgende oversikt:

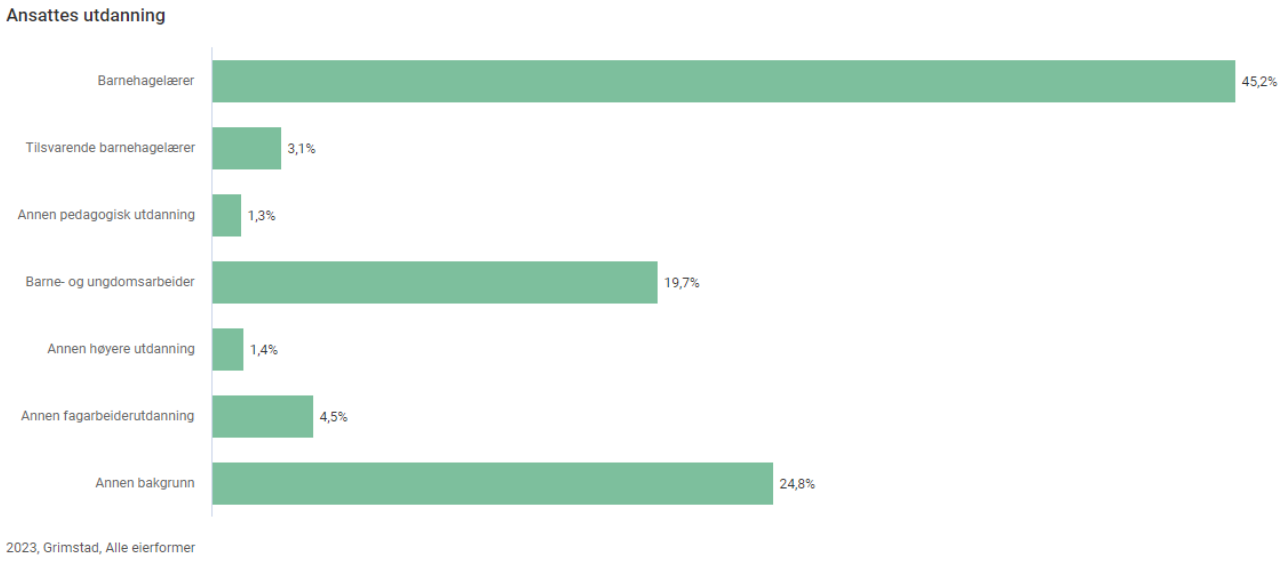

Tallene er hentet fra Udirs analysebrett for statistikk, 2023

Bildet viser et variert tilbud for barna i Grimstad ved at vi både har barnehager som er store, middelsstore og små.

Utdanning

Ansattes utdanninger synes å være en viktig faktor for kvaliteten i barnehagene. Under presenteres den siste oversikten som er tilgjengelig. Den inkluderer alle barnehagene i kommunen:

Tallene er hentet fra Udirs analysebrett for statistikk, 2023

Oversikten viser at i underkant av 50 prosent av de ansatte i Grimstadbarnehagene har en pedagogisk utdanning. Med dette ivaretas pedagognormen (14 barn per pedagog). Oversikten viser at i Grimstad var det 19,7 prosent med barne- og ungdomsarbeidere per desember 2023.

Barnehagemyndigheten anser at dette gir god mulighet for å sikre høy kvalitet og ivaretakelse av barnehageloven og rammeplan for barnehagen.

Av oversikten kan vi også bemerke at over 75% har en form for barnehagefaglig utdanning, noe som også kan bidra til å styrke til kvaliteten i barnehagene.
Kommunale barnehager har høyere antall faglærte assistenter enn de private. Barnehageloven stiller ikke krav til utdanning for assistentstillinger, men kommunen som barnehageeier har prioritert assistenter med fagutdanning. I kategorien «annen bakgrunn» finner vi ufaglærte assistenter.

3.1.2 Kompetanseutvikling for ansatte i barnehagene

Barnehageeier har ansvar for riktig kompetanse og for å tilrettelegge for at ansatte i barnehagen gis mulighet for å få både faglig oppdatering og videreutdanning både individuelt og kollektivt.

Grimstad deltar i Østre Agder oppvekstforum. Det er utarbeidet en felles plan for kompetanseutvikling for Østre Agder barnehage, og satsningsområdene i 2023 er:

- Flerkulturelle barn
- Digital praksis
- Bærekraftig utvikling
- Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis

Foruten den regionale satsningen, er det ulike muligheter for videreutdanning for barnehagelærere, fagskole for barnehageansatte, styrerutdanning med mer.

I september 2023 arrangerte kommunen felles fagdag for alle ansatte i barnehagene, både kommunale og private. Tema for dagen var *«Tydelige voksne når atferd utfordrer»* med Ingrid Lund. Nesten alle ansatte i nesten alle barnehagene deltok på fagdagen. Andre ressurspersoner i «laget rundt barnet» ble også invitert, flere av disse deltok.

Alle barnehagene fikk også tilbud om deltakelse på *Lederkompetanser i fremtidsrettede barnehager* gjennom KS Agenda utvikling. Dette var en kursrekke på tre digitale samlinger og tok opp temaene: *barnehagens samfunnsmandat, meg som leder, lærende organisasjon, endring og innovasjon i barnehagesektoren, lederens verktøykasse, brukermedvirkning, tverrfaglig samhandling, oppvekstreformen og implementering*. Styrere fra alle kommunale og de fleste private barnehagene deltok.

Bildet i Grimstad

I 2023 var det ingen fra barnehagene i Grimstad som søkte eller deltok på nasjonal styrerutdanning. En deltok på veilederutdanning for praksislærere, tre deltok på veilederutdanning, to på spesialpedagogikk og en på barns språkutvikling og språklæring. Tre søknader om veiledningsutdanning for praksislærere og en søknad om spesialpedagogikk ble avslått av Utdanningsdirektoratet. En søker takket nei og en søknad ble trukket etter studiestart.

Til sammen 14 barnehager i kommunen deltok på Rekomp – regional ordning for barnehagebasert kompetanseutvikling.

- 4 barnehager deltok på pulje 5 – Digital praksis
- 6 barnehager deltok på pulje 6 – Bærekraftig utvikling
- 2 barnehager deltok på pulje 4 – Flerkulturelle barn
- 2 barnehager deltok på pulje 8 – Spesialpedagogikk og inkluderende praksis

Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis, er en satsing som omfatter hele laget rundt barn og unge. Grimstad deltar sammen med fem andre kommuner i Østre Agder. Kompetanseløftet er knyttet mot Rekomp for barnehagene og Dekomp for skolene. Eide barnehage (kommunal) og Fevik barnehage (privat) deltok. De øvrige tre kommunale barnehagene deltok på pulje 6 - Bærekraftig utvikling.

Read Agder
Dette er et leseprosjekt med formål om å gi økt leseglede blant barn og unge og støtte foreldrenes involvering i barnas lesing. Målgruppen var barn i alderen 4-5 år i barnehagen og deres foresatte, samt barn i 1. og 2. trinn og deres foreldre. 7 barnehager i Grimstad deltok på Read Agder, og prosjektperioden strekker seg frem til 2024. Foreløpig foreligger det ingen rapporter med effektmåling av prosjektdeltakelsen.

3.1.3 Pedagognorm og bemanningsnorm

I 2018 innførte lovgiver det som omtales som bemanningsnorm i barnehagene. Sammen med forskrift om pedagogisk bemanning og dispensasjon i barnehager, skal dette være med å sikre tilstrekkelig personale for å drive tilfredsstillende og forsvarlig.

Pedagognormen

Formålet med denne hovedregelen om pedagognorm, er å sikre at det finnes tilstrekkelig personale med pedagogisk kompetanse til å ivareta barns behov for omsorg, lek og læring, sosial tilhørighet og utviklingsstøtte, slik det er regulert i barnehageloven §§ 2 og 3.

Pedagogisk leder har plikt til å legge individuelle hensyn til grunn for det pedagogiske opplegget, slik det er presisert i barnehageloven § 2. Slike individuelle hensyn gjelder for alle barn. Normen er ikke en norm for gruppestørrelse, men normen skal være oppfylt for barnehagen totalt. Det ligger innenfor barnehageeiers styringsrett å bestemme hvordan barnehagens personalressurser organiseres. For Grimstad kommune vil det da omhandle de fire kommunale barnehagene.

Barnehage	Barn per barnehagelærer
Solstrålen barnehage AS	9,3
Eide barnehage	10,2
Matilda avd. Fuhr	10,5
Matilda avd. Egra	10,9
Læringsverkstedet Hasla Solkollen barnehage	11,0
Askeladden Tur- og aktivitetsbarnehage	11,2
Fevik barnehage	11,4
Læringsverkstedet Haugenes barnehage	11,4
Markveien kulturbarnehage	11,7
Storgaten barnehage	11,7
Resvik barnehage	12,0
Hokus Pokus barnehage	12,3
Tykkåsen barnehage AS	12,3
Annemorhuset barnehage	12,5
Østerhus barnehage	12,6
Regnbuebarna AS	12,7
Læringsverkstedet Myråsen barnehage	12,8
Alven eventyrbarnehage i Trollvika AS	12,9
Vikkilen barnehage AS	13,0
Temseveien barnehage AS	13,0
Espira Holbekk idrettsbarnehage AS	13,0
Flatefjell andelsbarnehage	13,5
Hausland barnehage	13,8

Tallene er hentet fra Udirs analysebrett for statistikk 2023

Pedagognormen er 14 barn per pedagog, og vi ser av tabellen at alle barnehagene i Grimstad oppfylte denne normen.

Bemanningsnormen

Bemanningsnormen omfatter årsverk som er avsatt til det ordinære og direkte arbeidet med barna i barnehagen. Dette innebærer at pedagogiske ledere, barne- og ungdomsarbeidere og assistenter som utfører oppgaver innenfor det ordinære barnehagetilbudet skal medregnes i grunnbemanningen. Den tiden styrer arbeider direkte med barna kan også tas med i beregningen. Bemanningsnormen gjelder for barnehagen i sin helhet.

Personer som er i barnehagen i praksis eller arbeidstiltak, lærlinger, spesialpedagoger og andre, er å anse som ekstra-personale i barnehagen og skal holdes utenfor beregningen.

I figuren presenterer vi den totale voksentettheten i Grimstad-barnehagene. I statistikken er barn under tre år omregnet til store barn ved at hver av barna telles som to. Vi får følgende fordeling:

Barnehage	Barn per ansatt
Regnbuebarna AS	4,9
Solstrålen barnehage AS	5,0
Matilda avd. Egra	5,3
Askeladden Tur- og aktivitetsbarnehage	5,5
Resvik barnehage	5,5
Annemorhuset barnehage	5,7
Markveien kulturbarnehage	5,7
Flatefjell andelsbarnehage	5,9
Hausland barnehage	5,9
Hokus Pokus barnehage Grimstad	5,9
Læringsverkstedet Hasla Solkollen barnehage	5,9
Læringsverkstedet Haugenes barnehage	5,9
Temseveien barnehage AS	5,9
Vikkilen barnehage AS	5,9
Eide barnehage	6,0
Espira Holbekk idrettsbarnehage AS	6,0
Fevik barnehage	6,0
Læringsverkstedet Myråsen barnehage	6,0
Matilda avd. Fuhr	6,0
Storgaten barnehage	6,0
Tykkåsen barnehage AS	6,0
Østerhus barnehage	6,0
Alven eventyrbarnehage i Trollvika AS	6,5

Tallene er hentet fra Udirs analysebrett for statistikk, 2023

Bemanningsnormen for barnehagene er 6 barn per ansatt. Tabellen viser at alle barnehagene i Grimstad er innenfor bemanningsnormen, bortsett fra Alven eventyrbarnehage i Trollvika. Denne barnehagen var i en ansettelsesprosess ved registreringsdato 15.12.2023, så avviket deres fra lovkravet er noe misvisende siden det kun var gjeldende i en meget kort overgangssituasjon. Medregnet Alven har ni barnehager en bemanning lik normen, mens de resterende barnehagene ligger noe under.

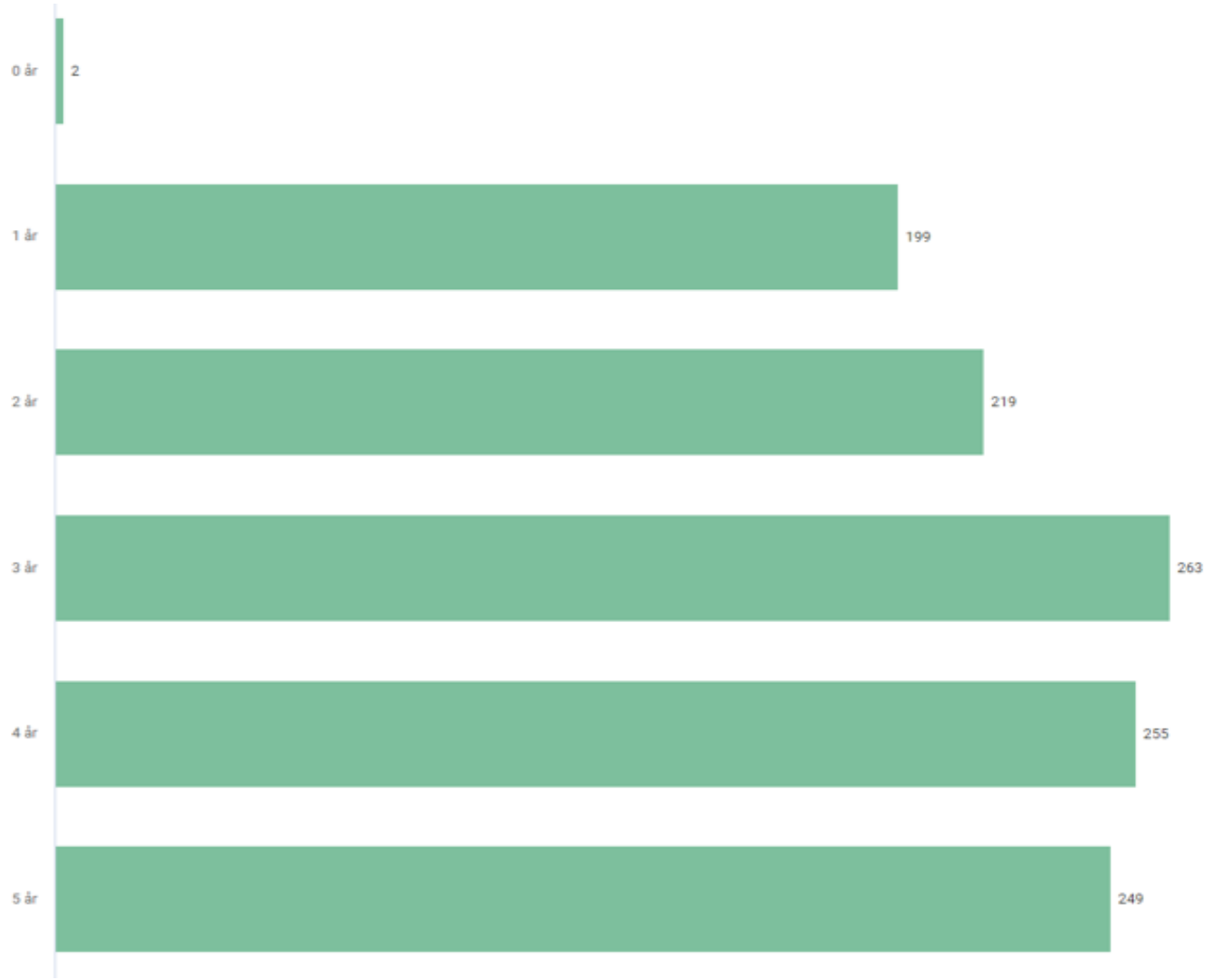
Andel menn i barnehager

På landsbasis er 12,3 prosent av de ansatte i barnehagene menn. Grimstad ligger noe over med 13,7 prosent andel menn totalt i barnehagene. Grimstad ligger over nasjonal prosentandel mannlige pedagogiske ledere og annen grunnbemanning. Det er prosentvis noe lavere antall menn som utfører arbeid knyttet til ban som krever ekstra ressursinnsats enn i landet ellers.

3.2.Fakta om barnehagebarna

Tall fra 2023 viser at det var 1187 barn med plass i Grimstad-barnehagene. Av disse hadde 98,3 prosent heltidsplass og 1,7 prosent deltidsplass.

Fordelingen av barna i antall og sortert etter alder er som følger:

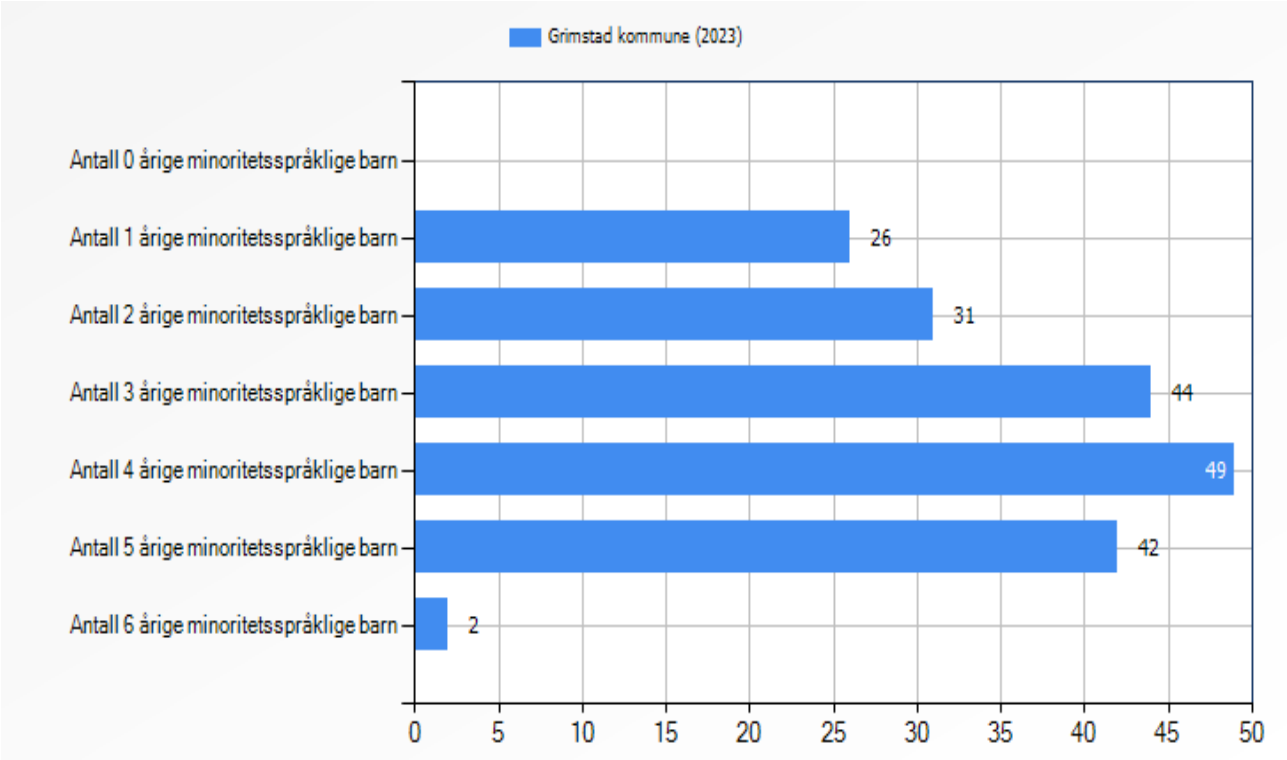
Tallene er hentet fra Udirs Basil-rapportering per 15.12.2023.

Diagrammet viser at det er flest barn i barnehagen over tre år. Antall 1-åringer med barnehageplass er økende.

Det ble født i gjennomsnitt 239 barn i Grimstad hvert år i løpet av de siste ti årene. I 2023 ble det født 232 barn med bostedsadresse i Grimstad. Det er verdt å bemerke at det i snitt er 5-6 flere 0-åringer i Grimstad per 1. januar enn hva antall fødsler skulle tilsi. Dette grunnes innflytting til Grimstad av 0-åringer. 199 av cirka 240 fødte barn i 2022 begynte i barnehagen som ett-åringer. Det ble varslet en nedgang i fødselstall for noen år tilbake. Dette ser vi ikke i Grimstad.

Med minoritetsspråklige menes i denne sammenheng at barnet og barnets foresatte har et annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk. Vi presenterer statistikk knyttet til denne barnegruppen:

Med minoritetsspråklige menes i denne sammenheng at barnet og barnets foresatte har et annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk. Vi presenterer statistikk knyttet til denne barnegruppen:

Tallene er hentet fra basil-rapporteringen per 15.12.2023

Diagrammet viser at det er 194 minoritetsspråklige barn med barnehageplass i Grimstad, og at det er flest 4-åringer. 2,1 prosent av alle minoritetsspråklige barn har oppholdstid på 40 timer eller mindre per uke. 100 prosent av minoritetsspråklige barn 1-2 år, og 97 prosent av minoritetsspråklige barn 3-5 år har oppholdstid på 41 timer eller mer. Dette kan være positivt, både med tanke på inkludering, sosialisering, den generelle språkutviklingen og barnas muligheter for å få en god overgang til grunnskolen. Det bør imidlertid påpekes at grad av avtalt oppholdstid ikke er det samme som faktisk oppholdstid.

3.3 Spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging i barnehagene

Barn som ikke har begynt på skolen, har rett til *spesialpedagogisk hjelp* hvis de trenger det. Retten gjelder uansett om de går i barnehage eller ikke. Spesialpedagogisk hjelp kan for eksempel være trening, stimulering eller støtte til de som jobber i barnehagen.

Når foreldre er bekymret for utviklingen til et barn, kan kommunen og PP-tjenesten vurdere å gi råd om hva barnet trenger. Før barnet får spesialpedagogisk hjelp, må kommunen fatte et enkeltvedtak.

Tilrettelegging av barnehagetilbudet for barn med nedsatt funksjonsevne har et annet formål enn spesialpedagogisk hjelp. Det gjelder kun for barn med nedsatt funksjonsevne, definert som tap av eller skade på en kroppsdel eller i en av kroppens funksjoner. Eksempler kan være nedsatt bevegelses-, syns- eller hørselsfunksjon. Formålet er å sikre at barn med nedsatt funksjonsevne kan nyttiggjøre seg barnehagetilbudet på lik linje med andre barn og få likeverdig utviklings- og aktivitetsmuligheter. Barn kan for eksempel ha behov for hjelp i form av ekstra personalressurser

for å kunne delta på barnehagens utflukter eller trenge teleslynge for å delta i samlingsstund. Det fattes vedtak i forbindelse med tilbud om tilrettelegging.

3.3.1 Tilstanden knyttet til tilrettelegging

Tall fra Basil-rapportering 2023 viste at det var 23 barn med tilrettelegging. Prosentvis andel i Grimstad er 2,2 prosent som ligger noe over snittet nasjonalt som var på 2,0 prosent og likt med snittet for Agder som også var på 2,2 prosent.

Det er ikke et mål for kommunen å ha lavest mulig andel barn i barnehage med tilrettelegging. Organisering og høy kompetanse hos barnehagepersonalet kan redusere behovet for tilrettelegging, men det er også viktig å sikre at barn med vansker får hjelp. Statped understreker viktigheten av å fange opp de barna som trenger noe ekstra så tidlig som mulig, de erfarer at mange opplever at det likevel går for lang tid før barna får hjelp. De fleste barn som har særskilte opplæringsbehov, blir fanget opp tidlig av hjelpeapparat og barnehagen. Mindre vansker blir ifølge Statped derimot ikke alltid oppdaget like lett. Tidlig innsats er ifølge Statped også viktig for barn med mindre vansker; blant annet for at vanskene ikke skal få store konsekvenser senere i skoleløpet. Med tidlig innsats kan vi også forebygge skjev-utvikling, sosiale vansker, lærevansker, frafall i skolen og at man faller utenfor arbeidslivet som voksen.

Grimstad kommune har gode rutiner når det søkes om tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne, søknader blir behandlet forløpende og i tett samarbeid med barnehagene og foresatte. Et mål er å skape enda bedre flyt mellom hjelpeinstansene. Kommunens strategi for å sikre god tverrfaglig innsats er å organisere tjenester knyttet til barn og unge i samme sektor og styrke PP-tjenesten ved å ansette en pedagogisk veileder for barnehagene.

3.3.2 Tilstanden knyttet til vedtak om spesialpedagogisk hjelp

Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barn tidlig hjelp og støtte til for eksempel å utvikle språklige og sosiale ferdigheter. Spesialpedagogisk hjelp kan gis individuelt eller i gruppe.

Andelen barn som får spesialpedagogisk hjelp har økt litt de siste årene. (7 av 10 barn som får spesialpedagogisk hjelp i barnehagen er gutter.) Statistikken viser at på landsbasis har økningen vært fra 3,3 prosent i 2019 til 3,6 prosent i 2023. I Grimstad har økningen vært vesentlig høyere frem mot 2022, men andelen har gått ned til under landsgjennomsnittet i 2023.

I 2019 mottok 2,4 prosent av barnehagebarna i Grimstad spesialpedagogisk hjelp, i 2023 har prosentandelen økt til 3,5 prosent. Det vil si at fra å ligge vesentlig lavere enn i landet ellers, gikk antall barn som mottar spesialpedagogisk hjelp over landsgjennomsnittet i 2022. Statistikken viser imidlertid at kommunen ligger rett under landsgjennomsnittet i 2023, 42 barn tilsvarende 3,5 prosent.

Antall og prosentandel barnehagebarn som får spesialpedagogisk hjelp

År	2019	2020	2021	2022	2023
Nasjonalt	9190	9255	9725	9759	9733
Grimstad	31	33	38	45	42
Andel av alle barn i barnehage	3,3	3,4	3,6	3,6	3,6
Andel i Grimstad	2,4	2,9	3,2	3,8	3,5

Kilde: Utdanningsdirektoratet

I tillegg til barn med vedtak om spesialpedagogisk hjelp var det 23 barn med behov for tilrettelegging på grunn av nedsatt funksjonsevne.

En årsak til tidligere endring kan være kommunens søkelys på tidlig innsats, og dermed lavere terskel for å melde fra. Personalet kan også ha blitt flinkere til å oppdage barn som trenger ekstra hjelp. Vi registrerer en økning i antall barn med barneautisme, språk og atferdsvansker.

I 2023 førte Statsforvalter tilsyn med Grimstad kommunes rutiner og praksis knyttet til barnehagelovens § 37 *Individuelt tilrettelagt barnehagetilbud for barn med nedsatt funksjonsevne.* Rapporten viste tilfredsstillende arbeid på alle områder, men fant i et av avslagene på vedtak at kommunen ikke begrunner godt nok hvorfor barnet ikke har rett til individuell tilrettelegging. Dette avviket ble rettet opp.

I august 2023 ansatte kommunen pedagogisk veileder som ble tilknyttet PPT, med tilbud om lavterskelveiledning til barnehagene. Dette kan være en medvirkende årsak til at færre barn nå får tilbud om spesialpedagogisk hjelp.

3.3.3.Pedagogisk veileder

Det er opprettet et lavterskeltilbud til alle private og kommunale barnehager i Grimstad. Stillingen, pedagogisk veileder, skal være knyttet til PPT. Målet er at det skal være kort vei for å få hjelp, med så liten ventetid som mulig. Tilbudet startet opp i august 2023.

Pedagogisk veileder skal arbeide på systemnivå, og tilby veiledning og kompetanseutvikling til ansatte i barnehagene. Veileder skal bidra til en inkluderende praksis, og være en støtte for de ansatte i barnehagene, som en del av laget rundt barnet. Pedagogisk veileder vil kunne tilby veiledning knyttet til barnegrupper eller enkeltbarn, lederstøtte, kurs i trygghetssirkelen og ellers gi råd og veiledning innenfor områder som for eksempel lek- og læringsmiljø, relasjoner, samspill og språk.

3.4.Foreldreundersøkelse

I Foreldreundersøkelsen, som publiseres på Udir.no, får foreldre og foresatte si sin mening om barnehagetilbudet, barnas trivsel og samarbeidet mellom hjem og barnehage. Det er frivillig å gjennomføre undersøkelsen og den er gratis. Dersom barnehagene ønsker det, kan de gjennomføre undersøkelsen hvert år.

Deltakelse i foreldreundersøkelsen 2023 for Grimstad, viser at 9 barnehager deltok. I møte med barnehagene høsten 2021 var det enighet om å gjennomføre foreldreundersøkelsen hvert tredje år. Det oppfordres til at flest mulig barnehager i Grimstad da vil gjennomføre undersøkelsen i 2024 og i 2027. Dette kan være noe av årsaken til lav deltakelse fra barnehagene i Grimstad i 2023.

Den lave deltakelsen i 2023 gir ikke representativ informasjon om foreldrenes tilfredshet med barnehagetilbudet i Grimstad, men det synes å være en høy grad av tilfredshet hos de barnehagene som deltok.

3.5 Trygt og godt barnehagemiljø

Den 1. januar 2021 fikk barnehagen nye bestemmelser i barnehageloven. De nye bestemmelsene er skulle sikre at alle barn kunne få en trygg og god barnehagehverdag. Det ble utarbeidet en felles *Plan og rutiner for trygt og godt psykososialt barnehagemiljø* som skulle beskrive hvordan barnehagene skulle ivareta de nye bestemmelsene og rettighetene til barna. Dokumentet er utarbeidet som en mal som gir rom for lokale tilpasninger.

Det ble gjennomført seks stedlige tilsyn i barnehager våren 2023, hvor et av temaene var trygt og godt barnehagemiljø. Barnehagene har god erfaring med å jobbe med trygt og godt barnehagemiljø. Tilsynet avdekket ingen lovbrudd, men vi ser at barnehagene må arbeide med å dokumentere og systematisere dette arbeidet. Gode rutiner rundt dette området må også sikres i barnehagenes internkontrollsystemer.

I dette avsnittet har vi sett at:

- Barnetallet i Grimstad er stabilt.
- Det er en stor variasjon i størrelse på barnehagene
- Stor overvekt av private barnehager
- Alle barnehagene i Grimstad oppfyller pedagog- og bemanningsnormen
- Kommunale barnehager har høyere antall faglærte assistenter enn de private barnehagene
- Grimstad har høyere andel menn i barnehager enn i landsgjennomsnittet
- Det er 194 barn i kategorien «språklige minoritet» som går i barnehage i Grimstad. De fleste av disse har heltidsplass
- Det satses på kompetansehevingstiltak av ulike slag for barnehagene, mange deltar
- Det er fremdeles høy andel av barn med behov for spesialpedagogisk hjelp og/eller tilrettelegging
- Utviklingen i antall barn med behov for tilrettelegging og spesialpedagogisk hjelp nå har vendt fra jevnt stigende til svakt synkende
- Barnehagemyndigheten i kommunen har hatt skriftlig tilsyn med alle barnehagene. I tillegg ble det gjennomført 6 stedlige tilsyn
- Tilsyn viser at alle barnehagene oppfyller kravene i barnehageloven
- Det var for lav deltakelse på Foreldreundersøkelsen til å kunne gi et tilstrekkelig bilde av foreldrenes tilfredshet med barnehagetilbudet i Grimstad

Oppfølgingspunkter i kommende periode:

- Bidra aktivt i kompetanseutvikling for barnehagene i Grimstad
- Mer veiledning til barnehagene i forhold til blant annet:
  - trygt og godt barnehagemiljø
  - språkmiljø
  - internkontrollsystem
  - inkluderende lek- og læringsmiljø, dreie søkelyset mot miljøet rundt barnet og ikke mot barnet selv
  - bedre tilrettelegging av barnehagetilbudet og dermed redusere behovet for individuelle vedtak
- Bedre kompetansen i barnehagene og dermed redusere behovet for spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging
- Bidra til bedre kjennskap og tettere samarbeid med andre aktører i laget rundt barnet
- Oppfordre alle barnehagene (kommunale og private) til å gjennomføre Utdanningsdirektoratet sin Foreldreundersøkelse i 2024
- Tilsyn i barnehager, både skriftlig og stedlig

4. Skole - beskrivelser og vurderinger

4.1 Elever og undervisningspersonale

4.1.1 Elevtall og lærerårsverk

Elevtallet i de kommunale skolene i Grimstad har holdt seg forholdsvis stabilt i perioden. Elevtallet endres i hovedsak som følge av størrelser på elevkull, flytting mellom kommuner, innvandring og overgang til private grunnskoler. Tallet for 2023-24 er omtrent det samme som for året før.

Tabell 1. Antall elever i Grimstad-skolen

	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24
Antall elever	2891	2867	2842	2855	2902	2900

Tabellen er hentet fra GSI og viser antall elever i Grimstad kommune (1.-10. trinn) fra skoleårene 2018-19 til 2023-24. Antall elever viser til elever som er registrert i GSI per 1. oktober det aktuelle skoleåret. Voksne elever som får grunnskoleopplæring omfattes ikke av disse tallene.

Statistisk sentralbyrå (SSB) sin siste befolkningsframskriving fra 2024, viser at vi må forvente en nedgang de neste ti årene (til 2034) i antall innbyggere i grunnskolealder i Grimstad. Deretter forventes det et oppsving.

I tabellen 2 presenteres årsverk i Grimstadskolen. I «undervisning samlet» inngår årsverk til ordinær opplæring, Individuelt tilrettelagt opplæring (tidligere spesialundervisning), særskilt språkopplæring med mer. Individuell tilrettelagt opplæring blir også beskrevet nærmere i eget kapittel.

Tabell 2. Årsverk

	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24
Årsverk til undervisning, samlet	223,0	231,8	232,5	225,6	215,3	219,3	232,4
Årsverk til ordinær opplæring	167,5	171,9	181,4	168,6	166,5	170,2	171,7
Årsverk til individuelt tilrettelagt opplæring og særskilt språkopplæring m/pedagog, samlet	55,5	59,9	51,0	56,9	48,8	49,2	60,7
Årsverk til assistent, samlet,	70,9	78,5	66,3	59,2	54,1	67,6	64,0
Årsverk til assistent etter vedtak om personlig assistanse, opplæringsloven § 11-4	43,2	49,9	45,0	40,9	40,0	55,7	47,4

Tabellen er hentet fra GSI og viser årsverk for undervisningspersonalet og assistenter I Grimstad kommune (1. til 10. trinn) fra skoleåret 2017-18 til 2023-24

Den nasjonale lærertetthetsnormen angir hvor høy lærertetthet det skal være på hoved-trinnene ved hver skole. Den gjeldende normen er maksimalt 15 elever for hver lærer på 1. – 4. trinn, og 20 elever per lærer på 5. – 10. trinn. Ressurser til blant annet individuell tilrettelagt opplæring og særskilt språkopplæring blir da ikke regnet med.

Norm og lærertetthet er ikke det samme som størrelsen på klassen, men regulerer forholdstallet mellom elever og lærer i grunnskolen. Det er opp til skolene hvordan de organiserer elevene i opplæringen. Økt lærertetthet gir mulighet for fleksibel bruk av varierte gruppekonstellasjoner og forsterket innsats i form av for eksempel styrkegrupper og intensive kurs. Økt lærertetthet muliggjør dessuten mer tid til den enkelte elev i arbeidet med å bygge relasjoner, trygghet og trivsel i læringsmiljøet. Dette må ses i sammenheng med forskning som viser at lærerens kompetanse og egnethet har stor betydning for elevenes læringsutbytte. Målet er at elevene skal oppleve økt mestring, få bedre læringsutbytte og redusere behovet for individuell tilrettelagt opplæring.

Av tabellen ser vi at årsverk til samlet undervisning har økt fra 219,3 i skoleåret 2022-23 til 232,4 i skoleåret 2023-24. Dette er en økning på 13,1 årsverk, og er den største økningen i hele sju-års perioden. Økningen skylles i hovedsak økt antall flyktninger og særlig knyttet til elever fra Ukraina, samt elever med rett til individuell tilrettelagt opplæring (tidligere omtalt som spesialundervisning). I kolonnen *Individuelt tilrettelagt opplæring og særskilt språkopplæring m/pedagog, samlet,* ser vi at økningen av årsverk til pedagog, ligger der.

Når det gjelder samlet årsverk til assistent, ser vi at det var en markant økning fra 54,1 årsverk til 67,6 fra 2021/22 til 2022/23. For skoleåret 2023/24 kan vi registrere en nedgang til 64,0. Det har vært en målsetning å redusere assistentressursene i elevenes vedtak om individuell tilrettelagt opplæring (tidligere spesialundervisning), og i høyere grad satse på å tilby elevene pedagoger/spesialpedagoger eller assistenter innenfor ordinær opplæring. Dette har sammenheng med kvalitet i opplæringen og at Grimstad relativt sett har hatt langt høyere assistentbruk knyttet til spesialundervisning enn sammenlignbare kommuner.

Når det gjelder årsverk til assistent som en del av elevenes vedtak, kan vi registrere en markant nedgang for skoleåret 2023-24. I de foregående tilstandsrapporter har vi hovedsakelig sett at nedgangen i assistentbruk har kommet der det *ikke* har vært enkeltvedtak. Det forklarte vi ved at det er enklere å redusere ressurser som ikke er knyttet opp til enkeltvedtak. I år ser vi altså den største nedgangen der ressursene er knyttet til enkeltvedtak. Årets tall for årsverk knyttet til assistentbruk viser kanskje at kommunen (skolene, PPT og skoleeier) er på vei til å lykkes med dreiningen mot at flere elever kan motta ordinær, tilpasset opplæring.

Lærertetthetsnormen

Med kalkulator for lærernorm som er utarbeidet av Utdanningsdirektoratet, er det lagt til rette for å vise oversikt over status på skolenivå. Vi presenterer derfor resultater for alle skolene i Grimstad:

Tabell 3. Innfrielse av minstenorm til lærertetthet ved skolene i Grimstad høsten 2023
(Basert på GSI-utregning av Utdanningsdirektoratets kalkulator for lærernorm)

Skole	1.-4. trinn (15 elever pr lærer)	Mer/mindre undervisning sårsverk	5.-7. trinn (20 elever pr lærer)	Mer/mindre undervisning sårsverk	8.-10. trinn (20 elever pr lærer)	Mer/mindre undervisningsårsverk
Eide	13,9	0,3	13,3	1,1		
Fevik	18,2	- 2,1	20,4	- 0,2	22,9	- 2,2
Fjære b.	16,5	- 0,8	20,7	- 0,3		
Frivoll	14,8	0,1	19,3	0,1		
GUS					20,1	- 0,1
Holviga b.	14,7	0,4	15,4	2,8		
Holviga u.					14,6	4,0
Jappa	13,3	1,3	15,9	1,5		
Landvik	16,7	- 1,4	21,2	- 0,5		
Langemyr						

Tabell 4. Tall for privatskolene

(Hesnes Montessoriskole og Drottningborg ungdomsskole) viser følgende knyttet til lærernormen i 2023:

Skole	1.-4. trinn (15 elever pr lærer)	Mer/mindre undervisning sårsverk	5.-7. trinn (20 elever pr lærer)	Mer/mindre undervisning sårsverk	8.-10. trinn (20 elever pr lærer)	Mer/mindre undervisnings-årsverk
Hesnes Montessoriskole	14,1	0,2	13,4	0,8		
Drottningborg u.					21,0	- 0,5

Tabellene gir en oversikt over hvordan skolene ligger an med tanke på antall elever i forhold til minstekrav for lærertetthet. Av tabellen kan man også se hvor mange undervisningsårsverk skolen trenger for å oppfylle kravene i lærertetthetsnormen. Resultatene vises for hoved-trinnene 1.-4., 5.-7. og 8.-10. trinn. Lærernorm gjelder innenfor disse trinnene samlet sett, og man kan ikke vurdere dette isolert for en klasse eller ett trinn.

Oversikten viser antall elever per lærer i ordinær undervisning, hvor ressurser til individuell tilrettelagt opplæring og undervisning i særskilt norsk ikke regnes med. Normen sier bare noe om forholdet mellom antall elever og lærere i en gjennomsnittlig undervisningssituasjon.

Av tabellen kan vi utlede at det varierer mellom skolene om lærernormen er oppfylt. Seks av skolene oppfylte normen, og fem gjorde det ikke. Tallene er identiske med tallene fra skoleåret 2022-2023. Fevik skole, Fjære barneskole, Grimstad ungdomsskole, Landvik skole og Drottningborg ungdomsskole oppfylte ikke lærernormen høsten 2023. Skoleeier har fulgt dette videre opp, og sammen med skolene vurdert tiltak som skal sørge for at minstenormen blir oppfylt ved alle skolene.

Status for skoleåret 2024-2025 er at de samme kommunale skolene nevnt ovenfor ikke har oppfylt minstekravet for lærertetthet. Det er imidlertid mindre avvik fra normen. Det vil si at det er færre årsverk som mangler for å oppnå lovkravet. Tall for de private skolene er ikke tilgjengelige ennå for Grimstad kommune.

4.1.2 Opplæring av minoritetsspråklige elever

Særskilt språkopplæring er en samlebetegnelse på særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring. I overkant av 8 prosent av elevene i Grimstad kommunes skoler har vedtak om særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 2-8.

Tabell 5. Andel elever i Grimstad med vedtak om særskilt språkopplæring

År	Andel elever i Grimstad med vedtak om særskilt språkopplæring
2023/24	**8,2%**
2022-23	8,6%
2021-22	7,5%
2020-21	6,7%
2019-20	6,7%
2018-19	6,1%

Tallene er hentet fra GSI og viser andelen elever med vedtak om særskilt språkopplæring i Grimstad kommune for skoleårene 2018-19 til 2023-24.

Med minoritetsspråklige elever i grunnopplæringen forstår vi barn, unge og voksne som har et annet morsmål enn norsk eller samisk. Særskilt norskopplæring kan gis i deler av norskfaget og av lærere med formell kompetanse i norsk ved elevens hjemskole eller i en velkomstklasse. Tospråklig fagopplæring er knyttet opp mot enkeltfag, der eleven har behov for støtte på morsmålet.

Tospråklig fagopplæring og morsmålsopplæring anses av staten som tidlig innsats. Det er opp til kommunene å fastsette vurderingskriterier for hvilke elever som har behov for disse tiltakene i tillegg til å få særskilt norskopplæring. I Grimstad har det ikke vært registrert noen elever som har tilbud om morsmålsopplæring eller tospråklig fagopplæring de siste årene. Tallene i tabellen over inneholder derfor utelukkende særskilt norskopplæring.

Minoritetsspråklige elever, selv helt nyankomne, har rett til å høre til en klasse/basisgruppe på nærskolen sin på lik linje med andre elever i norsk skole. I Grimstad har vi et velkomstilbud (som tidligere har blitt omtalt som velkomstklasse), og i praksis benytter de aller fleste minoritetsspråklige elever seg av dette tilbudet.

Frem til 2023 har det vært Jappa skole som har hatt tilbudet for barnetrinnet og Grimstad ungdomsskole for ungdomstrinnet. (Fra 2023 har Fjære barneskole avlastet Jappa skole når det gjelder barneskoleelever). Velkomsttilbudet skal normalt vare inntil ett år med mulighet for ett års forlengelse. Dette fremgår av opplæringsloven § 3-7.

Av tabellen ser vi at det er har vært en moderat økning i perioden, men en nedgang for skoleåret 2023/24. Vi forventet en økning av elever med behov for særskilt språkopplæring inneværende skoleår på grunn av Ukraina-situasjonen, men dette har altså ikke slått til.

4.1.3 Kompetanseutvikling for ansatte i skolen

Kort om videreutdanning for lærere
I henhold til opplæringsloven § 17-1 har kommunen ansvar for å ha sørge for riktig og nødvendig kompetanse i skolen. Opplæringsloven § 17-4 fastsetter krav til hvilken relevant kompetanse lærere skal ha i de fagene de underviser i.

Videreutdanningstilbudene skal bidra til at flest mulig lærere har kompetanse i tråd med kompetansekravene til undervisning. Kompetansekravene for undervisning skal oppfylles innen 2025. I henhold til opplæringsloven § 17-8 skal kommunen sørge for at de som er tilsatt i lærerstillinger, rektorer og andre tilsatte i skolen skal få anledning til å utvikle seg faglig og pedagogisk så de kan være på høyde med utviklingen i skolen og samfunnet.

Finansiering for videreutdanning
Staten har etablert en vikar- og stipendordning for videreutdanning av lærere. I budsjettet for Grimstad kommune 2023 er det lagt inn kr.1 350 000,-. I budsjett for 2024 er det lagt inn kr.1 mill.

Bildet i Grimstad
Grimstad kommune fikk innvilget færre studieplasser (28) enn det kommunen hadde godkjent (37) for skoleåret 2023-2024. Søknader som fikk avslag fra Utdanningsdirektoratet var knyttet til programmering, IKT for lærere, profesjonsfaglig digital kompetanse, veilederutdanning, begynneropplæring og spesialpedagogikk. Politisk skoleeier i Grimstad bevilget dermed midler til flere studieplasser enn det Utdanningsdirektoratet innvilget.

Utdanningsdirektoratet innvilget alle godkjente søknader i de prioriterte fagene matematikk, engelsk og norsk, samisk og norsk tegnspråk. Det samme gjaldt søknader fra lærere til videreutdanning i praktisk-estetiske fag. Når det gjaldt søknader til spesialpedagogikk, ble alle søknader innvilget så langt det var ledige plasser på studietilbudene. Grimstad kommune bør fremdeles prioritere søknader innenfor de prioriterte fagene. På den måten kan vi sikre flere plasser til videreutdanning.

Konklusjon – kompetanseutvikling for ansatte i skolen
I ny opplæringslov § 17-4 står det at kommunen skal sørge for at de som er tilsatt i lærerstilling, har relevant kompetanse i de fagene de skal undervise i. Kravene om relevant kompetanse i undervisningsfag *gjelder ikke* de som kunne tilsettes i lærerstilling før 1. januar 2014, allmennlærere og midlertidig tilsatte. Det understrekes at det fortsatt er klare kompetansekrav for å undervise.

Hvis vi legger til grunn unntak fra kravet for lærere som er tilsatt før 2014, vil tallet for Grimstad være at det er 38 lærere som mangler relevant kompetanse for å undervise i de tre fagene skoleåret 2023-2024.

Tabellen under viser antall som mangler relevant kompetanse med nytt lovverk.

	Norsk	Matematikk	Engelsk	Totalt
Barnetrinn	9	19	8	38
Ungdomstrinn	0	1	1	

Kilde: GSI 2023

I kommunedirektørens forslag til budsjett for 2025 er det foreslått å fjerne midler til videreutdanning av skolenes ansatte. Dette kan få konsekvenser med tanke på kommunens ansvar for å innfri opplæringsloven §§ 17-1, 17-4 og § 17-8.

I dette avsnittet har vi sett at:

- Elevtallet er stabilt
- Årsverk til undervisning samlet økte fra 2022-23 til 2023-24 med 13,1 årsverk
- Årsverk til ordinær opplæring økte marginalt fra 170,2 til 171,7
- Årsverk med pedagog i tilbud om individuell tilrettelagt opplæring økte fra 49,2 til 60,7 (11,5 årsverk). Dette er den største økningen i perioden
- Samlet årsverk til assistent er redusert med 3,6 årsverk
- Årsverk til assistent etter enkeltvedtak har blitt redusert med 8,3 årsverk
- Fem av skolene har avvik knyttet til krav til minstenorm for lærertetthet i 2023-24
- 8,2 prosent av elevene har vedtak om særskilt språkopplæring, ingen har tilbud om morsmålsopplæring eller tospråklig fagopplæring
- Grimstad kommune har i fjor fått innvilget færre studieplasser til videreutdanning enn det kommunen hadde godkjent
- Det kan bli krevende å komme i mål med å tilfredsstille kompetansekravene innen 2025. Samlet er det nå 38 (i fjor 86) lærere i Grimstadskolen som mangler de nødvendige studiepoengene for å fortsette å undervise i fagene sine etter 2025
- Det er flest lærere på barnetrinnet som mangler formell kompetanse

Oppfølgingspunkter i kommende periode:

- Følge opp skolene som ikke har klart å ivareta krav til minstenorm for lærertetthet og sette lederne i stand til å organisere riktig og hensiktsmessig
- Innenfor tildelte rammer prioritere søknader til videreutdanning av lærere innenfor fag som prioriteres av Utdanningsdirektoratet

4.2 Individuell tilrettelagt opplæring (tidligere spesialundervisning) i skolen

I ny opplæringslov har begrepet «spesialundervisning» blitt erstattet med «individuell tilrettelagt opplæring.» Prinsippet om tilpasset opplæring favner både ordinær opplæring og individuell tilrettelagt opplæring. I den ordinære opplæringen har ikke eleven rett til særskilt tilrettelegging. Individuell tilrettelagt opplæring er derimot en individuell rett eleven har i de tilfellene han eller hun trenger ekstra tilrettelegging utover det ordinære tilbudet. Det er elevens manglende utbytte av den ordinære opplæringen som avgjør om eleven har rett på individuell tilrettelagt opplæring. En diagnose i seg selv gir ikke automatisk rett, og elevens diagnose er ikke det vesentlige i vurderingen om en elev har behov for individuell tilrettelagt opplæring.

Tilpasset opplæring er de tiltakene som skolen setter inn for å sikre at alle elevene får best mulig utbytte av opplæringen. De kan være knyttet til organiseringen av opplæringen, pedagogiske metoder og progresjon. Tilpasset opplæring er ikke et mål i seg selv, men et virkemiddel for at elevene skal oppleve økt læringsutbytte. Godt læringsmiljø og gode systemer for lokalt arbeid med læreplan, vurdering og tilbakemelding er viktige forutsetninger for å fremme en opplæring som er tilpasset elevenes evner og forutsetninger. Tilpasset opplæring er forankret i de sentrale prinsippene om fellesskolen, som inkluderende opplæring og likeverdighetsprinsippet.

4.2.1 Tilstanden knyttet til spesialundervisning

Statistikken sier primært noe om hvor mange og hvem som får spesialundervisning, og kan ikke alene si oss noe om kvaliteten i det spesialpedagogiske tilbudet. Tallene er hentet fra GSI.

Utvalgte indekser knyttet til individuell tilrettelagt opplæring

- Andel elever med spesialundervisning i Grimstad i en åtte-års periode
- Andel elever med spesialundervisning nasjonalt i en åtte-års periode
- Individuell tilrettelagt opplæring fordelt på trinn, nasjonalt, 2023-24
- Andel elever med individuell tilrettelagt opplæring, skolevis i Grimstad over to skoleåret
- Kjønnsfordeling knyttet til individuell tilrettelagt opplæring, skoleåret 2023-24, nasjonalt og Grimstad
- Antall elever som får tildelt timer til individuell tilrettelagt opplæring med undervisningspersonale
- Antall elever som får tildelt timer med assistenter som del av enkeltvedtaket om individuell tilrettelagt opplæring
- Omfang av bruk av alternativ opplæringsarena i Grimstad, to skoleår

I stolpediagrammet under ser vi hvordan utviklingen knyttet til andel elever med vedtak om individuell tilrettelagt opplæring har vært fra skoleåret 2016-17 til skoleåret 2023-24.

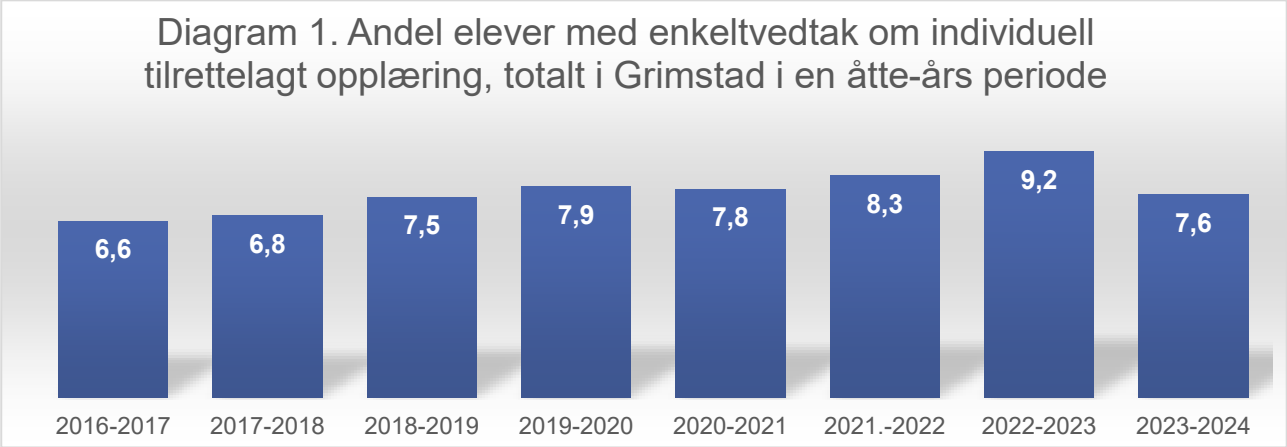
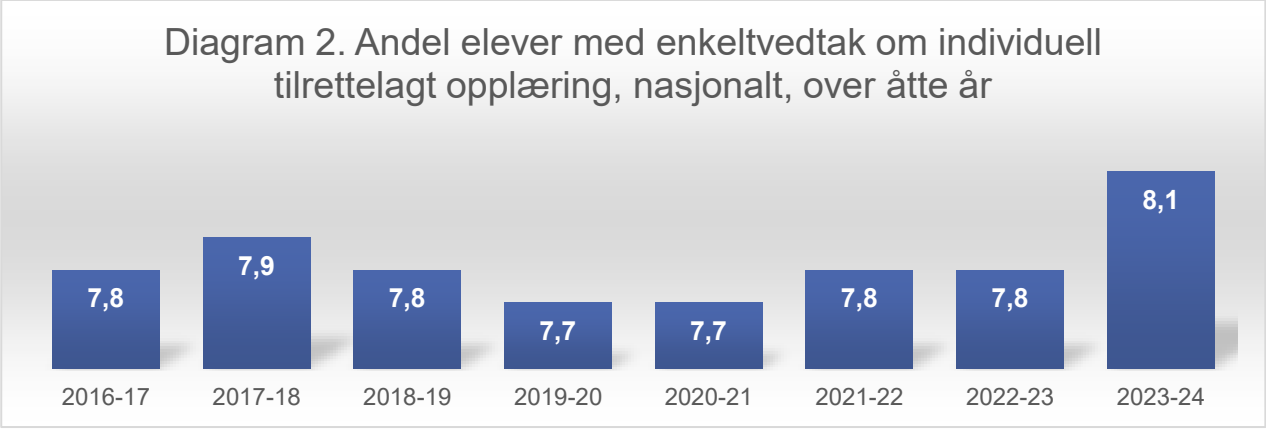

Diagram 1 viser en økning av andel elever med spesialundervisning fra 2016-17 til 2022-23. Andelen elever med enkeltvedtak om individuell tilrettelagt opplæring i 2023-24 er på 7,6. Dette er en nedgang på 1,6 og kan være en indikasjon på at skolene sammen med PP-tjenesten har klart å tilrettelegg for at flere elever kan få ordinær tilpasset opplæring.

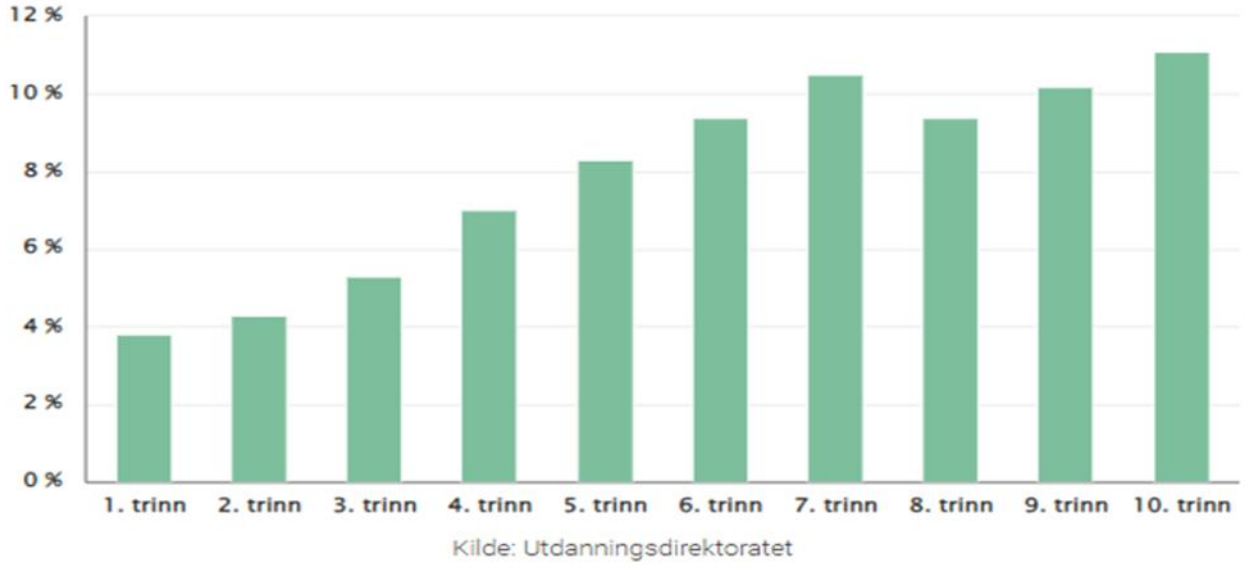
Nasjonalt ser vi følgende utvikling:

Diagrammet viser at landet for øvrig har hatt en jevnere andel elever med enkeltvedtak knyttet til individuell tilrettelagt opplæring, men at det har vært en økning for skoleåret 2023-24. Grimstad ligger nå lavere på enkeltvedtak enn det som er tilfellet nasjonalt.

Det er også verd å merke seg at vi fortsatt ser at andelen elever med individuell tilrettelagt opplæring øker med økende alder. Her presenteres fordelingen på nasjonalt nivå:

Diagram 3. Individuell tilrettelagt opplæring (spesialundervisning) fordelt på trinn, nasjonalt, 2023-24

Andelen elever med individuell tilrettelagt opplæring øker utover grunnskolen, fra 3,8 prosent på 1. trinn til 11,1 prosent på 10. trinn. Vi har sett en tilsvarende kurve for Grimstad over flere år.

Vi kan ikke se bort fra at dette henger sammen med at vi setter inn hjelpen for sent. Dette kan ha store konsekvenser både for den enkelte elev og for samfunnet for øvrig. Satsing på tidlig innsats er derfor viktig, og må ses i sammenheng med kommunens forebyggende plan.

Andel elever med individuell tilrettelagt opplæring i Grimstad, skolevis

Som nevnt innledningsvis under dette avsnittet, er det elevenes manglende utbytte av den ordinære opplæringen som avgjør om eleven har rett på individuell tilrettelagt opplæring. I figur 4 og 5 presenterer vi hvordan andel elever med individuell tilrettelagt opplæring varierer fra skole til skole. Vi har ikke inntatt Langemyr skole, fordi alle elevene der vil ha vedtak om individuell tilrettelagt opplæring.

Når kommunen utreder behov, saksbehandler og finansierer individuell tilrettelagt opplæring også på privatskolene, er det relevant å også vise oversikt over status på Drottningborg ungdomsskole og Hesnes Montessoriskole.

For sammenligningens skyld, presenterer vi stolpediagrammet fra forrige tilstandsrapporter (2022-23) sammen med nytt diagram for skoleåret 2023-24:

Diagram 4. Andel elever med enkeltvedtak om individuell tilrettelagt opplæring, grunnskoler i Grimstad, kommunale og to private, totalt, 2022-23

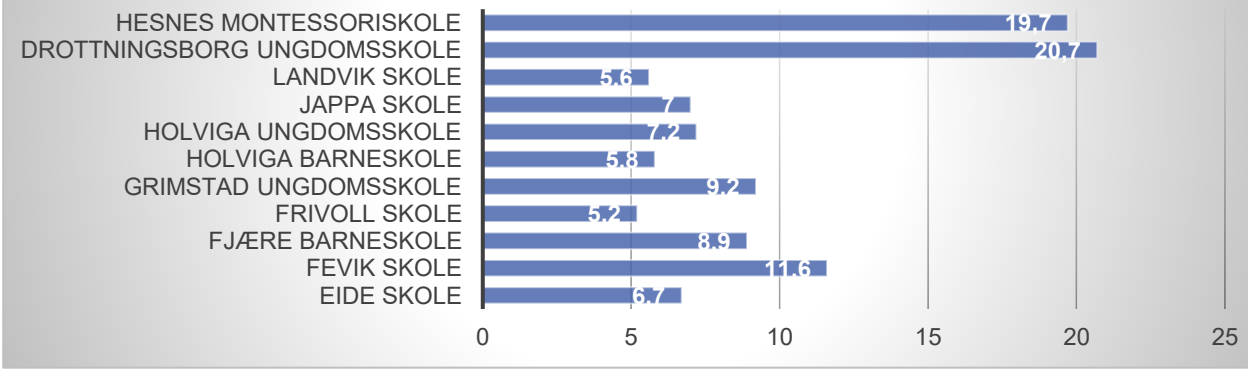
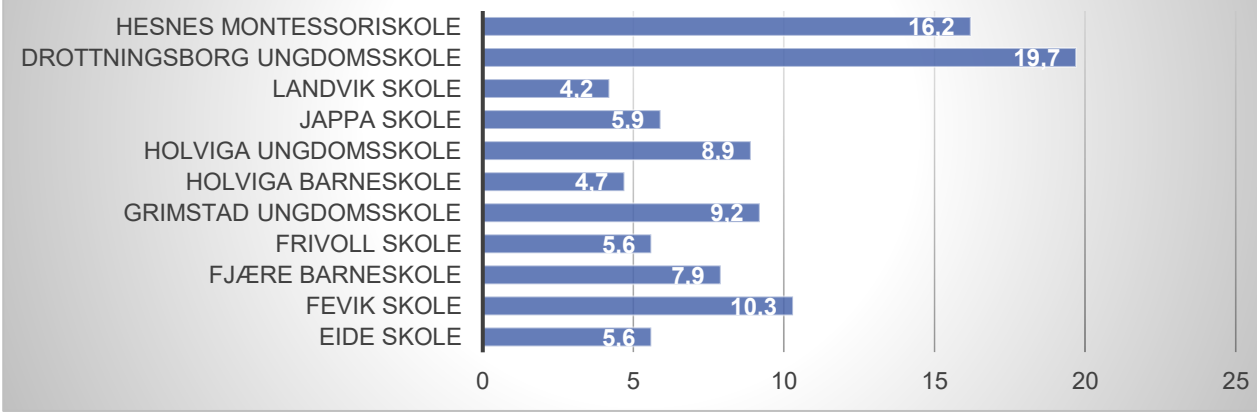

Diagram 5. Andel elever med enkeltvedtak om individuell tilrettelagt opplæring, grunnskoler i Grimstad, kommunale og to private, totalt, 2023-24

Det er betydelig variasjon mellom skolene når det gjelder andel elever som har vedtak om individuell tilrettelagt opplæring. Fevik skole ligger høyt med 10,3 prosent, men vi ser at det har vært en reduksjon fra året før med 1,3. Også Grimstad ungdomsskole ligger høyt med sine 9,2 prosent. Dette likt med året før. Holviga ungdomsskole har med 8,9 prosent hatt en liten økning fra fjoråret (på 1,7 prosent). Likevel ligger skolen betydelig lavere enn for eksempel skoleåret 2020-21 hvor 11,6 prosent av elevene hadde vedtak om spesialundervisning.

Landvik skole har hatt en sammenhengende reduksjon av elever med vedtak de siste årene. Også fra skoleåret 2022-23 til 23-24 har det vært en reduksjon på 1,4 prosent.

Prosentandelen for Frivoll skole viser høy grad av stabilitet på 5 prosent-tallet, til tross for at man gjerne forventer større svingninger på små skoler. Eide skole er kommunens minste skole, og har også hatt en høy grad av stabilitet de siste årene. For skoleåret 2023-24 ser vi en reduksjon på 1,1 prosent. Jappa skole hadde en markant økning fra 2021-22 til 2022-23 hvor de gikk gått fra 4,1 prosent til 7 prosent. For skoleåret 2023-24 ser vi imidlertid en reduksjon på 1,1 prosent.

Det som er bekymringsfullt, er at de to privatskolene også i år ligger langt høyere enn de kommunale med hensyn til andel elever som har vedtak om individuell tilrettelagt opplæring. Det har imidlertid vært en liten reduksjon for Drottningborg ungdomsskole for 2023-24 sammenlignet med året før (fra 20,7 til 19,7) og en noe større reduksjon og for Hesnes Montessoriskole (fra 19,7 til 16,2). Den høye andelen må likevel anses for å være bekymringsfull.

Det finnes lite forskning som kan forklare at det er høyere forekomst av individuell tilrettelagt opplæring i private grunnskoler enn i offentlige. En grunn som Utdanningsdirektoratet (Udir) peker på, er at det kan være at foreldre til barn med spesielle behov eller barn med vedtak om individuell tilrettelagt opplæring i større grad søker seg over til private skoler med alternativ pedagogikk. Samtidig er det slik at diagnoser og vansker i seg selv ikke utløser rett til individuell tilrettelagt opplæring. Hvordan en skole er organisert, har betydning for om en elev kan ivaretas med generell tilpasning eller må ha en individuell tilpasning. Det er vanskelig for en kommune å direkte påvirke organiseringen av opplæringen på skoler som kommunen ikke eier selv, og dette kan også være medvirkende til de store forskjellene. Videre er det slik at finansieringen av tilbudet dekkes fullt ut til private skoler, i motsetning til kommunens egne skoler som i utgangspunktet må ta kostnadene av egen ramme.

Kommunens administrative skoleeier har de siste årene hatt tett kontakt og dialog med begge privatskolene og PP-tjenesten i Grimstad (som utarbeider de sakkyndige vurderingene også til elever på privatskolene). Det kan tenkes at lavere forekomst av individuell tilrettelagt opplæring på de to privatskolene 2023-24 viser at denne arbeidsformen har vært god. Vi vil komme tilbake til utviklingen i neste års tilstandsrapport.

Kjønnsforskjeller

Det har vært stabilt store kjønnsforskjeller over flere år både i Grimstad og i landet for øvrig når det gjelder tilbud om individuell tilrettelagt opplæring. Diagram 6 viser status for skoleåret 2023-24 for landet og for vår kommune.

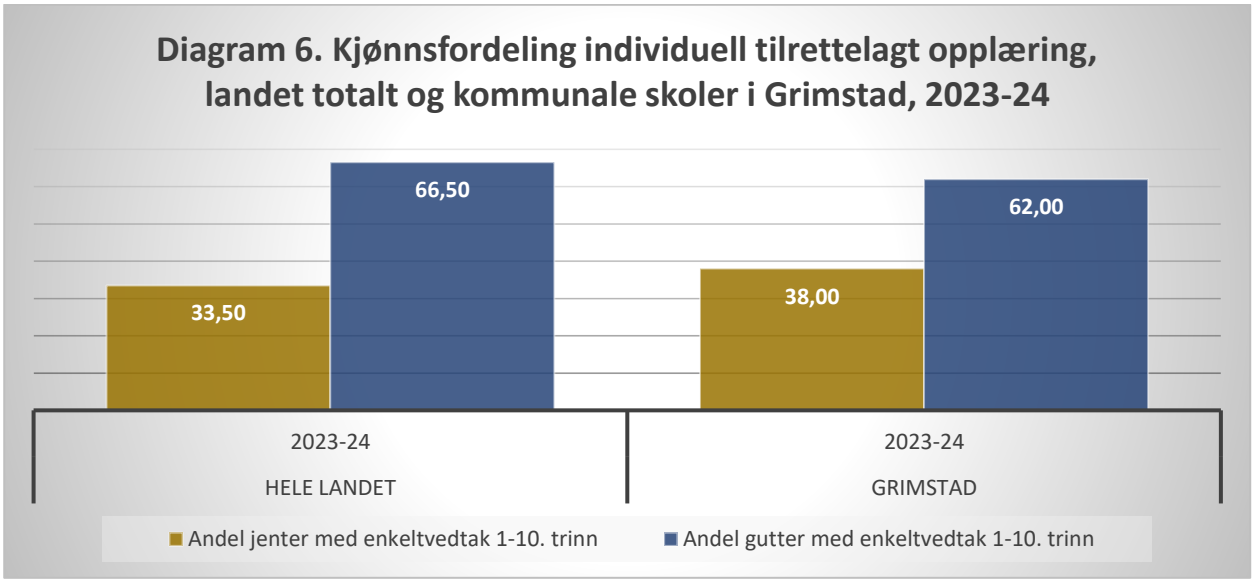

Diagram 6 viser store kjønnsforskjeller ved at langt flere gutter enn jenter har vedtak om individuell tilrettelagt opplæring (spesialundervisning). Dette mønsteret er det samme for både Grimstad og

hele landet. Kjønnsforskjellene er for dette skoleåret noe mindre for Grimstad enn for landet. Dette var omvendt for skoleåret 2022-23.

Pedagoger og assistenter

Tabell 6. Antall elever som får tildelt timer til individuell tilrettelagt opplæring (fortsatt omtalt som spesialundervisning) med undervisningspersonale 2023-24

	1.-4-trinn	5.-7. trinn	8.-10.trinn	Gutter	Jenter	**Sum elever**
Hvor mange får 1-75 timer per år?	1	2	2	1	4	**5**
Hvor mange får 76-190 timer per år?	15	19	25	39	20	**59**
Hvor mange får 191-270 timer per år?	3	20	15	23	15	**38**
Hvor mange får 271 timer eller mer per år?	32	38	43	70	43	**113**
Sum elever som får timer med spesialundervisning med pedagog	51	79	85	133	82	**215**

Tabell 6 viser at når elever i Grimstad får tildelt individuell tilrettelagt opplæring, får de mange pedagogtimer. Dessuten viser også denne oversikten at det er langt flere gutter enn jenter som mottar individuell tilrettelagt opplæring.

For skoleåret 23-24 er det slik at assistenttimer fortsatt er inkludert i vedtak om individuell tilrettelagt opplæring (da fortsatt omtalt som spesialundervisning). Dette ble endret ved ny opplæringslov som tok til å gjelde fra 1. august 2024. I neste års tilstandsrapport vil tildeling av assistent være fattet av rektor i eget vedtak som i utgangspunktet *ikke* er basert på sakkyndig vurdering fra PPT. Individuell tilrettelagt opplæring inkluderer dermed etter ny opplæringslov, ikke assistentressurser.

I tabell 10 vises en oversikt fra GSI på hvordan fordeling av assistenttimer var i skoleåret 2022-23 og hvordan det fordelte seg i skoleåret 2023-24:

Tabell 7. Antall elever som får tildelt timer med assistenter som del av enkeltvedtaket om individuell tilrettelagt opplæring (fortsatt omtalt som spesialundervisning), skoleåret 2022-23 og skoleåret 2023-24

	Gutter 2022-23	Jenter 2022-23	**Sum 2022-23**	Gutter 2023-24	Jenter 2023-34	**Sum 2023-24**
Hvor mange får 1-75 timer med assistent per år?	2	3	**5**	0	0	**0**
Hvor mange får 76-190 timer med assistent per år?	11	7	**18**	16	8	**24**
Hvor mange får 191-270 timer med assistent per år?	12	4	**16**	10	2	**12**
Hvor mange får 271 timer eller mer med assistent per år?	95	28	**123**	97	33	**130**
Sum elever som får timer med assistenter	120	42	**162**	123	43	**166**

Det vi kan legge merke til her, er at når elevene først får tildelt assistent i sitt individuelt tilrettelagte tilbud, får de mange timer. Videre ser vi at assistentbruken har økt fra fjoråret ved at det er 4 flere elever som har fått tildelt assistent i tilbudet sitt. Det må anses for å være marginalt, men i 2022-23 var det en økning på 33 elever som hadde fått tildelt assistent i vedtaket sitt sammenlignet med skoleåret 2021-22. Samtidig har vi sett i tabell 2 at *årsverkene* til assistent har blitt redusert med 8,3. Det betyr at det er færre assistenter som gir assistenthjelpen.

Vi ser at kjønnsforskjellene gjør seg gjeldende på fordeling av assistenttimer. Vi har en antakelse om at det har noe med atferdsvansker å gjøre. PPT melder om at det har blitt stadig flere henvisninger som handler om atferdsvansker – og gutter er i flertall. Atferdsvansker har i høy grad blitt løst i Grimstadskolen med å tildele assistenttimer.

Videre felles kvalitetsutviklingsarbeid knyttet til arbeidet med individuell tilrettelagt opplæring vil i kommende periode hovedsakelig styres gjennom satsingen *Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis* (se kapittel 9 – Anbefalinger til politiske nivå for veien videre)

Bruk av alternativ opplæringsarena
Når en eller flere elever får opplæring på et annet sted enn på skolen sitt område, kaller vi opplæringsstedet en alternativ opplæringsarena. Opplæringsloven § 8-1 gir elevene rett til å gå på nærskolen, men har en snever åpning for å tilby en alternativ opplæringsarena for elever under visse vilkår:

- Det skal være hensynet til eleven, ikke hensynet til skolen som er avgjørende
- Det er frivillig for eleven/foresatte å ta imot tilbudet
- Eleven har et enkeltvedtak om spesialundervisning og den alternative opplæringsarenaen inngår i vedtaket
- Det må foreligge en avtale om bistand til gjennomføring av spesialundervisning mellom kommunen (skolen) og tilbyder av tiltaket
- Skolen må vurdere om tilbudet er nødvendig og i samsvar med det konkrete barnets beste
- Tilbudet skal være i samsvar med kravene i opplæringsloven med forskrifter, herunder det pedagogiske innholdet og bestemmelsene om elevens psykososiale skolemiljø (kapittel 9A)

Tabell 8. Omfang av alternativ opplæringsarena i skoleåret 2022-23

1.-7. trinn	8.-10-trinn	Gutter	Jenter	Sum 1.-10.trinn
18	19	28	9	**37**

Tabell 9. Omfang av alternativ opplæringsarena i skoleåret 2023-24

1.-7. trinn	8.-10-trinn	Gutter	Jenter	Sum 1.-10.trinn
16	22	25	13	**38**

Tabellene tar utgangspunkt i data fra GSI og viser at i skoleåret 2022-23 hadde kommunen 37 elever som var utplassert en eller flere dager i uken utenfor ordinær opplæring. I skoleåret 2023-24 var det 38 elever, og vi ser at omfanget dermed har holdt seg på samme nivå.
I 2023-24 var det flere elever på 8.-10. trinn som hadde tilbud om alternativ opplæringsarena sammenlignet med 1.-7.trinn og sammenlignet med skoleåret 2022-23. Det var mindre kjønnsforskjeller i 2023-24 sammenlignet med året før.

De aller fleste elevene med tilbud om opphold på alternativ opplæringsarena, fikk tilbud på Hommedal skolegård.

I dette avsnittet har vi sett at:

- Andelen elever med individuell tilrettelagt opplæring er lavere i Grimstad enn i landet
- Andelen med vedtak om individuell tilrettelagt opplæring øker med økende alder
- Det er en betydelig variasjon blant skolene når det gjelder andel elever som har vedtak om individuell tilrettelagt opplæring
- Privatskolene ligger fortsatt svært høyt når det gjelder andel elever med vedtak om individuell tilrettelagt opplæring, men noe lavere enn fjoråret
- Det er store kjønnsforskjeller knyttet til individuell tilrettelagt opplæring, slik at det er langt flere gutter enn jenter som har tilbud
- Når elever i Grimstad får vedtak om spesiell tilrettelagt opplæring, får de mange pedagogtimer
- Når elevene får tildelt assistent i forbindelse med vedtak om spesiell tilrettelagt opplæring, får de mange timer
- Assistenttildelingen i forbindelse med vedtak har økt de siste årene, men årsverkene har gått ned
- 38 elever mottok alternativ opplæring utenfor skolen i skoleåret 2023-24. Dette er en flere enn fjoråret. Nesten alle har tilbudet sitt på Hommedal skolegård

Oppfølgingspunkter i kommende periode:

- Følge opp Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis – en skole for alle gjennom å
  - Fortsette å ha søkelys på kvalitet i den individuelt tilrettelagte opplæringen (tidligere spesialundervisning)
  - Styrke skolenes evne til å gi ordinær, tilpasset opplæring

4.3 Læringsmiljø i skolen

Det er flere forhold som er grunnleggende for at elever skal oppleve et trygt og godt læringsmiljø. Høy kvalitet på læringsmiljøet er viktig for elevens faglige, personlige og sosiale utvikling. I møte med fremtidens utfordringer vil det være et stort behov for trygge, sosiale og kreative mennesker som kan finne svar på de utfordringene vi står overfor.

Lærerens kompetanse i klasseledelse og evne til å etablere positive relasjoner med hver enkelt elev, er helt avgjørende. I tillegg er det viktig at skolen får til et godt samarbeid med foreldrene, og at det etableres gode relasjoner og en kultur for læring i elevgruppen (Utdanningsdirektoratet 2013).

Utdanningsdirektoratet oppgir følgende kjennetegn på et godt læringsmiljø:

- Skolen har en god ledelse som kontinuerlig arbeider med å forbedre ulike sider ved læringsmiljøet og har gode rutiner for arbeidet med mobbing og andre krenkelser
- Skolen har utviklet en god klasseledelse preget av gode relasjoner mellom lærer og elev
- Skolen har positive relasjoner mellom elevene og en kultur for læring blant elevene
- Skolen har gode relasjoner og et godt samarbeid med foreldrene

Informasjon om elevenes læringsmiljø hentes fra Elevundersøkelsen. Undersøkelsen er obligatorisk for skolene å gjennomføre på 7. trinn og 10. trinn. Formålet med Elevundersøkelsen er ifølge Utdanningsdirektoratet å gi kunnskap om elevenes subjektive oppfatning av skole- og læringsmiljø. Informasjonen fra undersøkelsen skal danne grunnlag for kvalitetsutvikling på alle nivåer i skolesystemet. Resultatene presenterer Utdanningsdirektoratet i analysebrett for statistikk – grunnskole.

4.3.1 Læringsmiljøindekser for Grimstad og landet for øvrig

Analysebrettet for statistikk, presenterer på en enkel måte indeksene knyttet til elevenes læringsmiljø. For at tilstandsrapporten ikke skal bli for omfattende, presenteres resultatene kun på kommunenivå. Skolene vil finne statistikk for sine skoler ved å definere dette i analysebrettet.

Skala-forklaring:
1-5 hvor høy verdi betyr positivt resultat. Beste verdi er 5.

Tabell 10. Læringsmiljø 7. årstrinn Grimstad, 2023-24

Resultater elevundersøkelsen

Indikator	Snitt
Trivsel	4,0
Støtte fra lærer	4,1
Vurdering for læring	3,3
Elevdemokrati og medvirkning	3,3
Faglig utfordring	3,9

Tabell 11. Læringsmiljø 7. årstrinn landet for øvrig, 2023-24

Resultater elevundersøkelsen

Indikator	Snitt
Trivsel	4,0
Støtte fra lærer	4,2
Vurdering for læring	3,6
Elevdemokrati og medvirkning	3,6
Faglig utfordring	3,9

Tabell 10 og 11 viser resultatene for skoleåret 2023-24, for 7. årstrinn og for begge kjønn. Grimstad sammenlignes her med landet for øvrig. Hovedinntrykket er at elevene subjektivt opplever skolemiljøet sitt noe dårligere enn hele landet. På variabelnivå skåret Grimstad og landet likt med hensyn til trivsel og faglige utfordringer, men lavere på støtte fra lærer, vurdering for læring og elevdemokrati og medvirkning.

Det som kanskje er noe bekymringsfullt, er at Grimstad skårer lavere på flere variabler sammenlignet med Grimstad sine resultater fra i fjor. Det gjelder både støtte fra lærer (4,1 mot 4,2), vurdering for læring (3,3 mot 3,5) og elevdemokrati og medvirkning (3,3 mot 3,4).

Det er også all grunn for skolene våre å se nærmere på egne resultater knyttet til trivsel. Trivsel på skolen kan si noe om elevene opplever å ha det trygt og godt på skolen. Trivsel handler om det å like seg, finne seg til rette sosialt, oppleve positive relasjoner, ha muligheter, oppnå utvikling og opplevelsen av behag og velvære. Trygghet handler om å føle seg beskyttet mot krenkelser og skade. Videre handler det om støtte fra medelever og voksne når noe oppleves vanskelig. Trygghet handler også om å vite at skolen tar tak i problemene hvis noe skjer. At elevene er trygge og trives på skolen er et viktig mål i seg selv, og alle elever i norsk skole har derfor en individuell rett til et skolemiljø som fremmer trivsel.

Tabell 12. Læringsmiljø 10. årstrinn Grimstad 2023-24

Resultater elevundersøkelsen

Indikator	Snitt
Trivsel	3,9
Støtte fra lærer	3,7
Vurdering for læring	3,0
Elevdemokrati og medvirkning	3,0
Faglig utfordring	4,2

Tabell 13. Læringsmiljø 10. årstrinn landet for øvrig, 2023-24

Resultater elevundersøkelsen

Indikator	Snitt
Trivsel	4,0
Støtte fra lærer	3,9
Vurdering for læring	3,2
Elevdemokrati og medvirkning	3,3
Faglig utfordring	4,2

Tabell 12 og 13 viser resultatene for skoleåret 2023-24, for 10. årstrinn og for begge kjønn. Grimstad sammenlignes også her med hele landet.

Tabellene viser at Grimstad skårer lavere på alle variablene, bortsett fra når det gjelder faglige utfordringer, hvor skåren er lik (4,2). Spesielt bekymringsfullt er det at Grimstad skårer så lavt på vurdering for læring (3,0). Dette har vært et mønster de siste årene, men her rapporterer elevene en ytterligere lavere tilfredshet enn for skoleåret 2022-23 (som var 3,2). Av tabell 1 så vi at elevene på 7. trinn i Grimstad også rapporterer forholdsvis lav tilfredshet med hensyn til vurdering for læring (3,3)

Vurdering for læring bygger på fire prinsipper om at elevers forutsetninger for å lære kan styrkes dersom de:

- Forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem
- Får tilbakemelding som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen
- Får råd om hvordan de kan forbedre seg
- Er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling

Vurdering for læring er særdeles viktig for både elevenes læringsutbytte og trivsel. En trener som har som oppgave å få en idrettsutøver til å bli så god som mulig ut fra personens forutsetninger, ville ikke kunne lykkes ved for eksempel bare å måle idrettsutøverens ståsted. Det ville også vært viktig å bidra med råd og veiledning om hva som skal til for å bli bedre, samt involvere idrettsutøveren i egen trening. På samme måte er det for elever som skal nå sitt læringspotensial. Det er viktig at elevene forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem, samt få

tilbakemelding på hvordan de har prestert. Like viktig er det å få råd om hvordan de kan forbedre seg og at de er involvert i eget læringsarbeid.

Skoleeier mener også at en god vurderingspraksis blant pedagogene vil kunne bidra til å redusere omfanget av individuell tilrettelagt opplæring (tidligere spesialundervisning). Skolene bør her ser på egne resultater og egen praksis. Rektor på den enkelte skole vil ha det direkte ansvaret for kvalitetsutviklingsarbeidet, men det skal være i et samarbeid med skoleeier.

4.3.2 Mobbing og andre former for krenkelser

Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø, og skolen skal utvikle inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring.

Mobbing skaper store vansker for de involverte. Forskning viser at den som blir utsatt, står i fare for å utvikle psykiske vansker og i noen tilfeller også skolevegring. Mobbing bidrar også til å redusere elevens utbytte av opplæringen. Samtidig er det også negative effekter for den som mobber. Forskning finner dessuten at mobbing ikke bare påvirker de som direkte er involvert i handlingene, men at klassefellesskapet og andre som befinner seg i skolemiljøet, også påvirkes (NOU 2015:2).

Lovgiver bruker begrepet" krenkende ord eller handlinger" i lovteksten, og eksemplifiserer dette ved «mobbing, diskriminering, vold og rasisme." Krenkelser er de enkeltepisodene som finner sted og som både kan handle om diskriminering, utestengning, vold eller rasisme. Når krenkelser systematisk gjentas, bruker vi ofte betegnelsen mobbing (NOU 2015:2). En vanlig definisjon av mobbing er" fysiske eller sosiale negative handlinger som utføres gjentatte ganger over tid av en person eller flere sammen, og som rettes mot en som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjonen" (Olweus og Roland 1983, Smith 2005, Sullivan 2010). I presentasjonen under, er det mobbing vi konsentrerer oss om.

Tabell 14. Forekomst av mobbing, Grimstad og landet for øvrig, 2023-24

	Grimstad	Landet
Barneskoler (7. trinn)	11,1 prosent	12,8
Ungdomsskoler (10. trinn)	10,2 prosent	10,9

Tabellen viser at elevene i både Grimstad og landet for øvrig rapportere høy forekomst av mobbing i skolen. Det gjelder både på barneskolen og på ungdomsskolen, med marginal høyere forekomst på barneskolen.

Mobbing er svært skadelig, og kan få store konsekvenser for den det gjelder og for klassemiljøet i sin helhet (se innledningen til kapittelet). Det må derfor jobbes systematisk og planmessig med, slik skolene er pålagt å gjøre i henhold til opplæringsloven kapittel 12 og etter Grimstad kommunes plan for forebyggende arbeid (se overordnet mål 3, *Alle barn har et trygt og godt barnehage- og skolemiljø*). Skolene må her analysere lokale resultater, sette seg mål og utarbeide strategier på egen skole (som skriftliggjøres i skolenes virksomhetsplaner). Dette bør gjøres i nært samarbeid med elever, foreldre og ansatte. Her har skolenes en mulighet til å sikre god elevmedvirkning.

For å få et bilde over de siste års utvikling, presenteres et diagram over de siste fire år, og hvor Grimstad sammenlignes med landet:

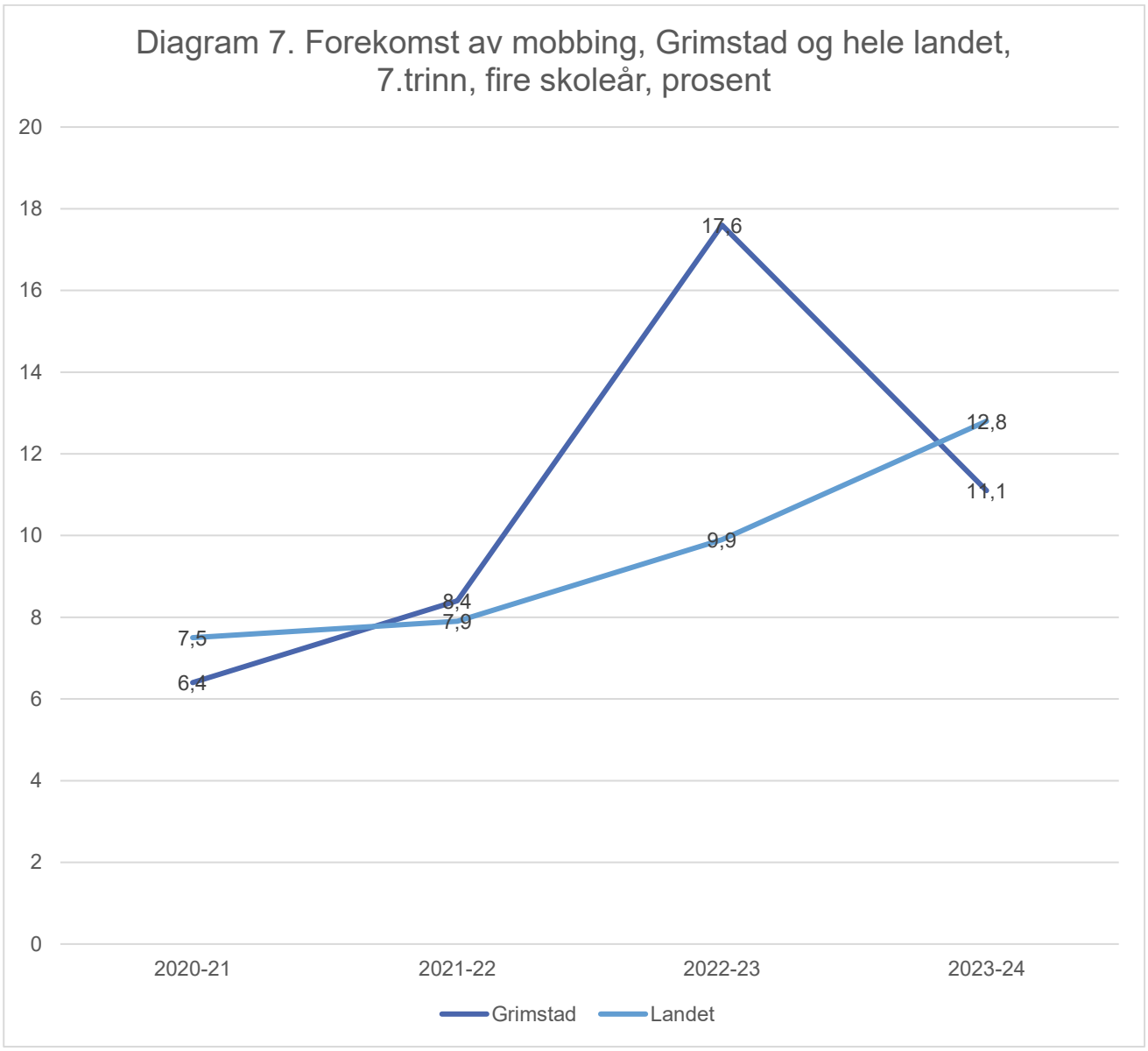
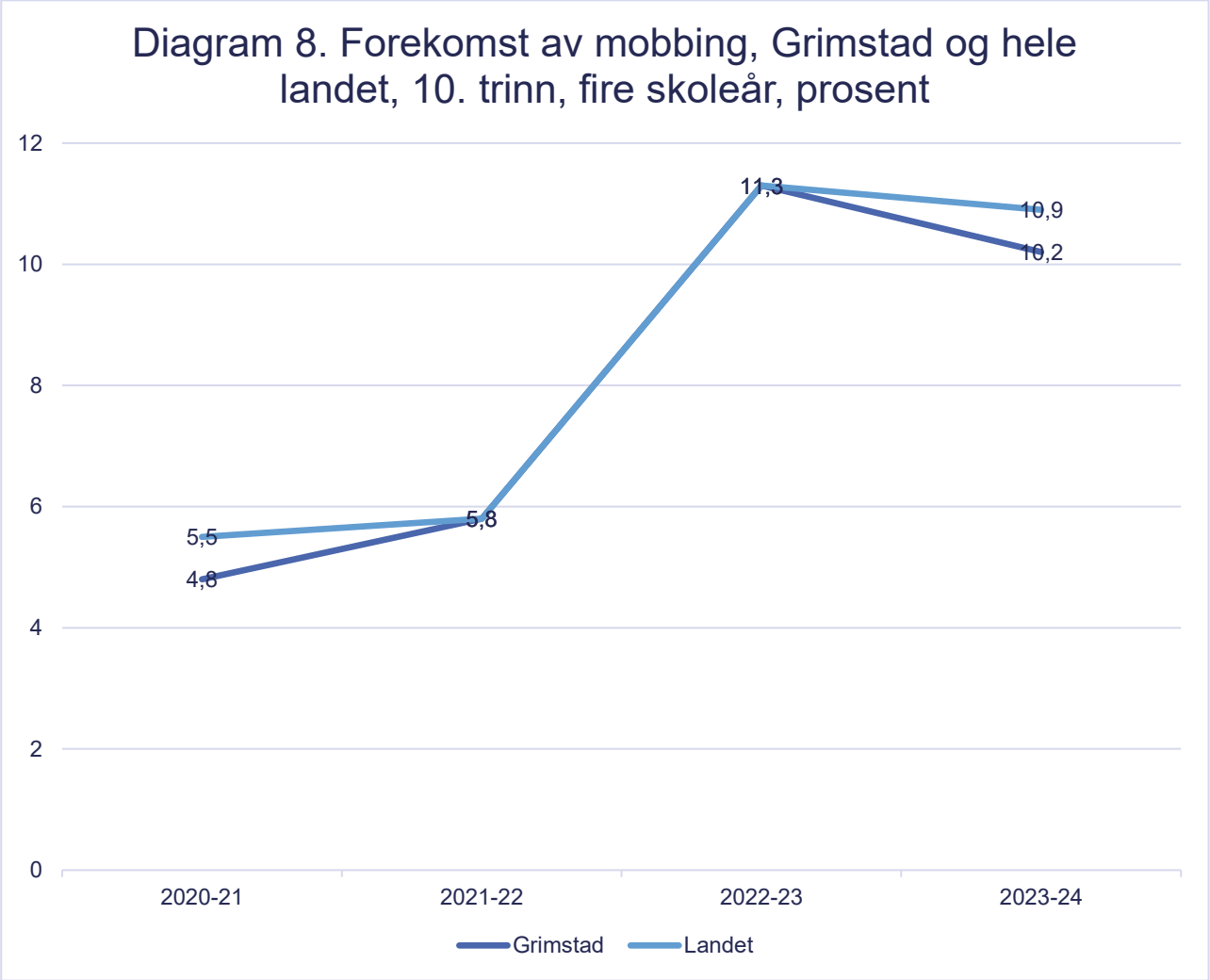

Diagram 7 viser hvordan 7. trinns-elevene i Grimstad og i landet har rapportert forekomst av mobbing de fire siste årene. Det som er merkbart, er at det var en markant stigning i rapportert forekomst i skoleåret 2021-22 og ytterligere i 2022-23. For Grimstad sin del, må vi kunne si at det var dramatisk i skoleåret 2022-23 med rapportert mobbing på 17,6 prosent.

Økningen i forekomst har blitt forsøkt forklart i forskermiljøer som en konsekvens av nedstengningen i forbindelse med pandemien. Det er uansett gledelig at vi nå ser en markant nedgang for Grimstad til 11,1 prosent i skoleåret 2023-24, men 11,1 prosent er selvfølgelig fortsatt altfor høyt. For hele landet ser vi en fortsatt stigning, noe som også er bekymringsfullt og som kanskje forteller oss at forekomsten ikke bare kan forklares med pandemien.

Diagrammet for 10. trinns-elever i Grimstad og landet, viser en lignende kurve som for 7. trinn i samme periode. Likevel er «topp-punktet» lavere for 10.trinn i Grimstad med 11,3 prosent i 2022-23 sammenlignet med 7. trinn (17,6 prosent). Slik situasjonen er i 2023-24, er forekomsten i Grimstad tilnærmet lik for både barneskolen og ungdomsskolen. Tilnærmingen ungdomsskolene må ha for å lykkes med å redusere forekomsten i årene som kommer, er tilsvarende som beskrevet over for barneskolene.

Tabell 15. Hvor elevene blir mobbet

Hvor elevene blir mobbet er viktig informasjon for skolene fordi de da bedre kan forebygge og ha systemer for avdekking og oppfølging. Tabellen viser hva elevene har svart på landsbasis (tallene for Grimstad unntatt offentlighet).

Utgangspunktet for svarene, er elever som i elevundersøkelsen først har svart at de blir mobbet. Fordi elevene kan velge flere alternativ, vil det ikke kunne oppsummeres til hundre prosent. Vi må fortolke tallene ved å se tallene forholdsmessig i forhold til hverandre.

Temaene i Elevundersøkelsen	Hele landet			
	7. årstrinn		10. årstrinn	
	Alle eierformer		Alle eierformer	
	Alle kjønn		Alle kjønn	
Tema - Spørsmål - Svaralternativ	Andel besvart	Snitt	Andel besvart	Snitt
− Trygt miljø				
− Hvor skjedde mobbingen? (Du kan velge flere)	100,0		100,0	
1 - I klasserommet	43,2		64,3	
2 - I korridoren	25,1		60,7	
3 - I skolegården	74,9		52,3	
4 - På do	6,1		29,7	
5 - I garderoben / dusjen	15,2		31,4	
6 - Kantina	4,1		33,8	
7 - Annet sted på skolen	38,9		47,4	
8 - På skoleveien	17,4		31,9	

Tabellen viser at det først og fremst er i skolegården at elevene på barneskolen rapporterer om mobbing. Dette er kanskje ikke så overraskende. Friminuttene er en mer uorganisert samværsform enn når elevene har undervisning. Selv om alle skolene har organisert også denne tiden med vakter og kanskje også trivselsledere og aktiviteter, er det også en arena hvor uønskede hendelser og mobbing lettere kan bli oversett av voksne. Samtidig kan vi legge merke til at det er flere på barnetrinnet sammenlignet med ungdomstrinnet som rapporterer forekomst av mobbing i skolegården. Vi antar at det kan ha sammenheng med at ungdommene i mindre grad benytter skolegården til sosiale aktiviteter i friminuttene.

For ungdomsskoleelever, er det først og fremst i klasserommet at elevene rapporterer om at det forgår mobbing (64,3 prosent). Dette har vi også identifisert i forbindelse med tidligere tilstandsrapporter, og vi har vært litt overrasket over så høy forekomst. Her burde den sosiale kontrollen fra voksne kunnet forebygge mobbing, men dette forteller oss kanskje at mobbing kan være både subtil, skjult og indirekte, og dermed vanskelig å få øye på. Samtidig vet vi at klasserommene ofte er åpne for elevene i friminuttene. Forebygging i denne sammenheng vil kreve at pedagoger og miljøarbeidere blant annet har både *kunnskap* om mobbing og hvordan mobbing kan utarte seg (de må vite hva de skal se etter), *ferdigheter* til å være autoritative voksne (tydelige, men med varme), og det må skapes gode elev-elev-relasjoner og null-toleranse mot mobbing. I tillegg kreves det tilstedeværelse av voksne.

Null-toleranse mot mobbing og tydelige forventninger om hvordan det er ønskelig at skolefellesskapet skal være, er særlig viktig der voksentettheten er mindre eller der dagen er preget av «overganger.» Vi ser av tabellen over, at mobbing rapporteres på steder som korridorer, garderober, kantine (spesielt på ungdomstrinnet), andre steder på skolen og på skoleveien.

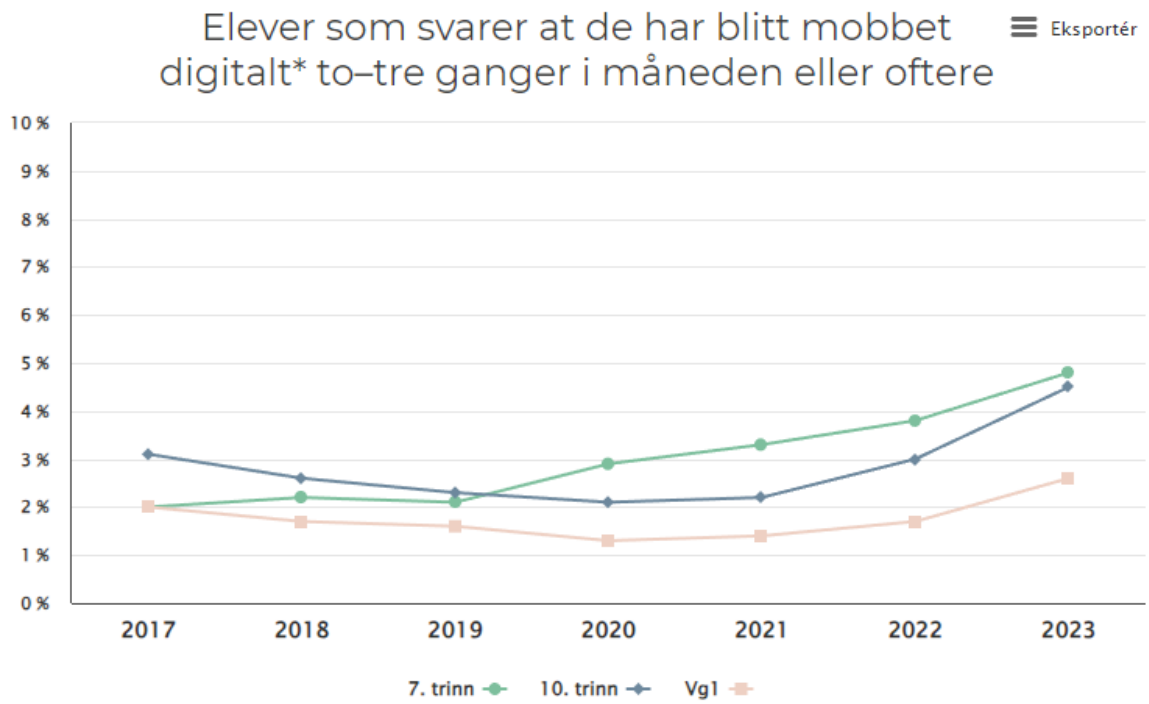
Det at elever rapporterer om mobbing på skoleveien, er et skoleanliggende fordi de samme elevene skal møte hverandre når de er kommet på skolen. I slike tilfeller vil elevene kunne få brutt sin rett til et trygt og godt skolemiljø. Elever som blir mobbet på skoleveien kan ikke beskytte seg selv ved å velge å slutte på skolen. Dette er årsaken til at lovgiver (NOU 2019:23, kapittel 22) anmoder kommunene om å la skolereglene også gjelde på skoleveien. Dette er også bakgrunnen for at kommunedirektøren ønsker å videreføre inkludering av skoleveien i forslag til ny forskrift om skoleregler som skal behandles av kommunestyret i samme møte som denne tilstandsrapporten legges frem.

Mobbing fra ansatte

Elevene oppgir i elevundersøkelsen at det foregår mobbing fra ansatte i Grimstad-skolen. Tallene har gått fra å være lave til å bli noe høyere i løpet av de tre siste skoleårene. Her er også tallene unntatt offentlighet/skjermet, og vi kan derfor ikke presentere resultatene.

Digital mobbing

Andel elever *nasjonalt* som opplever å bli mobbet digitalt øker tydelig sammenlignet med fjoråret og årene tilbake til 2017. I perioden 2017–2019 var det flere elever på 10. trinn enn på 7. trinn som opplevde å bli mobbet digitalt. De siste tre årene har trenden snudd. I 2023 er det 4,8 prosent av elevene på 7. trinn som svarer at de har blitt mobbet digitalt, noe som er en økning på 1 prosentpoeng sammenlignet mot fjoråret. Økningen er likevel størst for elever på 10. trinn, hvor andelen øker med 1,5 prosentpoeng, fra 3 til 4,5 prosentpoeng.

Når det gjelder forekomst av digital mobbing i Grimstad, er disse tallene unntatt offentlighet, og vi kan ikke presentere tallene direkte.

Tallene viser at digital mobbing forekommer i mindre omfang i Grimstad sammenlignet med landet. Trenden er likevel den samme i Grimstad som nasjonalt hvor det er størst forekomst på 7. trinn. Elever som er utsatt for digital mobbing oppgir at de blir kalt stygge ting, ertet, holdt utenfor,

baksnakket eller at det spres ting på nettet som sårer dem. Det er litt flere jenter enn gutter som opplever digital mobbing på 7. trinn, men klart flere gutter enn jenter som opplever digital mobbing på 10. trinn

Overlapp mellom digital mobbing og tradisjonell mobbing

I flere studier opererer man med en prosentsats på rundt 90 når det gjelder overlapp mellom digital mobbing og mobbing ansikt-til-ansikt. Det betyr at de fleste som er involvert i digital mobbing, også er involvert i en eller annen form for tradisjonell mobbing. Det er dermed også viktig å ha et helhetsperspektiv når det gjelder avdekking av digital mobbing. Vennerelasjonene på den digitale og fysiske arena må altså ses i sammenheng.

Konsekvenser av digital mobbing

Når det gjelder konsekvenser for den som blir utsatt for digital mobbing, ser det ut til at denne formen i sterkere grad henger sammen med angst enn hva som er tilfelle for tradisjonell mobbing. For tradisjonell mobbing ser sammenhengen ut til å være størst for symptomer på depresjon.

Anonymitet og publisitet

Mens tradisjonell mobbing foregår ansikt til ansikt, oppstår digital mobbing på digitale arenaer som Snapchat, Facebook og Instagram. Dette gir den som mobber større mulighet for anonymitet og publisitet. Anonymitet kan føre til at makt-ubalansen blir større, noe som igjen kan føre til mer engstelse hos den som blir mobbet fordi man ikke vet hvem som mobber. I tillegg kan man ved å mobbe digitalt, nå ut til et mye større publikum, noe som gjør at den som mobbes aldri vil føle seg trygg.

Alt i alt kan digital mobbing føre til enda mer usikkerhet og frykt, noe som igjen kan resultere i angst.

4.3.3 Ressursteam mot mobbing

Bakgrunn

Noen skolemiljøsaker i grunnskolen har vist seg å være svært sammensatte og vanskelige å løse. Selv om skolene har det daglige ansvaret for å fremme, forebygge og håndtere individsaker i tråd med gjeldende lovverk, har erfaring vist, også i Grimstad kommune, at det kan være vanskelig for skolene å håndtere disse sakene alene.

For å bidra til at skolene utformer gode tiltak som er egnet til å gjenopprette et trygt og godt psykososialt skolemiljø for alle elever i Grimstadskolen, vedtok Kommunestyret i Grimstad i 2018 å opprette et ressursteam mot mobbing (og andre krenkelser) som ledd i å sikre det forsvarlige systemet og bidra til at alle barn og unge har et trygt og godt skolemiljø. Ressursteamet skulle bistå i de vanskeligste sakene (også på barnehage) og være med i sakene til de var løst eller til skolen igjen kunne håndtere dem på egen enhet.

Status

Ressursteam mot mobbing har ikke vært operativt de to siste årene. Det ble sendt ut en spørreundersøkelse til skolene i forbindelse med en evaluering høst 2022. Tilbakemeldingene ga informasjon om at skolene opplevde teamets betydning forskjellig, men de som var mest positive var skolene som hadde meldt saker til teamet og fått bistand. Barnehagene har ikke hatt en tilsvarende undersøkelse, og har heller ikke meldt inn saker.

Det bør nå foretas en ny vurdering av hvorvidt dette ressursteamet skal fortsette å eksistere. Teamets medlemmer har fremmet ønske om kompetanseheving. Spesielt ses et behov for å få mer forskningsbasert kunnskap i ressursteamet. Sentrale elementer er her forståelse av hva mobbing og andre krenkelser er, avdekking (for eksempel hvordan observere på en profesjonell måte), kjennskap til pro- og reaktiv aggresjon som drivkrefter i mobbesaker, digital mobbing/nettvett, aktivitetsplikten, håndtering/tiltak (for eksempel stoppsamtaler) og etterarbeid.

4.3.4 Skolevegring og mobbing

Skolevegring er en form for bekymringsfullt skolefravær som det har blitt satt søkelys på de siste årene. Så langt finnes det ikke sikre tall på omfang og utvikling av skolevegring i Norge. I den senere tid har flere aktører tatt til orde for et sentralt nasjonalt register. Myndighetene har nå signalisert at dette vil komme. Signalene fra skoler og PPT nasjonalt, regionalt og lokalt i Grimstad, er at skolevegring er økende, og at flere yngre barn blir berørt.

Skolefravær har mange ulike årsaker, og i tillegg kan det være sammensatte årsaker til elevers fravær som gjør bildet komplekst. Forskere har funnet at skolevegring skiller seg fra andre former for skolefravær – som for eksempel skulk. Det er derfor viktig for skolene å ha kunnskap om ulike former for bekymringsfullt skolefravær, slik at rette tiltak kan settes inn. Dette har vi beskrevet nærmere i *Grimstad kommunes retningslinjer for arbeid med skolenærvær og skolefravær.* Noen av årsakene til skolevegring kan være knyttet til diagnoser, andre til psykisk helse og/eller familieforhold, noen til mobbing og læringsmiljø. Forskning har påvist at elever som blir mobbet, har to og en halv gang så stor risiko for skolevegring som andre elever. Denne sammenhengen har vist seg å være sterk på barneskolen, men noe svakere på ungdomsskolen.

Grimstad kommune hadde et særlig fokus på temaet skolevegring/ufrivillig skolefravær i 2022/23. Da ble retningslinjene for skolenes arbeid med skolenærvær og skolefravær, utarbeidet. Disse ble vedtatt av kommunestyret i februar 2022. Retningslinjene har nå vært under implementering ute på skolene. Det ble videre utarbeidet en redegjørelse om skolevegring som ble behandlet i kommunestyret 13. juni 2023. Kommunestyret ba deretter om en oppfølgingssak med forslag til tiltak og anslag av kostnader. Denne saken ble behandlet i kommunestyret 5. september 2023.

Utarbeidelse av Grimstad kommunes forebyggende plan er vedtatt politisk, og er nå under evaluering. Denne overordnede planen gir blant annet retning til hvordan skolene skal jobbe med å forebygge skolefravær og lykkes med tidlig innsats.

I den politiske saken med redegjørelse om skolevegring, fremgår det at det i juni 2023 var 62 elever som var helt eller delvis borte fra skolen. Dette utgjorde 2,1 prosent av elevmassen vår. Høsten 2024 foretok skoleeier en ny kartlegging som viste at det er 38 elever i Grimstad-skolen som er helt eller delvis fraværende fra skolen.

Skolene i Grimstad har høyt fokus på skolevegring, og gjør mye godt forebyggende og individrettet arbeid. Samtidig er det viktig å understreke at skolene kan bli bedre. I den politiske saken knyttet til tiltak, har vi spesielt fremhevet kompetanseheving og økt bemanning, for eksempel i forhold til opprettelse av skolefraværsteam.

Mobbing og krenkelser generelt, og skolevegring spesielt, bør fortsatt være et satsingsområde for Grimstad kommune. Forebyggende arbeid må prioriteres, noe som krever både kunnskap om skolevegring, ferdigheter til å håndtere de utfordringene som oppstår, samt gode holdninger som gjenspeiles i et positivt elevsyn og inkluderende praksis.

I dette avsnittet har vi sett at:

- Fortsatt skårer både landet og Grimstad lavt på elevdemokrati. Elevene på barneskolen opplever noe høyere grad av medvirkning og elevdemokrati sammenlignet med elevene på ungdomstrinnet. Slik var det også forrige skoleår
- Elever på barnetrinnet rapporterer lavere grad av støtte fra lærer enn i fjor, men rapporterer noe høyere fornøydhet enn elevene på ungdomstrinnet.
- Elevene på barnetrinnet rapporterer høyere grad av tilfredshet med skolens vurderingspraksis enn elevene på ungdomstrinnet, men også her er det lavere skåre enn for året før
- På barnetrinnet skårer Grimstad og hele landet likt på trivsel (4,0)
- På ungdomstrinnet skårer Grimstad noe under landet på trivsel (3,9 mot 4,0)
- Det er mange elever i Grimstadskolen som rapporterer om mobbing (11,1 prosent på 7. trinn og 10,2 prosent på 10. trinn), men det er en bedring fra året før
- Noen elever i Grimstad rapporterer om mobbing fra voksne
- Ressursteam mot mobbing må få kompetanseheving for videre eksistens
- Kommunen har hatt et særlig søkelys på skolevegring i skoleåret 2022-23 med utarbeidelse av ny retningslinje for arbeid med skolenærvær og skolefravær, og vi har sett en reduksjon i forekomst i skoleåret 2023-24

Oppfølgingspunkter i kommende periode:

- Øke kompetanse om mobbing og krenkelser i skolene og hele oppvekstområdet
- Analysere og forstå forskjellene mellom barnetrinnene og ungdomstrinnene og sette inn rette tiltak
- Videreføre arbeidet med å hjelpe elevene til høyt skolenærvær ved å jobbe godt forebyggende og tidlig innsats ved problemutvikling

4.4 Resultater i ferdigheter og fag

Resultatene skal danne grunnlag for underveisvurdering og sluttvurdering i alle fag. Resultatene som elevene får underveis i skoleløpet, skal også danne grunnlag for å tilpasse opplæringen og således øke læringsutbyttet.

I dette avsnittet om skoleresultater, vil vi inkludere nasjonale prøver, standpunktkarakterer og eksamensresultater.

Nasjonale prøver

Formålet med nasjonale prøver er å gi skolene kunnskap om elevene sine grunnleggende ferdigheter i lesing, regning og engelsk. Informasjonen fra prøvene skal danne grunnlag for underveisvurdering og kvalitetsutvikling på alle nivå i skolesystemet:

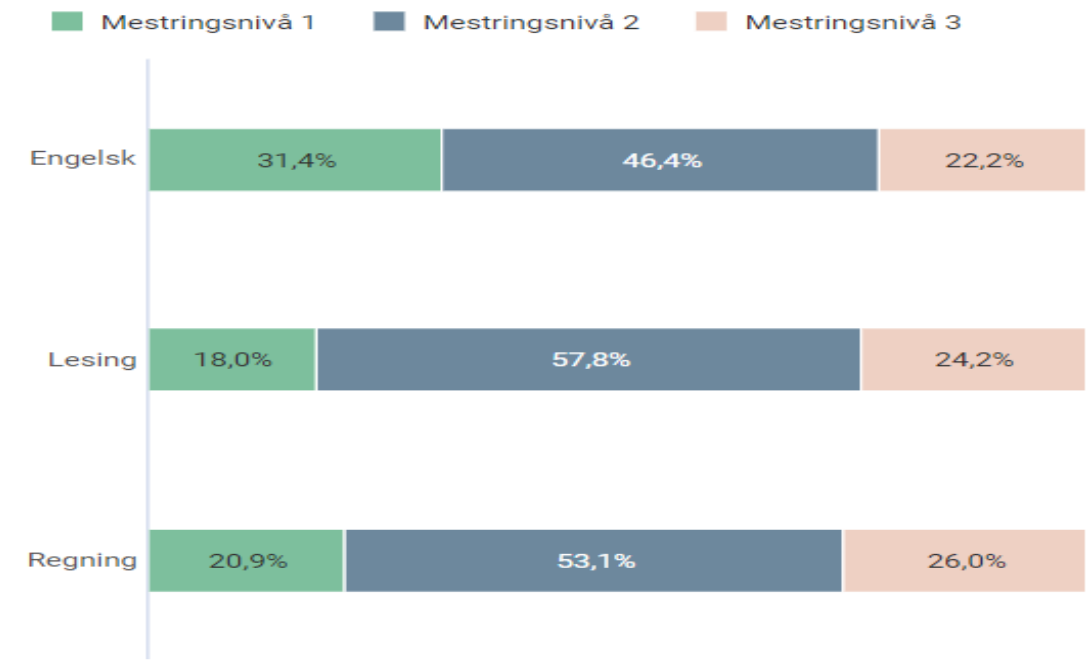
- Lærerne skal bruke resultata for å følge opp elevene sine og i arbeidet med underveisvurdering og tilpasset opplæring
- Kommuner og skoler skal bruke resultatene som grunnlag for kvalitetsutvikling i opplæringen
- Forskere kan søke om å få utlevert resultat fra nasjonale prøver til bruk i forsking.

Prøvene og resultatene gir informasjon om enkeltelever, grupper, trinn og skoler, som lærere og skoleeiere trenger for å utvikle skolen videre. Resultatene fra de nasjonale prøvene gir et avgrenset bilde av de ferdighetene og den kompetansen elevene har. En må derfor alltid se resultatene i sammenheng med annen relevant informasjon en har om skolen, kommunen og elevene.

Fra 2022 startet målingen av utviklingen over tid på nytt fordi nasjonale prøver er laget etter nytt læreplanverk og elevene gjennomfører prøvene i et nytt gjennomføringssystem. I presentasjonen under, ser vi derfor hovedsakelig nærmere på utviklingen i fag og ferdigheter på årets elevkull, med sammenligninger til fjorårets kull. Resultatene er hentet fra utdanningsdirektoratets analysebrett for statistikk - skole.

Diagram 11. Nasjonale prøver 5. trinn, prosentfordeling på mestringsnivå, 2023-24, Grimstad

På 5. trinn har nasjonale prøver tre mestringsnivåer der mestringsnivå 3 er best. Oversikten viser begge kjønn.

2023-24, Grimstad kommune (EIER), Alle eierformer

Når vi ser på *engelsk*, er det 31,4 prosent av 2023-24-kullet som plasserer seg på laveste nivå. Dette må vi anse for å være et svært høyt tall, og er nesten like høyt som for fjoråret (31,5). Det er også sånn at flere i skoleåret 2023-24 har prestert på høyeste nivå (22,2 prosent) sammenlignet med fjoråret (17prosent). I diagram 12 ser vi at landet for øvrig har en lavere prosentandel på laveste nivå (25,4) og en høyere prosentandel elever på høyeste mestringsnivå (24,7).

Når vi ser på *lesing*, har 18 prosent av kullet for skoleåret 2023-24 plassert seg på laveste nivå, mot 23 prosent forrige skoleår. Nasjonalt er det 25,1 prosent som har plassert seg på laveste nivå. Samtidig er det flere elever i Grimstad som i 2023-24 har plassert seg på høyeste mestringsnivå sammenlignet med fjoråret (24,2 prosent mot 22,0). Leseferdigheter er en grunnleggende ferdighet som er svært viktig for læringsutbytte i alle fag, og det er gledelig at vi nå ser en positiv utvikling i Grimstad. Samtidig må vi huske at vi her sammenligner to forskjellige kull, og at ulik fordeling på mestringsnivåene disse to skoleårene også kan henge sammen med naturlige svingninger i kullene.

Når vi ser på den grunnleggende ferdigheten *regning*, viser diagrammet at 20,9 prosent av elevene har plassert seg på laveste mestringsnivå. Dette er omtrent som året før (19,7). Samtidig har 26 prosent plassert seg på høyeste mestringsnivå, og dette er høyere enn året før (24,7).

Samlet sett kan det ut som at det er et noe sterkere 5. trinns-kull i 2023-24 enn det var i skoleåret 2022-23. Det kan imidlertid også ha sammenheng med leseopplæringen, som har vært et satsingsområde i Grimstad de siste årene. I neste års tilstandsrapport vil vi kunne foreta en sammenligning over de tre siste skoleårene.

Diagram 12. Nasjonale prøver 5. trinn, hele landet, 2023-24

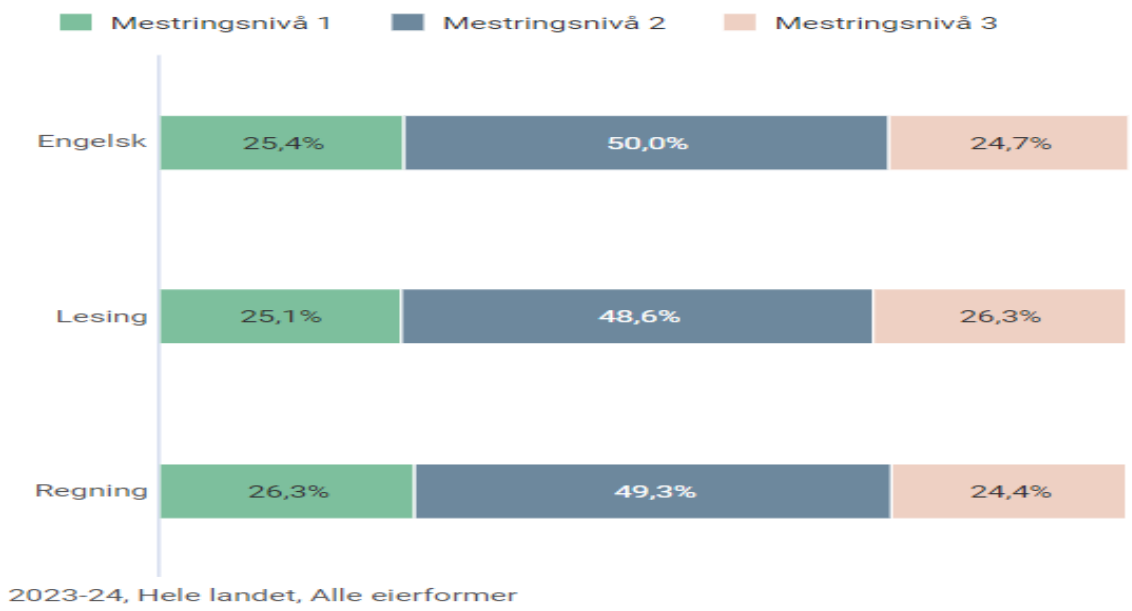
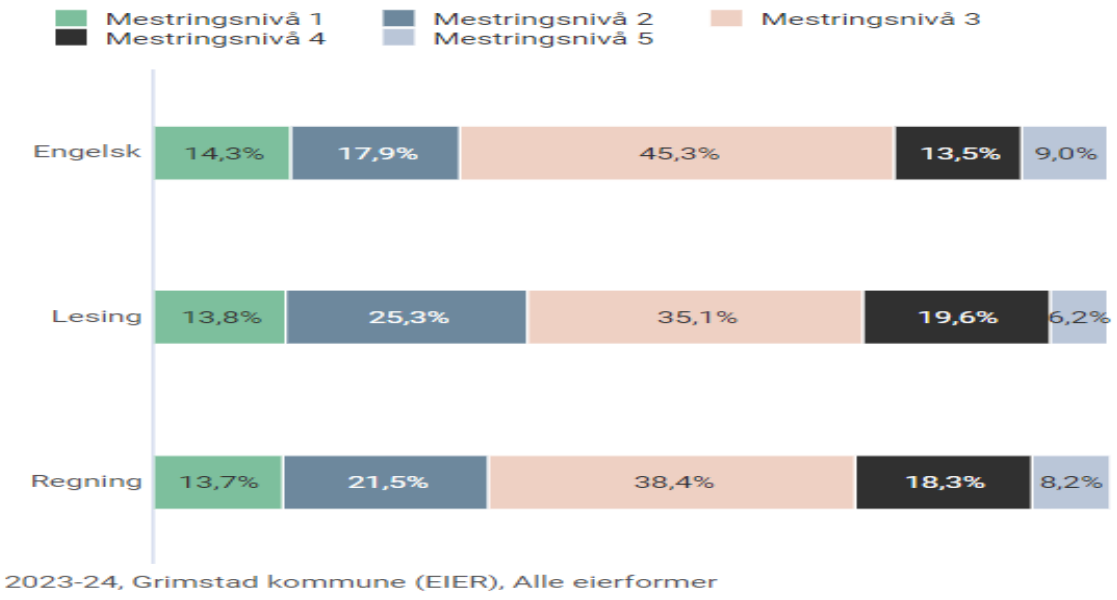

Diagram 13. Nasjonale prøver, 8. trinn, Grimstad, 2023-24

Elevene på ungdomsskolen har prøver i samme emner som elevene på barneskolen, men de er inndelt i fem mestringsnivåer, og gir dermed en mer detaljert informasjon om mestringsnivå. Det gjennomføres nasjonale prøver på både 8. trinn og 9. trinn. I denne tilstandsrapporten presenteres resultatene på 8. trinn.

På 8. trinn har nasjonale prøver fem mestringsnivå der 5 er best. Oversikten viser begge kjønn.

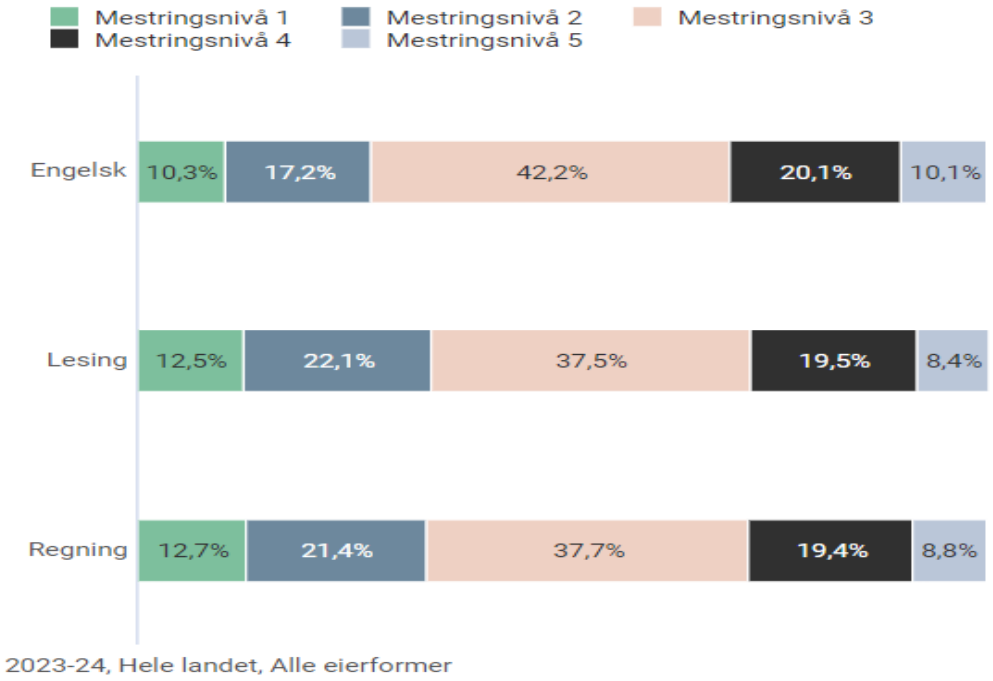
Når det gjelder *engelsk* 8. trinn, viser diagram 13 at 14,3 prosent av elevene i Grimstad plasserte seg på laveste mestringsnivå i 2023-24. Året før var det 10,9 prosent som plasserte seg på laveste mestringsnivå. Fra diagram 14 ser vi at det i landet for øvrig var 10,3 prosent av elevmassen som plasserte seg på laveste mestringsnivå. Når vi ser på det høyeste mestringsnivået i Grimstad, er det flere elever som har plassert seg der i skoleåret 2023-24 (9 prosent) sammenlignet med året før (6,6 prosent). Kullet for 2023-24 ser dermed ut til å prestert både svakere og sterkere enn kullet før. Når det gjelder mestringsnivå 2,3 og 4, ser det ut som at det har vært en forskyvning fra høyre mot venstre, slik at flere elever har prestert noe svakere enn for kullet for 2022-23.

Når vi ser på *lesing*, var det 13,8 prosent av Grimstad-elevene som plasserte seg på laveste mestringsnivå skoleåret 2023-24. Det er høyere enn kullet for skoleåret 2022-23 (9,3). Når vi ser resultatene på laveste mestringsnivå over en 8-års-periode, er 13,8 prosent også det høyeste. Dette er bekymringsfullt med tanke på at lesing er så viktig for læringsutbytte i de fleste andre fag. Her bør ungdomsskolene følge med og eventuelt styrke leseopplæringen der det lar seg gjøre.

Når vi ser på den grunnleggende ferdigheten *regning*, viser diagram 13 og 14 et lignende mønster for Grimstad og landet. 13,7 prosent på laveste nivå for Grimstad er imidlertid dobbelt så høyt som for kullet i fjor (6,9). Samtidig er det flere av 23-24-kullet som plasserer seg på mestringsnivå 4 sammenlignet med i fjor (18,3 mot 22,5).

Samlet sett ser vi noe svakere resultater på nasjonale prøver på 2023-24-kullet sammenlignet med kullet fra 2022-23.

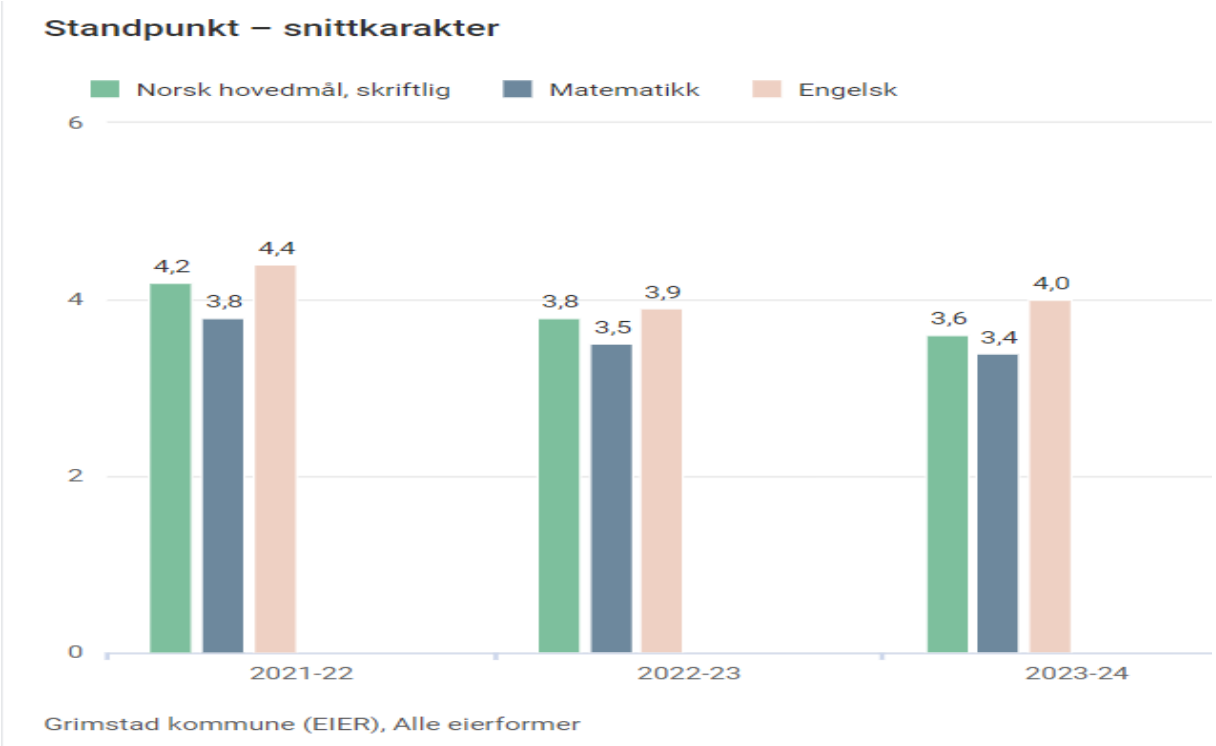
Diagram 14. Nasjonale prøver, 8. trinn, hele landet, 2023-24

Standpunkt 10. trinn

Standpunktkarakterer, sammen med karakterer for eksamen, utgjør *sluttvurderingen* i grunnskolen (i motsetning til underveisvurdering). Vurderingen gir informasjon om kompetansen elevene har oppnådd i faget når de går ut av grunnskolen, og den skal ta utgangspunkt i målene i læreplanverket. Karakterskalaen er 1-6, med 6 som beste karakter.

Diagram 15. Standpunkt snittkarakter, sluttvurdering, tre år, begge kjønn, Grimstad

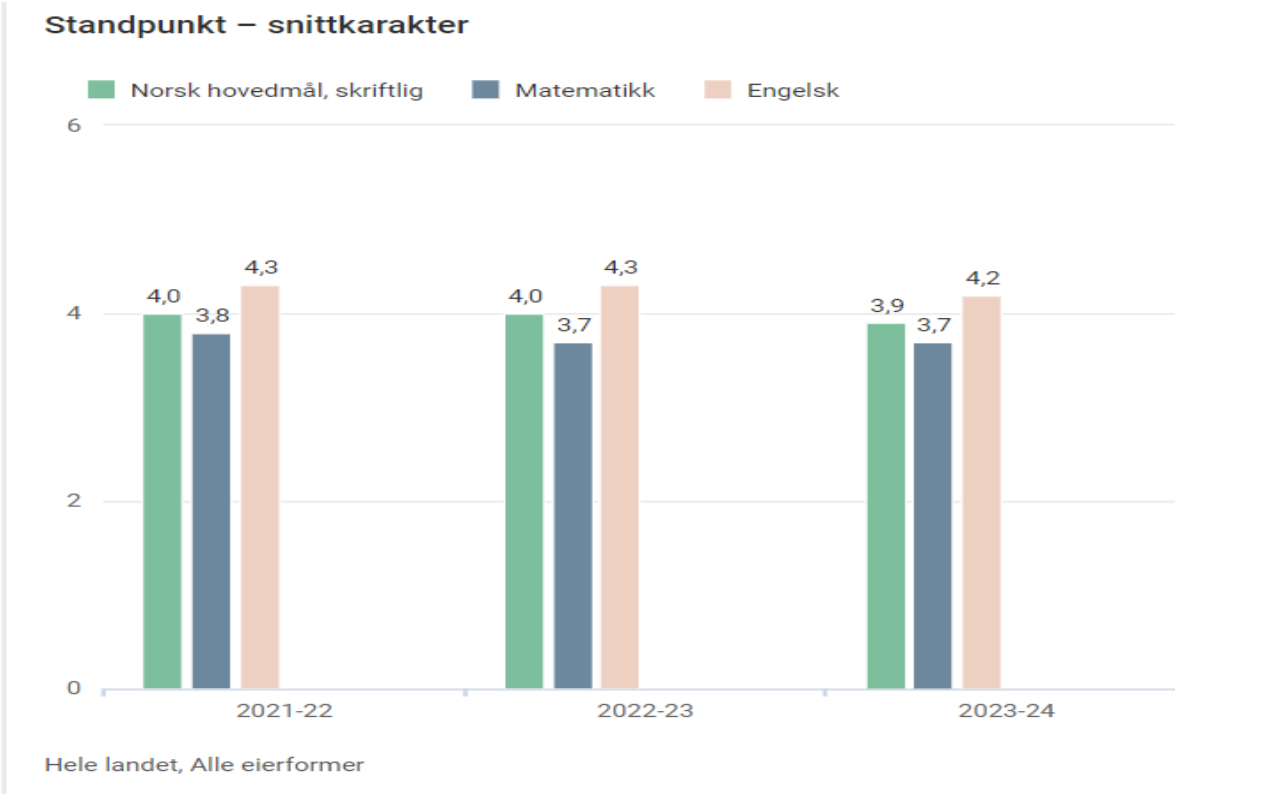

Den grønne søylen i diagram 15 viser hvordan elevene har prestert i skriftlig norsk, hovedmål. Søylene viser at det har vært en sammenhengende negativ utvikling av standpunktkarakteren fra skoleåret 2021-22 til skoleåret 2023-24 (4,2 til 3,6). Dette er en utvikling vi ikke kan være tilfreds med. Som det går frem av diagram 16, har det vært en større stabilitet i landet for øvrig med en snittkarakter som i perioden har lagt mellom 4,0 og 3,9. Det er likevel naturlig at vi ser en større grad av stabilitet i landet fordi utvalget er betydelig større.

Den samme utviklingen ser vi knyttet til matematikk (blå søyle). Her er den negative utviklingen mindre, men en snittkarakter på 3,4 er ikke tilfredsstillende, og som det går frem av diagram 16, er det lavere enn landet for øvrig (med 3,7).

Den rosa søylen viser resultatene i engelsk, og vi ser at det også har vært en snitt-variasjon her i løpet av perioden. Vi kan likevel legge merke til at snittkarakteren for 2023-24 er på 4,0 og dermed 0,1 høyere enn for året før. Landet for øvrig har en snitt-karakter på 4,2 for skoleåret 2023-24.

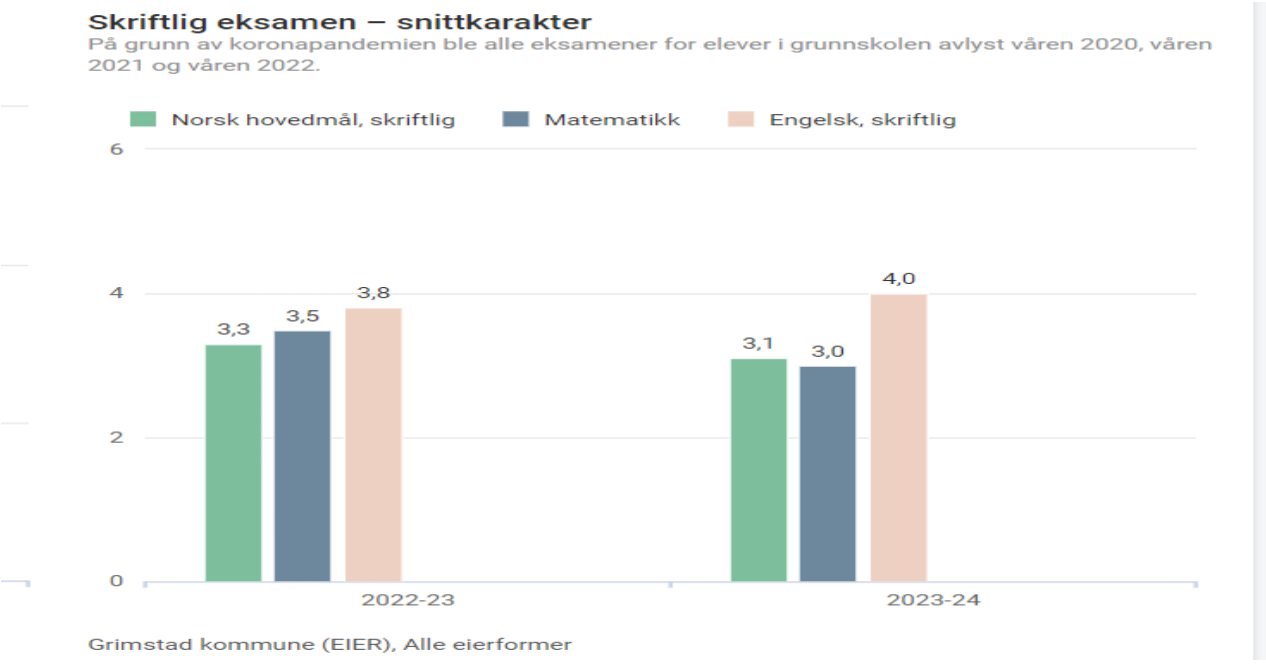
Diagram 16. Standpunkt - snittkarakter, sluttvurdering, tre år og hele landet

Eksamen 10. trinn

På grunn av pandemien, ble alle eksamener for elever i grunnskolen avlyst våren 2020, 2021 og 2022. Det presenteres derfor kun resultater for skoleåret 2022-23 og for skoleåret 2023-24.

Diagram 17. Skriftlig eksamen – snittkarakter, to år og Grimstad

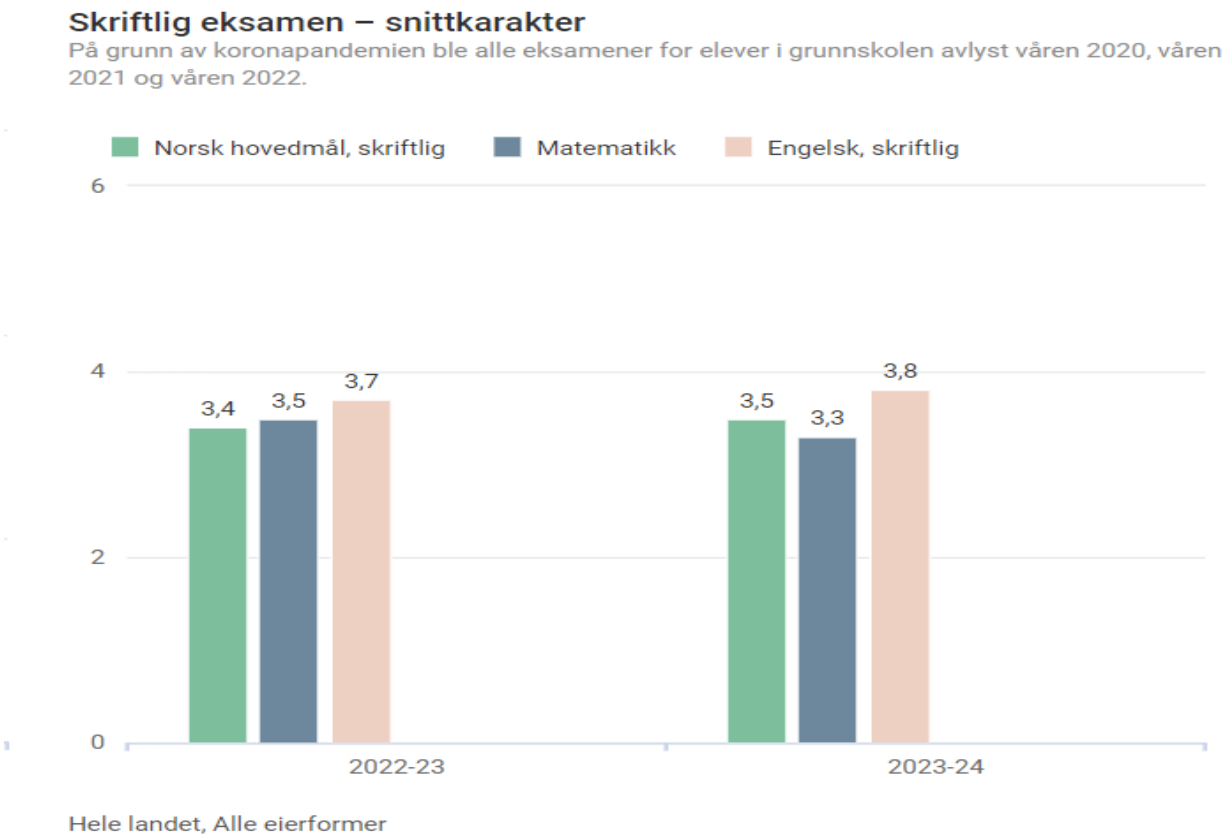

Av diagram 17 ser vi at eksamensresultatene for Grimstad-elevene har gått ned i norsk skriftlig hovedmål fra 3,3 i 2022-23 til 3,1 i 2023-24. I diagram 18 ser vi at resultatene for landet for øvrig er 3,4 og 3,5. Resultatene for Grimstad skoleåret 2023-24 må anses for å være relativt svak; både sammenlignet med hele landet og når vi sammenligner med oss selv. Vi merker oss også at snitt-karkarakteren for eksamen er lavere enn snitt-karakteren for standpunkt for begge årskullene. Tradisjonelt har standpunktkarakterene vært høyere enn eksamenskarakterene.

Diagram 17 viser også en negativ utvikling for matematikk i Grimstad. Eksamenskarakteren for fjoråret var 3,5, mens snitt-karakteren i 2023-24 var sunket til 3,0. Snitt-karakterene for hele landet har også hatt en negativ utvikling, men da fra 3,5 til 3,3. Videre ser vi at også for matematikk ligger standpunkt-karakterene høyere enn eksamenskarakterene.

Engelsk er det faget som elevene i Grimstad skårer best på. I 2023-24 var snitt-karakteren på eksamen 4,0. Dette var en positiv utvikling fra året før, hvor snitt-karakteren på eksamen var 3,8. I diagram 18 kan vi se at også hele landet gjorde det best i engelsk på eksamen, og vi kan merke oss at 3,8 i skoleåret 2023-24 er 0,2 svakere enn for Grimstad.

Diagram 18. Skriftlig eksamen – snittkarakter, to år og hele landet

I dette avsnittet har vi sett at:

- Elevene i Grimstad som gjennomførte nasjonale prøver (NP) i lesing på barnetrinnet i 2023-24 har prestert bedre enn elevene som gjennomførte prøven skoleåret 2022-23
- Elevene på 8. trinn i Grimstad har prestert svakere på NP i lesing sammenlignet med Grimstadelevene fra året før, med bedre sammenlignet med elever fra landet for øvrig
- Det er mange elever på 5. trinn i Grimstad som plasserer seg på laveste mestringsnivå i NP engelsk (31,4 prosent)
- Det er flere elever på ungdomstrinnet i Grimstad som plasserer seg på laveste mestringsnivå i NP lesing sammenlignet med året før
- Det er færre elever på 5. trinn som har plassert seg på laveste mestringsnivå i NP regning sammenlignet med året før
- Dobbelt så mange Grimstad-elever på ungdomstrinnet har plassert seg på laveste mestringsnivå i NP regning sammenlignet med året før (13,7 prosent)
- Snittet for standpunktkarakter i norsk hovedmål har i Grimstad gått markant ned fra fjoråret, og er det laveste i fireårs-perioden med 3,6.
- Snittet for standpunktkarakter i matematikk i Grimstad har sunket fra skoleåret 2021-22 til skoleåret 2023-24
- Grimstadelevene 2023-24 har 0,1 høyere snittkarakter i standpunkt engelsk sammenlignet med fjoråret (4,0 mot 3,9)
- Snitt-karakter på eksamen for Grimstad-elevene i skriftlig norsk har sunket fra 3,3 i 2022-23 til 3,1 i 2023-24
- Snitt-karakteren på eksamen for Grimstad-elevene i matematikk viser en negativ utvikling (fra 3,5 til 3,0)
- Snitt-karakteren for Grimstad-elevene i engelsk har økt fra 3,8 til 4,0. Snitt-karakteren for hele landet i engelsk var 3,8

Oppfølgingspunkter i kommende periode:

- Analysere resultatene på nasjonale prøver på barnetrinnet for å sette inn tiltak
- Analysere resultatene på nasjonale prøver på ungdomstrinnet for å sette inn tiltak
- Analysere standpunktkarakterer og eksamenskarakterer med tanke på bedre samsvar og bedre resultater

4.5 Skolebidragsindikatorene

Hva er skolebidragsindikatorer?

Hver elev som begynner på en grunnskole, har med seg mange forutsetninger som påvirker resultatene han eller hun får. Det er derfor uklart hva vi kan tilskrive skolens innsats. For hva betyr egentlig lærernes evne til å formidle fag og motivere elevene, og skolens arbeid med læringsmiljøet og tilpasset opplæring, for elevenes resultater? Det er nettopp skolens innsats skolebidragsindikatorene forsøker å vise.

For å kunne måle skolens bidrag, må vi skille ut den delen av læringsresultatet som skyldes de forutsetningene elevene har med seg. Skolebidraget kontrolleres derfor for tidligere elevprestasjoner. I tillegg kontrolleres det for foreldrebakgrunn (foreldrenes utdanningsnivå, husholdningsinntekt og elevenes innvandringsbakgrunn).

Skolebidragsindikatorene gir ingen forklaring på hvorfor bidraget er som det er. De må ses i sammenheng med lokalt kunnskapsgrunnlag og annen tilgjengelig informasjon om skolens tilstand, som læringsresultater og læringsmiljø.

Indikatorene skal brukes i det lokale arbeidet med skoler, og må sees i sammenheng med annen informasjon om skolen. Dersom skolens bidrag er likt med landsgjennomsnittet, er skolebidraget lik null.

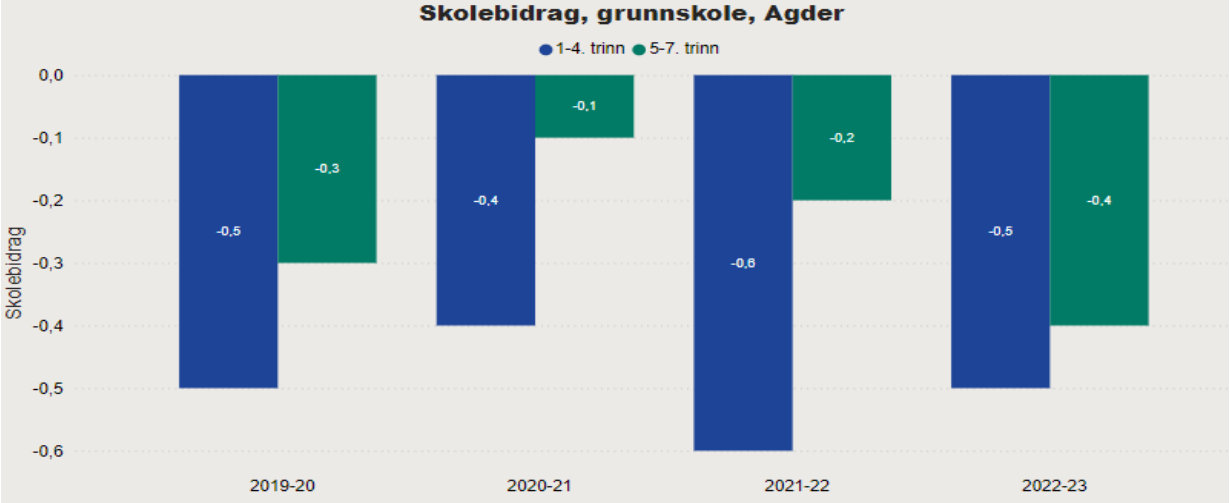
Skolebidragene

En positiv verdi indikerer at skolen bidrar mer enn landssnittet, mens en negativ verdi indikerer at skolen bidrar mindre enn landssnittet. En negativ verdi betyr altså ikke at skolen bidrar negativt til elevenes resultater, men at bidraget er lavere enn landssnittet. Skolebidrag er altså en relativ størrelse, hvor alle skolene måles mot et landssnitt. Merk at det knyttes noe grad av usikkerhet til tallene, spesielt i forhold til små skoler.

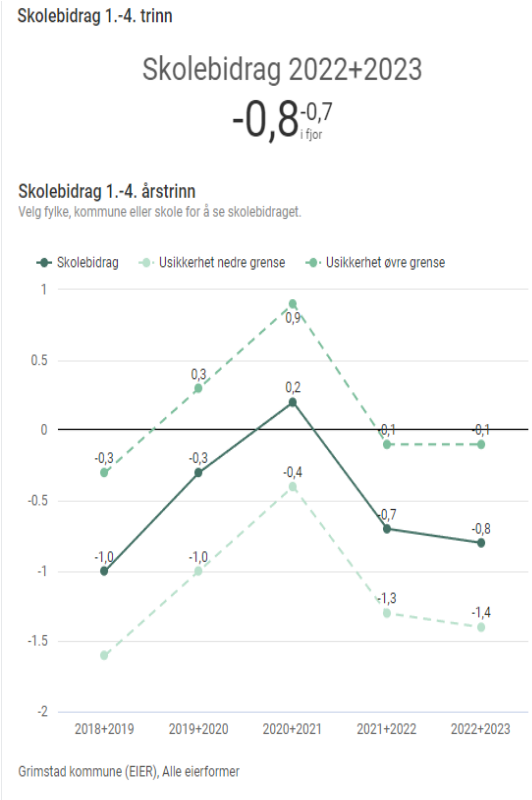
Hovedfunn nasjonalt

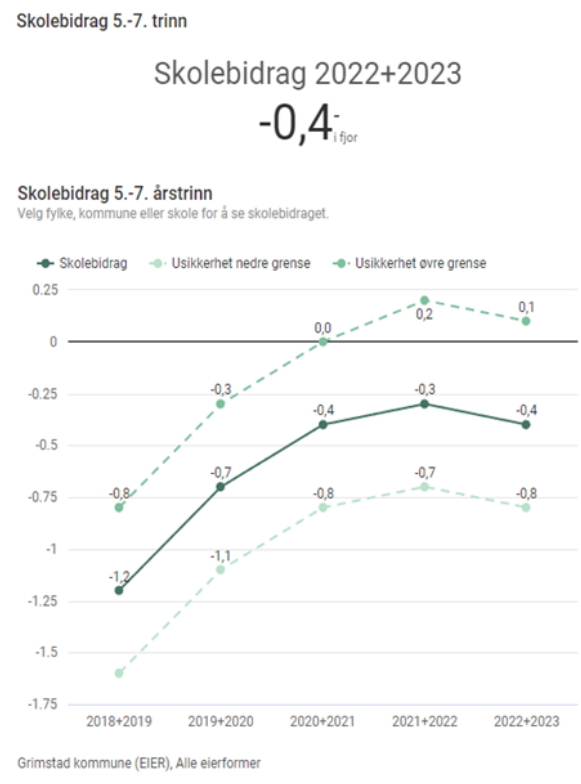
- Oslo har flest skoler som bidrar over snittet til elevenes resultater
- Agder, Nordland og Trøndelag har flest skoler som bidrar under snittet
- Trøndelag har flest kommuner som bidrar under snittet
- Av de største kommunene er det Oslo, Bærum, og Stavanger som bidrar over snittet på begge trinnene

Skolenes bidrag i Agder er under det nasjonale gjennomsnittet, og vi ser at det har vært negativt i hele perioden:

Skolenes bidrag i Grimstad er også under det nasjonale gjennomsnittet. Her presenterer vi resultatene som linjediagram:

Diagrammet for Grimstad viser at det har vært variasjoner knyttet til 1.-4. trinn med hensyn til hvor stor innsats skolene har å si for elevens læringsresultater. For 5-7. trinn er bildet mer entydig i den forstand at skolebidraget er sammenhengende negativt sammenlignet med gjennomsnittet i landet.

Årets resultat viser at skolenes bidrag har utviklet seg i ytterligere negativ retning, og for 1.-4. trinn er resultatet det svakeste i perioden og svakere enn gjennomsnittet for Agder. Beregnet usikkerhet for nedre grense vises i linjediagrammet ved den stiplede grønne linjene.

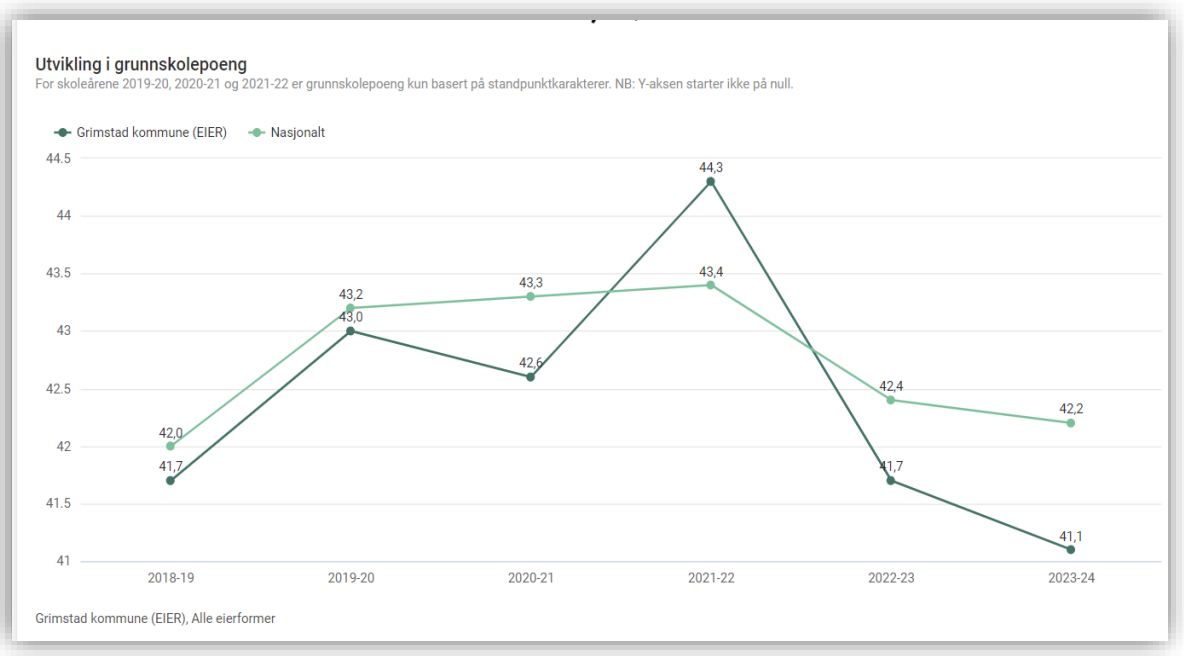
Det er vanskelig å peke på en bestemt forklaringsmodell for å forstå de resultatene vi har i Grimstad. Sannsynligvis er det et spekter av årsaker som virker sammen. Økonomi kan være en forklaring fordi det legger føringer på skolenes handlingsrom. Det er imidlertid lite sannsynlig at vi får økte økonomiske rammer i årene som kommer, og løsningen for å bedre skolebidragene må dermed ta utgangspunkt i sektorens rammer. Det kan for eksempel være å skape en tettere dialog og samhandling mellom skoleeiernivået og skolene, mer søkelys på kvalitetsutvikling og kvalitetsoppfølging, samt kompetanseheving innenfor kjernedriften til skolene. Grimstad kommune iverksetter nå en omorganisering i oppvekst som kan bidra til økte skolebidrag.

4.6 Grunnskolepoeng, overgang og gjennomføring av videregående opplæring

Grunnskolepoeng er et samlet mål for elevenes karakterer ved avslutningen av 10. trinn, og danner grunnlag for opptak til videregående skole. Det er en sterk sammenheng mellom grunnskolepoeng og sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring. Agder har lavest grunnskolepoeng i landet, og er det eneste fylket med lavere grunnskolepoeng enn før pandemien (agdertall.no/utdannings-og-kompetanse/grunnskole).

Grunnskolepoeng regnes ut ved at alle avsluttede karakterer som føres på vitnemålet, legges sammen og deles på antall karakterer slik at en får et gjennomsnitt. Deretter ganges gjennomsnittet med 10. Standpunktkarakterer og eksamenskarakterer inngår i elevenes sluttvurdering og skal gi informasjon om elevens kompetanse ved avslutning av grunnopplæringen.

I tre år har eksamen blitt avlyst for elever i grunnskolen på grunn av pandemien. Sluttvurdering disse årene ble derfor kun basert på elevenes standpunktkarakterer. Tradisjonelt har standpunktkarakterene vært høyere enn eksamenskarakterene. Når eksamenskarakterene i en periode ikke kunne inngå i regnestykket, måtte man forvente at grunnskolepoengene blir høyere. I skoleåret 2022-23 og 23-24 har eksamenskarakterene igjen inngått i beregningen av grunnskolepoeng.

Forventningen om at grunnskolepoengene skulle øke i perioden hvor eksamen ble avlyst, viste seg å stemme. Både for Grimstad og for hele landet økte grunnskolepoengene markant. Vi ser av linjediagrammet at nivåene nå har normalisert seg.

Den mørke linjen viser utviklingen i Grimstad. Grunnskolepoengene for skoleåret 2023-2024 er på 41,1. Dette er noe lavere enn for året før (41,7), og henger sammen med at elevene i 2023-24 presterte noe svakere enn kullet før, spesielt på eksamen. Linjediagrammet viser også at hele landet har oppnådd 42,2 grunnskolepoeng for skoleåret 2023-24. Dette er 1,1 grunnskolepoeng høyere enn for Grimstad, men også landet har en reduksjon fra året før.

Det er store kjønnsforskjeller mellom gutter og jenter når det gjelder grunnskolepoeng. I Grimstad kan vi se følgende fordeling for de siste fem år:

Tabell 15. Grunnskolepoeng fordelt på kjønn, Grimstad

Grunnskolepoeng, alle eierformer, gjennomsnitt, fordelt på kjønn, Grimstad	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24
Jenter	45,3	44,9	46,6	42,7	43,2
Gutter	41,3	40,6	41,7	40,5	39,8

Tabellen viser at jenter i Grimstad i gjennomsnitt ligger høyere på grunnskolepoeng enn guttene i perioden. I skoleåret 2023-24 skiller det 3,4 grunnskolepoeng mellom jentene og guttene. Tabellen viser at grunnskolepoengene er den laveste i perioden for guttene. Når jentene har høyere

grunnskolepoeng, innebærer det at jentene i gjennomsnitt har gått ut av grunnskolen med bedre karakterer enn guttene i denne perioden.

Tabell 16. Grunnskolepoeng fordelt på kjønn, nasjonalt

Grunnskolepoeng, alle eierformer, gjennomsnitt, fordelt på kjønn, nasjonalt	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24
Jenter	45,4	45,6	45,6	44,5	44,3
Gutter	41,0	41,1	41,3	40,5	40,3

Også nasjonalt ser vi at jentene har høyere gjennomsnittlige grunnskolepoeng enn guttene. Kjønnsforskjellene er 4 grunnskolepoeng for både skoleåret 2022-23 og for 2023-24. Guttene nasjonalt presterer noe bedre enn guttene i Grimstad (40,3 mot 39,8) og jentene nasjonalt presterer noe bedre enn jentene i Grimstad (44,3 mot 43,2).

GJENNOMFØRING AV VIDEREGÅENDE SKOLE

Fullført og bestått videregående opplæring er en av de viktigste forutsetningene for å delta i arbeids- og samfunnslivet og for å unngå utenforskap både i dagens og i fremtidens samfunn. Utdanning og kvalifisering er også en viktig faktor for integrering.

Gjennomføringsgraden i videregående opplæring har vært jevnt økende de siste årene. Av tabellene under kan vi imidlertid se at studieforberedende utdanningsprogram har betydelig høyere gjennomføringsgrad enn yrkesfag både nasjonalt, i Agder og i Grimstad. Videre avdekker tabellene store kjønnsforskjeller.

Gjennomføring baseres i norsk statistikk på **fem år** etter påbegynt Vg1 for studieforberedende og **seks år** etter påbegynt Vg1 for yrkesfag. Gjennomføring viser til andelen som har fullført og bestått med yrkes- eller studiekompetanse.

Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser følgende oppdaterte nasjonale tall:

Tabell 17. Nasjonalt, prosentvis fordeling

	2016-2022	2017-23	Endring i prosent
	Andel som har fullført VGO i løpet av fem/seks år		Andel som har fullført VGO i løpet av fem/seks år
Alle utdanningsprogram	**81 %**	**82,2 %**	**1,2**
Gutter	77,4	78,4	1
Jenter	84,8	86,3	1,5
Studieforberedende	**89,5**	**91,1**	**1,6**
Gutter	86,5	88,2	1,7
Jenter	91,9	93,3	1,4
Yrkesfaglig	**69,9**	**70,9**	**1**
Gutter	68,3	69,1	0,8
Jenter	71,7	73,7	2

Tabell 17 viser siste periode (2017-2023) sammenlignet med en tidligere periode (2016-2022). 81 prosent av elevene som begynte i VG1 i 2016 gjennomførte med studie- eller yrkeskompetanse innen 5/6 år. Tilsvarende tall for de elevene som begynte i 2017 var 82,2 prosent. Andelen elever som gjennomførte, er dermed 0,6 prosent høyere enn forrige periode.

Av Tabell 17 ser vi også at det er store forskjeller med hensyn til gjennomføring når vi sammenligner utdanningsprogram og kjønn. Studieforberedende program har høyest gjennomføringsgrad med 91,1.Yrkesfaglig studieprogram har en gjennomføringsgrad på 70,9. Det er en forskjell i gjennomføring på over 20 prosent. Dette er en forskjell som vi har sett over flere år, og som er presentert i flere av våre tidligere tilstandsrapporter.

Langt flere jenter fullfører og består videregående opplæring innen fem/seks år – det gjelder både på studieforberedende program og yrkesfaglig program. Også dette er et mønster som vi har sett over flere år.

Tabell 18. Agder, prosentvis fordeling, 2017-2023

	Andel som har fullført VGO i løpet av fem/seks år
Agder totalt	**83,6 (i fjor 80,9)**
Studieforberedende program	**89,3** (i fjor 87,1)
Jenter	92,9 (i fjor 92,0)
Gutter	85,0 (i fjor 87,0)
Yrkesfaglig program	**76,1** (i fjor 72,7)
Gutter	74,9 (i fjor 68,0)
Jenter	77,8 (i fjor 72,0)

Tabell 18 viser at gjennomføringsgraden i Agder er høyere enn nasjonalt snitt (83,6 mot 82,2). For øvrig er det sammen mønster som for landet når det gjelder gjennomføringsgrad av henholdsvis studieforberedende- og yrkesfaglig program. Som for landet, er det også i Agder slik at andel som har fullført VGO i løpet av fem/seks år er høyere for jentene enn for guttene. Dette gjelder begge studieprogrammene.

Tabell 19. Grimstad, prosentvis fordeling, 2017-2023

	Andel som har fullført VGO i løpet av fem/seks år
Grimstad alle utdanningsprogram	**82,6** (i fjor 83,4)
Studieforberedende program	**90,4** (i fjor 88,1)
Jenter	93,3 (i fjor 88,6)
Gutter	86,2 (i fjor 86,1)
Yrkesfaglig program	**73,5** (i fjor 77,4)
Gutter	69,6 (i fjor71,9)
Jenter	79,2 (i fjor 78,6)

Årets tall knyttet til gjennomføring i Grimstad, viser at det totalt var 82,6 prosent som gjennomført VGO på fem/seks år. Dette er litt høyere enn hele landet (med 82,2), men lavere enn Agder (med 83,6).

For øvrig ser vi lignende mønster som nasjonalt og for Agder, at gjennomføringsprosenten for yrkesfaglig program er markant lavere enn for studieforberedende program. Vi ser også et lignende mønster knyttet til kjønn, på den måten at flere jenter gjennomfører VGO sammenlignet med gutter. Kjønnsforskjellen på yrkesfaglig program i Grimstad er større enn både nasjonal, og for Agder. Kjønnsforskjellen på studiespesialiserende program er mindre for Grimstad enn for Agder og nasjonalt.

5. Barnevernstjenesten - beskrivelser og vurderinger

1.1 Innledning

Barneverntjenesten skal sikre at barn og unge som lever under uheldige og skadelige forhold får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Barneverntjenesten skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstsvilkår, jfr. lov om barneverntjenester § 1-1.

Grimstad barnevernstjeneste vil være en pådriver for et åpent barnevern blant befolkningen, samarbeidspartnere, i samfunnsdebatten og overfor politisk ledelse som barneverntjenestens eiere i kommunene.

Barnevernstjenesten i Norge fikk ny barnevernlov i 2023. Denne inneholder presiseringer og endringer som skal bidra til bedre barnevernsfaglig arbeid, styrke barns og foreldres rettssikkerhet og bidra til økt vekt på forebygging og tidlig innsats. Det presiseres at barnevernet først og fremst er en hjelpetjeneste, men barnevernloven åpner samtidig for svært inngripende tvangstiltak. Dette stiller store krav til barnevernets arbeid og til at rettsikkerheten for barn og foreldre blir ivaretatt på en god måte, og at arbeidet er forankret i de menneskerettslige forpliktelser som Norge har sluttet seg til.

Det presiseres at barnevernstjenestens ansvar er å gi hjelp, omsorg og beskyttelse når det er nødvendig på grunn av barnets omsorgssituasjon eller atferd. Barneverntjenesten skal sette inn tiltak tidlig for å forebygge alvorlig omsorgssvikt og atferdsvansker. Ny barnevernlov skal sikre at barn og unge for rett hjelp, til rett tid på rett sted. Den understreker kommuneledelsens ansvar for den overordnede styringen av barnevernstjenesten.

Kommunen skal fremme gode oppvekstsvilkår gjennom tiltak for å forebygge at barn og unge utsettes for omsorgssvikt eller utvikler atferdsvansker. Kommunen skal sørge for å samordne sitt tjenestetilbud til barn og familier. Kommunestyret selv skal vedta en plan for kommunens forebyggende arbeid. Planen skal beskrive hva som er målene for arbeidet, hvordan arbeidet skal organiseres og fordeles mellom etatene i kommunen, og hvordan etatene skal samarbeide.

Kommunens plan for forebyggende arbeid ble vedtatt av kommunestyret 07.11.23.

Den årlige tilstandsrapporten gir informasjon om det faktiske ståstedet til den kommunale barneverntjenesten. Rapporten gir kommunestyret som barneverneier mulighet til å foreta gode og riktige prioriteringer på det barnevern-faglige området.

1.2 Overordnet vurdering av status

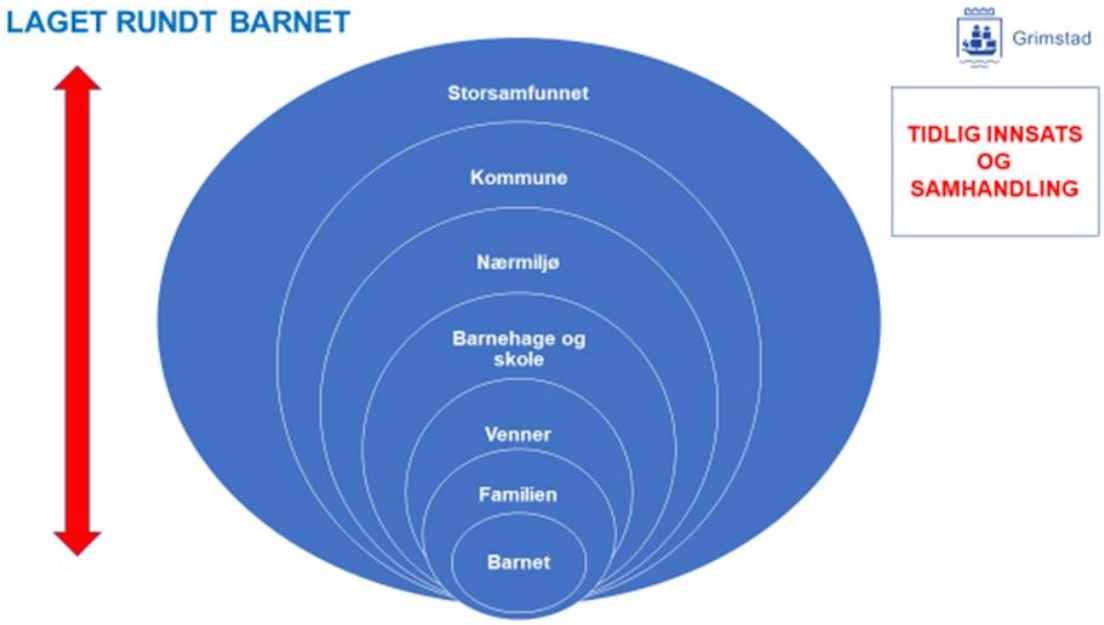
Etter år med lav bemanning, høyt sykefravær og en presset arbeidssituasjon, ble det fokusert på endring av arbeidsmiljø, arbeidskultur og mestringsklima. Samtidig ble det utarbeidet en strategi for hvordan barnevernet skulle levere sine tjenester på en bedre måte. Dette ble også omtalt i fjorårets tilstandsrapport. Implementering av strategien er et kontinuerlig arbeid. Klarere og mer effektiv

arbeidsdeling og rutiner, beslutningsmodell og strukturer har nå gitt positive resultater i form av godt arbeidsmiljø, økt kompetanse og positivt brukerfokus.

Eksempler på dette er blant annet ansettelse av «Hjemme Hos fosterhjem». Dette er en veileder til de av fosterhjemmene som har store utfordringer. Veilederen dekker et behov som tidligere ble dekket ved hjelp og kjøp fra private aktører. Barneverntjenesten innehar nå selv slik kompetanse I tillegg har omsorgsgruppen gjennomført første runde med kursing av fosterforeldre (TBO-f).

Det interkommunale barnevernsamarbeidet har endret seg de siste årene, og Grimstad samarbeider nå tettest med kommunene øst i Agder. Dette er Arendal, Froland og den interkommunale barneverntjenesten Øst i Agder. Eksempler på dette er barnevernlederforum som er et nært samarbeid mellom Agders 9 barnevernledere, og ulike læringsnettverk for felles fagutvikling på ulike områder.

Et viktig mål med barnevernreformen (oppvekstreformen) er tverrfaglig samhandling. Barneverntjenesten jobber iherdig for å tilfredsstille kravene knyttet til fosterhjemsområdet, samt å være en god medspiller og samarbeidspartner i å styrke laget rundt barn, unge og deres familier.

1.3. Organisering av barneverntjenesten i Grimstad

Barneverntjenesten i Grimstad er organisert i tre grupper. Mottak/undersøkelsesgruppe, tiltaksgruppe/Hjemme Hos og omsorgsgruppe. I tillegg fagkoordinator, merkantilt ansatte og barnevernsleder.

Hver av de tre gruppene har en gruppe-ansvarlig. Barnevernsleder ønsker å utvide gruppeansvarlig-rollen, og omgjøre stillingene til avdelingsledere. Dette for å styrke

ledelsesstrukturen og minske ledelsesspennet. Tjenesten har vokst, og det er økt behov for ledelse nær den enkelte faggruppen. Dette bl.a. for å øke kvalitet på kollegaveiledning, fokus på internkontroll, kvalitetssikring av dokumentasjon, utarbeidelse og implementering av rutiner, samt økt fokus på tverrfaglig og interkommunalt samarbeid.

1.3.1 Meldinger til barneverntjenesten

For at barneverntjenesten skal ha mulighet til å gi barn og unge riktig hjelp til riktig tid, er vi avhengig av informasjon fra andre. Hvem som helst kan melde sin bekymring for et barn til barneverntjenesten. Alle offentlige ansatte, samt en rekke yrkesutøvere med profesjonsbestemt taushetsplikt, uavhengig av om vedkommende arbeider i det offentlige eller i det private, har plikt til å gi opplysninger til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at:

- Et barn blir mishandlet i hjemmet
- Det foreligger andre alvorlige former for omsorgssvikt
- Når et barn har vist vedvarende alvorlig atferdsvansker

Opplysningsplikten innebærer en plikt til å melde fra til den kommunale barneverntjenesten ved alvorlig bekymring og er et selvstendig og personlig ansvar. Plikten til å gi opplysninger faller ikke bort selv om man på egenhånd forsøker å avhjelpe.

1.3.2 Mottak og undersøkelse

Når barneverntjenesten mottar en bekymringsmelding skal tjenesten avklare, senest innen en uke, om det er grunnlag for å åpne barnevernsundersøkelse. Undersøkelsesgruppa har ansvar for å utrede omsorgssituasjonen og vurdere om barn og unge i Grimstad kommune har behov for

hjelpetiltak. Fra det tidspunktet barneverntjenesten har besluttet at det er grunnlag for å åpne undersøkelse, har undersøkelsesgruppa tre måneders frist på å utrede om barnet har behov for tiltak fra barneverntjenesten/andre, og evt. hvilke tiltak barnet trenger (fristen kan i spesielle tilfeller utvides til seks måneder).

I en undersøkelsesfase tar barnevernstjenesten kontakt med barnet og foreldrene for å få mer informasjon om hvordan barnet har det. Vi snakker alltid med barnet (iht. alder og modenhet), da det er barnet selv som vet best hvordan han/hun har det. Det er sentralt i barnevernloven at barn skal gis mulighet til å uttale seg om egen situasjon og hva han/hun eventuelt trenger av hjelp. Barnevernstjenesten skal lytte til det barnet sier og ta hensyn til dette i våre vurderinger og beslutninger. Samtidig er det viktig at barnet ikke får ansvaret for sin egen situasjon. Skal vi hjelpe foreldrene med endring, må vi få kjennskap til hvordan de i dag ivaretar barnet, og hva foreldrene selv mener om barnets/egen situasjon.

Barnevernstjenesten vil som hovedregel også besøke familien hjemme. I tillegg kan det innhentes opplysninger fra skole, barnehage, helsestasjon, fastlege og andre instanser som kjenner barnet og foreldrene. Dette gjøres, så langt det er mulig, med samtykke fra foreldre og barn over 15 år. I undersøkelsesfasen kan barneverntjenesten innhente opplysninger også uten familiens samtykke, dersom det vurderes nødvendig for å belyse saken.

For å gjøre undersøkelsen mest mulig forutsigbar og for å skape trygghet hos barn og foreldre, lager barneverntjenesten ved oppstart en plan for undersøkelsen. Denne planen gjennomgås med foreldrene i første samtale. Planen hjelper også barneverntjenesten med å strukturere arbeidet, slik at vi klarer å gjennomføre undersøkelsen innen de lovpålagte frister som gjelder.

På bakgrunn av opplysningene som kommer frem i undersøkelsen, vurderer vi om barnet har behov for tiltak etter barnevernsloven, eventuelt tiltak fra andre instanser. Dersom barnet er i behov av vedtak om tiltak fra barneverntjenesten, skal tiltakene være målrettede og virksomme i henhold til barnets behov.

Mottak/undersøkelsesgruppen vår består i dag av 6 stillinger.

1.3.3. Tiltak etter barnevernslovens kapittel 3 og 4

Tiltaksgruppa er barnevernstjenestens oppfølgeravdeling, som har ansvar for å iverksette tiltak i henhold til vedtak etter lov om barneverntjenester § 3-1 og pålagte tiltak. Målgruppen er barn og ungdom 0-18 år. I tillegg ungdom i ettervern mellom 18 og 25 år.

Barnevernstjenesten kan iverksette tiltak både i og utenfor hjemmet. Tiltaksgruppa følger opp frivillige hjelpetiltak, samt frivillige botiltak utenfor hjemmet og plasseringer i fosterhjem i henhold til lov om barnevernstjenester § 3-2. Aktuelle tiltak som tiltaksgruppa tilbyr kan være råd og veiledning fra saksbehandler er fra tiltaket Hjemme hos (se beskrivelse under), nettverksmøter, ansvarsgruppemøter, besøkshjem, støttekontakt, avlastning, fritidsaktiviteter, samtaler med barna m.m. Mange av tiltakene gjennomføres av kontaktpersonene selv.

Barnevernstjenesten kan også benytte seg av Bufetats hjelpetiltak (den statlige delen av barnevernet), som familieråd, opphold på foreldre/barn-senter, PMTO og MST(foreldrestyrkende tiltak). I noen saker mottar foreldre/barn tiltak fra Familiesenteret, og barnevernstjenesten har samarbeidsmøter med familiesenteret/familien.

Tiltaksgruppa har særlig fokus på barnets stemme, at barn og unge blir hørt, og at deres mening tillegges vekt. Ungdom over 15 år må samtykke til tiltak i egen sak. Dersom ungdom unndrar seg omsorg og det foreligger barnevernfaglig grunnlag for å iverksette tiltak uten ungdommens eget samtykke, må saken avgjøres i Barnevern- og helsenemnda (tidligere Fylkesnemnda).

Barnevernstjenesten har også adgang til å fremme sak for Barnevern- og helsenemnda for å pålegge hjelpetiltak i hjemmet, for eksempel om at barnet skal gå i barnehage eller et foreldrene skal motta foreldreveiledning.

Dersom det er behov for å iverksette tiltak utenfor hjemmet kan dette skje i form av frivillig plassering i institusjon eller fosterhjem. Fosterhjem og institusjonsplasser formidles gjennom Bufetat, som har bistandsplikt overfor kommunene på dette området. Plassering uten foreldrenes samtykke, må behandles i barnevern- og helsenemnda, og nemndas vedtak kan ankes i det ordinære domstolsystemet av både foreldrene og barneverntjenesten. Dersom nemnda har fattet vedtak om plassering utenfor hjemmet følges saken videre opp av barnevernstjenestens omsorgsgruppe.

Tiltaksgruppa kan også følge opp ungdom i ettervern fra 18-25 år dersom det er hensiktsmessig og ungdommen samtykker. Barneverntjenesten kan ikke sette inn tiltak etter fylte 18 år dersom ungdommen ikke har hatt tiltak fra barnevernstjenesten tidligere.

Tiltaksgruppa i barnevernstjenesten i Grimstad består av 7 saksbehandlerstillinger. I 2021 fikk tiltaksgruppa tilført en ny stilling. Det har hjulpet noe, men saksmengden i gruppa er fortsatt stor. Vi ser en utvikling der det stilles større grav til at barnevernstjenesten har prøvd ut flere ulike hjelpetiltak i hjemmet, over tid, før saker om omsorgsovertakelse kan bringes inn for barnevern- og helsenemnda. Dette medfører at barnevernstjenesten i de alvorligste sakene må bygge opp massive tiltakspakker rundt enkelte familier, og presset på tiltaksgruppas oppfølgingsoppgaver har dermed økt betydelig. Høsten 2024 følger tiltaksgruppa opp omtrent 140 saker.

1.3.4. Hjemme hos (HH)

Hjemme Hos sitt mandat er å jobbe i de mest alvorlige sakene for å forhindre omsorgsovertakelser eller brudd i fosterhjem. Det faglige fundamentet er at hjelpetiltakene skal være utviklet og basert på det vi vet påvirker og virker for barn og unges utviklingsbetingelser til enhver tid.

Barnevernstjenesten i Grimstad kjøper i liten grad private hjelpetiltak, noe som innebærer at det jobbes kontinuerlig med tiltaksutvikling for å tilby barn og familier robuste og differensierte hjelpetiltak.

Fokus er alltid å tilpasse hjelpen til barnas og familiens behov. Hjemme Hos- veilederne kan tilby veiledning i våre lokaler, men er også opptatt av å treffe familier hjemme i deres naturlige og kjente

omgivelser. Hjemme Hos har arbeidsavtaler som innebærer at veilederne forventes å jobbe noe ettermiddag og kveld for å imøtekomme familienes behov, og barna/ungdommene slipper å ta fri fra skolen for å treffe veilederne når det er behov for det. Hjemme Hos kommer også hjem for å observere, og hjelpe med samspill.

Kvalitetsutvikling står sentralt både i utviklingen av hjelpetiltak og i kompetanseutviklingen for de ansatte. Veilederne har de siste årene hevet kompetanse på Traumebevisst omsorg, Sped- og småbarns psykiske helse, ICDP (etnisk norsk/minoritet) og COS-P.

Hjemme Hos gir til enhver tid hjelpetiltak til om lag 30 familier. Teamet består av fire veiledere. Tre av disse gir veiledning i familier der barnet bor hjemme hos foreldrene sine, og en veileder gir veiledning i fosterhjem.

2023 var preget av et stort behov for Hjemme Hos-tiltaket. Tjenesten har hatt venteliste deler av året.

Hjemme Hos-teamet ble ytterligere styrket med en stilling i løpet av 2023 (Den fjerde stillingen, som skal styrke den delen av teamet som gir veiledning der barn bor hos sine foreldre).
Den 01.06.2022 ansatte barneverntjenesten en Hjemme Hos-omsorg (organisert under omsorgsgruppa), som primært skal veilede fosterhjem som står i store omsorgsbelastninger, med fare for brudd i fosterhjemmet. Dette behovet har tidligere blitt dekket av kostbare private aktører.

Barnevernstjenesten vurderer tiltaket Hjemme Hos som et effektivt tiltak. Veilederen kommer inn i familien og kan hjelpe til med å snu en negativ utvikling. Vi registrerer at mange kommuner satser på denne type tiltak og utvider sine Hjemme Hos-tiltak. På denne måten kan tjenesten «senke lista» for å bruke Hjemme Hos-tiltaket og komme inn i familiene på et tidligere tidspunkt av en bekymringsfull utvikling. Dette er i tråd med oppvekstreformen. En slik satsning vil etter barnevernleders vurdering forebygge dyre statlige tiltak.

5.3.5 Omsorg og ettervern

Omsorgsgruppen følger opp alle barn og ungdom som er under barneverntjenestens omsorg, samt unge voksne som mottar ettervern. Dette omfatter barn som bor i fosterhjem eller på institusjon, samt de ungdommer som er på ettervern, som har vært under barneverntjenestens omsorg tidligere og som har ønsket ettervern fra barneverntjenesten.
Ettervern er alltid frivillig.

Gruppen har ansvar for å ivareta barna/ungdommen sin kontakt med biologisk familie, og samtidig kvalitetssikre og veilede fosterhjemmet slik at vi sammen sørger for en trygg oppvekst for barna som er under barnevernets omsorg. En del av oppgavene innebærer også å sørge for at samværene som er med foreldrene og barna er trygge og gode, og kontinuerlig vurdere om samværene gir barna den utviklingen de er i behov av. Barnevernstjenesten kan øke samværsomfanget dersom det vurderes å være til beste for barnet, og tjenesten kan fremme sak for fylkesnemnda om å redusere samvær dersom dette vurderes å være til barnets beste. Foreldre kan også begjære saken sin prøvd på nytt, som innebærer at gruppen møter i Fylkesnemnda og i

det ordinære domstolsystemet for ny vurdering av å opprettholde vedtakene om omsorgsovertakelse. Vedtak om samvær kan begjæres behandlet på nytt i nemnda etter 18 måneder. Dommene i barneverns- og helsenemnda kan ankes videre til tingretten, lagmannsretten, eventuelt høyesterett.

Barnevernstjenesten har et særlig ansvar for å følge opp og tilby hjelp til alle foreldre som har mistet omsorgen for sine barn. Dette gjelder uavhengig av hvilke utfordringer foreldrene har med rus, kriminalitet, psykisk fungering osv.

Når ungdommen samtykker, kan tiltak som er iverksatt før barnet har fylt 18 år, opprettholdes eller erstattes av andre tiltak som er omhandlet i barnevernsloven inntil ungdommen har fylt 25 år. Formålet med ettervern er å ivareta ungdommer som har hatt tiltak fra barneverntjenesten og som fortsatt trenger bistand og støtte etter nådd myndighetsalder i overgangen til voksenlivet.

Forskning viser at det er lavere risiko og bekymring knyttet til ungdommer som mottar ettervern fra barnevernstjenesten – ettervern kan således være å anse som en beskyttende faktor for ungdommer som kan befinne seg i en sårbar livsfase.

Prognosene for de neste årene viser økning i antall unge voksne med etterverntiltak, delvis begrunnet i lovendring 2020, der ungdoms rett til ettervern er utvidet fra 23 til fylte 25 år. Barnevernstjenesten legger vekt på å utvikle et godt tverrfaglig samarbeid rundt ungdommene våre.
Omsorgsgruppa følger opp til enhver tid omtrent 45 barn og ungdom, i tillegg til rundt 15 ungdommer på ettervern. Gruppa består av 7 saksbehandlere inkludert gruppeansvarlig, etter en bemanningsøkning i 2021 som følge av barnevernreformen.

Etter at Bufetat fjernet sitt tilbud om veiledning i spesielt krevende fosterhjem (som nærmer seg brudd), har vi en utfordring med å gi god nok støtte. Dette er en av flere oppgaver som har blitt overtatt av kommunen i forbindelse med barnevernreformen. Vi har løst dette med å ansette en “Hjemme Hos- fosterhjemsveileder.»

Barnevernstjenesten opplever at det er krevende å gi tilstrekkelig støtte til fosterforeldre. Mange fosterforeldre gir uttrykk for slitasje og omsorgstretthet. Samtidig opplever barnevernstjenesten at Bufetat ikke evner å opprettholde bistandsplikten når det gjelder å tilby kommunen fosterhjem og riktig institusjonstiltak.

Mangel på fosterhjem og institusjonsplasser har preget barnevernstjenesten det siste året. Plassering i beredskapshjem, som i utgangspunktet skal være for en kort periode, blir lengre enn ønskelig. Fosterhjemsmangel kan også ha innvirkning på resultatet i nemnda.

De fire barnevernstjenestene fra “gamle Aust-Agder" har sammen dannet et læringsnettverk som jobber med å bistå BUF etat i rekruttering av fosterhjem. I den sammenheng har vi laget en film. Filmen er laget av et profesjonelt film-team og er finansiert av Statsforvalteren. Filmen spres i skrivende stund i sosiale medier, og barnevernstjenestene viser filmen på ulike arenaer. Vi håper at prosjektet bidrar til å rekruttere flere fosterhjem. Filmen ligger på kommunene hjemmeside under fosterhjem.

1.4 Tverrfaglig samarbeid

Barnevernsreformen har gitt kommunen mer ansvar for barnevernsområdet. Reformen regulerer først og fremst barnevernet, men målet er å styrke forebyggende arbeid og sikre tidlig innsats i hele oppvekstområdet. Derfor blir reformen gjerne omtalt som en oppvekstreform.

Ansvaret for barnevernet er delt mellom stat og kommune, og reformen har flyttet mer av ansvaret over til kommunen. Bakgrunnen for flyttingen av ansvar er at kommunen har større nærhet til familier og bedre innsikt i behovene til barn og familier. Det overordna målet med reformen er at flere utsatte barn og familier skal få den hjelpen de trenger, når de trenger den.
Mål med reformen:

- Kommunene skal styrke arbeidet med tidlig innsats og forebygging
- Hjelpen skal bli bedre tilpasset barn og familiers behov
- Rettsikkerheten til barn og familier skal bli godt ivaretatt
- Ressursbruken og oppgaveløsningen i barnevernet skal bli mer effektiv

For å lykkes med reformen må kommunen se alle sine tjenester rettet mot barn, unge og familier i sammenheng. Samlet sett er reformen derfor en oppvekstreform.

Samordning og samarbeid er essensielt for å gi barn og familier rett hjelp til rett tid. Alle tjenestene har et selvstendig ansvar for å gi den hjelpen de er pliktige til etter regelverket.
Et av barnevernets nasjonale kvalitetsmål er at innsatsen skal være samordnet og preget av kontinuitet. Samordning og samarbeid innebærer å koordinere «hvem som gjør hva», sørge for at de ulike tjenestene jobber mot samme mål og at nødvendig og tilstrekkelig informasjon deles mellom tjenestene for å hjelpe barnet best mulig. Derfor er det viktig å redegjøre for samarbeidet med andre aktører og tjenesteytere i kommunen, for å sikre at barn får den hjelpen de har behov for.

De mest aktuelle kommunale tjenestene barnevernet samarbeider med, er helsestasjonen, skolehelsetjenesten, fastlege, NAV, pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), skoler, barnehager og familiesenteret

1.5 Aktivitet

1.5.1 Presentasjon av virksomheten og nøkkeltall

Indikator	Verdi for Grimstad	Verdi for Norge
Barn med akuttvedtak pr. 1000 i barnebefolkningen (2023)	0,9 pr. 1000	0,9 pr. 1000
Barn i hjelpetiltak med tiltaksplan (2023 første halvår)	100 %	91,9 %

Barn i hjelpetiltak med tiltaksplan (2023 andre halvår)	99,3 %	92,3 %	
Barn i hjelpetiltak med evaluert tiltaksplan (2023 første halvår)	92,5 %	88 %	
Barn i hjelpetiltak med evaluert tiltaksplan (2023 andre halvår)	95 %	81,5 %	
Fristbrudd i undersøkelsessaker (2023 første halvår)	0 %	5 %	
Fristbrudd i undersøkelsessaker (2023 andre halvår)	0 %	6,5 %	
Andel årsverk med fagutdanning per 1000 barn i aldersgruppen 0-17 år (2023)	5 årsverk	5,7 årsverk	

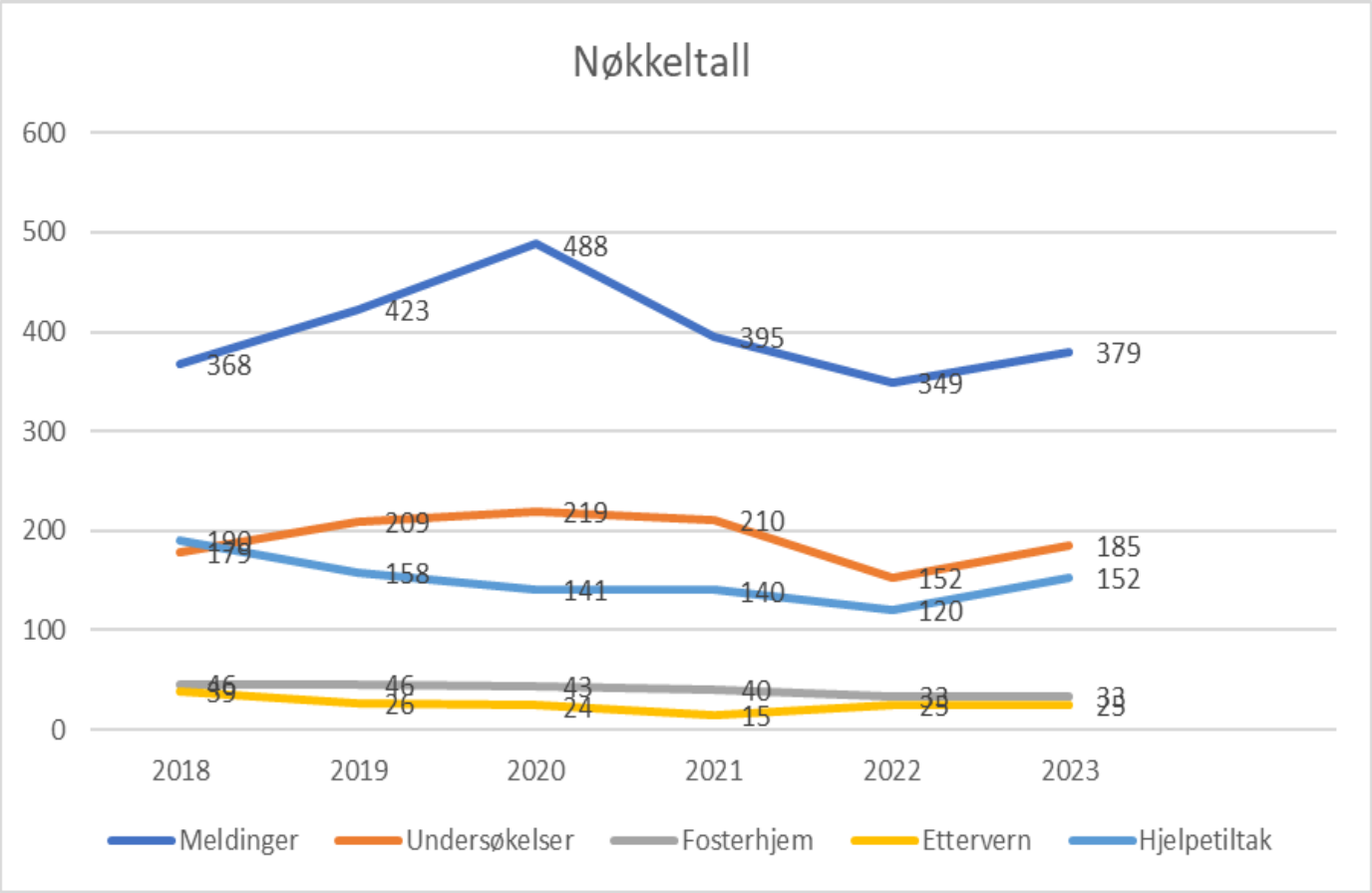
I avsnittet under presenteres tabell og diagrammer knyttet til aktivitet.

Aktivitet

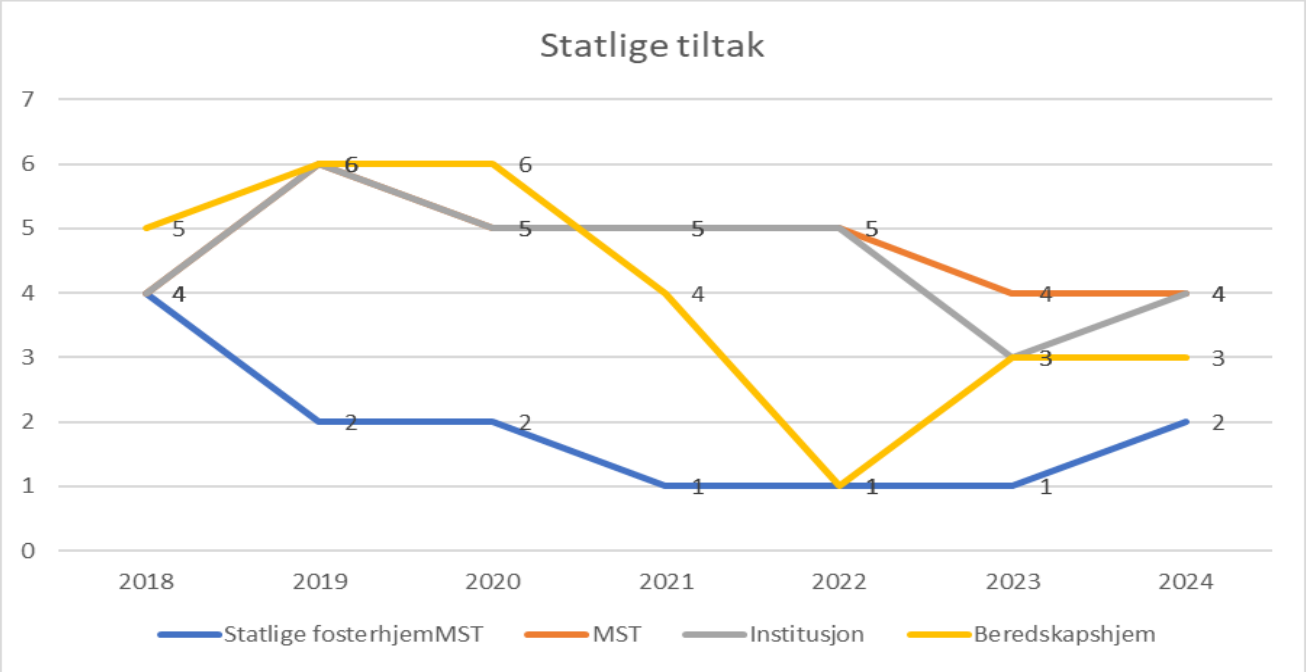
	Antall meldinger	*Under-søkelser*	*Hjelpe-tiltak*	*Fosterhjem*	*Institusjon plasseringer*	*Ettervern 18-25*
2018	368	179	190	46	7	39
2019	423	209	158	46	3	26
2020	488	219	141	43	3	24
2021	395	210	140	40	1	15
2022	349	152	120	33	3	25
2023	379	185	152	33	3	25
2024 30.06	190	80	141	33	3	25

Tabellen viser utviklingen i antall meldinger, antall undersøkelser, antall hjelpetiltak, antall fosterhjem, antall institusjonsplasseringer og antall ungdom i ettervern de siste sju årene, samt første halvår av 2024.

Tabellen viser en økning i antall bekymringsmeldinger fra 2017 frem til en topp i 2020.
I 2021 ser vi en reduksjon på antall bekymringsmeldinger og en ytterligere reduksjon på bekymringsmeldinger fra 2021 til 2022 på 46 meldinger. Det er mange forhold som spiller inn med hensyn til antall meldinger, og det er vanskelig å trekke frem hva det konkret handler om. Tendensene ser vi igjen på landsbasis. At “lista” for å melde har blitt hevet de senere år spiller inn.

Diagrammet viser en økning i meldinger og undersøkelser fra året før. Vi ser også en økning i antall frivillige hjelpetiltak.
Antall barn under omsorg er stabilt. Alderen for ettervern har økt fra 23 til 25 år. Vi ser ikke den forventede økningen i ettervern-saker ennå.

Bufetat, den statlige delen av barnevernet, skal tilby kommunene fosterhjem og institusjonsplasser ved behov. De klarer for tiden ikke å overholde bistandsplikten til kommunene. Mangel på fosterhjem og institusjonsplasser er en stor utfordring. Det setter de kommunale barneverntjenestene i en vanskelig situasjon. Vi må ofte finne fosterhjem selv, og lage provisoriske løsninger med barn og ungdom som trenger omsorgstilbud. Det betyr at tjenesten får flere frikjøpte fosterhjem som krever tett oppfølging. Bruken av beredskapshjem har vært stabilt fra 2018 til 2021. Lite bruk av beredskapshjem i 2022 fulgt av en økning i 23/24. Pr. 15.11.24 bor 5 barn fra Grimstad i statlige beredskapshjem i påvente av fosterhjem.

Plassering av ungdom i institusjon har variert noe de siste årene. De økonomiske rammene for egenandel til kommunen har økt betraktelig. Fra en egenandel på 75 000 kr pr. måned i 2021 til en egenandel på 170 000 kr. pr. måned. Det vil si 2 040 000kr i året for en plassering i institusjon. For tiden har Grimstad kommune tre ungdommer i behandling i institusjon. Målet er ingen plassert i institusjon. Den eneste måten å oppnå dette målet på er å jobbe godt tverrfaglig med forebygging!

1.5.2 Hvem meldingene kommer fra

MELDER	ANTALL MELDINGER 2022	ANTALL MELDINGER 2023
PRIVATPERSONER	13	22
SKOLE	24	29
SYKEHUS/LEGE/TANNLEGE	37	31
POLITI	52	79
BARNEVERNTJENESTE	21	37
FORELDRE SELV	35	39
HELSESTASJON	16	21
BARNEVERNSVAKT	28	9
ØVRIG FAMILIE	27	9
ANDRE OFFENTLIG INSTANSER	10	16
BARNEHAGE	12	7
PSYKISK HELSEVERN VOKSNE	14	6
KRISESENTER	2	6
ABUP	0	0
NAV	5	7
BARNET SELV	3	1
SOSIALTJENESTE	5	5
FAMILIEVERNKONTOR	3	0
PSYKISK HELSEVERN FOR BARN	3	5
ANONYME	39	50
SUM MELDINGER	**349**	**379**

Ut fra tabellen ser vi at i 2022/23 sto barnehager og helsestasjoner for en relativt liten andel av meldingene. Det var tydelig at alle de som kan fange opp barn og familier som strever tidlig er lite representert som meldere. Dette er ikke unikt i landssammenheng.

De største meldingsinstansene i 2022/23 var «anonyme», politiet, barnevernvakt sykehus/lege/legevakt/tannlege og foreldre. Barnevernstjenesten melder til seg selv ved flere anledninger, eksempelvis når det har kommet inn bekymringsmelding på et barn som har søsken, hvor da barnevernstjenesten vil stå som melder av bekymring for søsknene. Barnevernstjenesten melder også videre til barnevernstjenester i andre kommuner ved flytting.

Etter barnevernslovens kapittel 2 skal barnevernstjenesten snarest, og senest innen en uke, gjennomgå innkomne meldinger og vurdere om meldingen skal følges opp med undersøkelser etter barnevernsloven § 2-1.

Barnevernstjenesten i Grimstad har mottaksmøte en gang pr. uke. En melding kan henlegges på ulike grunnlag: fordi den faller utenfor barnevernloven § 2-1, at den blir henvist til annen instans, at den overføres til barnevernstjenesten i annen kommune eller at det ikke er grunnlag for gjennomgang (f.eks. at barnet er over 18 år eller at meldingen er åpenbart grunnløs).

1.6 Nøkkeltall - økonomi

Indikator	Sted	Verdi for sted	Verdi for Norge
Utgifter til barnevern pr. barn i befolkningen 0-17 år (2023)	Grimstad	11 939 kr	14 586 kr
	Arendal	12 782 kr	14 586 kr
Utgifter pr. barn i barnevernet (2023)	Grimstad	177 515 kr	221 915 kr
	Arendal	190 411 kr	221 915 kr
Utgifter pr. barn som bor utenfor hjemmet (2023)	Grimstad	474 714 kr	571 400 kr
	Arendal	538 907 kr	571 400 kr
Utgifter pr. barn som får tiltak i hjemmet (2023)	Grimstad	35 071 kr	68 373 kr
	Arendal	30 532 kr	68 373 kr

Kostra nøkkeltall fra statistisk sentralbyrå viser at barneverntjenesten i Grimstad i 2023 brukte 11 939 kroner per innbygger (0-17 år) til barnevern. Landssnittet ligger på 14 586 kroner per innbygger. Til sammenligning bruker Arendal 12 782 kroner pr. innbygger.
Barneverntjenesten i Grimstad har etter barnevernleders vurdering god økonomisk styring.

5.7 Sykefravær

Barneverntjenesten i Grimstad har tidligere hatt et stort sykefravær. Dette ble vurdert til å ha sammenheng med stor arbeidsmengde på hver enkelt saksbehandler over tid.

Nå er situasjonen snudd i positiv retning, og det totale sykefraværet er lavt i tjenesten. I skrivende stund er sykemeldingsprosenten på ca. 4%.

Barnevernstjenesten har et meget godt arbeidsmiljø. Et lag som jobber godt sammen. Ingen står alene i krevende saker. Psykologisk trygghet i arbeidsmiljøet vurderes som essensielt for å unngå sykemeldinger i en krevende jobb. Målet for barnevernstjenesten er å holde sykefraværet på et minimum.

1.8 Vurderinger av framtidsutsikter

Barnevernstjenesten har over lengre tid stått overfor store endringer. En barnevernreform og ny barnevernslov. En gradvis økning av tjenestens arbeidsoppgaver og krav har også preget de siste årene. Eksempler på dette er:

- Økte lovkrav til dokumentasjon
- Økte krav til å undersøke barnets helhetlige omsorgssituasjon, også ved delte hjem

- Fra langtidsplasseringer til større grad av midlertidighet. For å oppnå denne målsettingen vedtas det ofte mer samvær, noe som medfører mer oppfølging av disse. Dette medfører en vesentlig økt arbeidsmengde

- Ettervern-alderen har økt fra 23 år til 25 år
- I september 2023 ble det bestemt at deler av fosterhjemskontrakten (forsterkningstiltak) skal være enkeltvedtak. Dette gir fosterforeldre rett til å påklage fosterhjemskontrakten til statsforvalteren
- Barnevernreformen som trådte i kraft 01.01.2022
- Nye oppgaver fra Bufetat i forhold til fosterhjemsoppfølging: (egen sak nr. 21/7396-1)
- Kommunen overtar all oppfølging og veiledning av fosterhjem, og får her et stort ansvar. Vi holder egne kurs for opplæring av fosterforeldrene våre

Fokus fremover

1. Utvikle et godt lag til å bli enda bedre
2. Kompetanseutvikling. Innen 2031 må alle som jobber som saksbehandlere i barneverntjenesten ha master eller relevant videreutdanning. Status:
    a. Fire saksbehandlere tar videreutdanning i 24/25. (Utdanningsløpene er fullt finansiert av Bufdir.)
    b. En saksbehandler fullførte masterutdanning våren 2023.
    c. Fire saksbehandlere er i et “master-løp” ved siden av jobb.
    d. Barnevernsleder har fullført barnevernslederutdanningen ved NTNU.

3. Barnevernstjenesten fortsetter samarbeid og kvalitetsutvikling sammen med Arendal, Froland og den interkommunale barnevernstjenesten «Øst i Agder».
4. Barnevernslederforum i Agder fortsetter med alle 9 barnevernlederne i Agder.
5. Kompetanseplan er utarbeidet og følges.
6. Iverksette nytt fagprogram i 2025. (Ikt Agder- samarbeid)

7. Kontinuerlig utvikling/forbedring er hele tiden et fokus.
8. Holde sykefraværet nede.

Barneverntjenesten har de siste årene vært inne i en krevende, men god prosess.
Tjenesten har blitt styrket noe. Likevel viser KOSTRA-tallene at Grimstad kommune bruker mindre ressurser på barnevern enn landsgjennomsnittet.

Lederspennet i barnevernstjenesten i Grimstad er stort. I forbindelse med organisasjonsgjennomgangen som nå pågår i kommunen, bør det vurderes å gjøre endringer for å endre barnevernleders oppgaver og tilpasse strukturen for å møte fremtidige krav og forventninger. Spesielt i forhold til tverrfaglig samarbeid i kommunen vår og det interkommunale samarbeidet som stadig blir mer og bedre. Avdelingsledere er en ønsket løsning.

En økt satsing på tidlig innsats, på tvers av tjenestene som jobber med barn og familier i Grimstad, skal være vårt hovedfokus fremover. Det er i tråd med oppvekstreformen og målene i kommunens plan for forebyggende arbeid. Dersom «laget rundt barnet» i større grad klarer å snu fra «reparasjon» til forebygging, vil det ikke bare være bra for barna og deres foreldre, men også på sikt gi kommunen en økonomisk gevinst.

I dette avsnittet har vi sett at:

- Bemanningen er noe bedre, men under landssnittet.
- Det er fortsatt for stort lederspenn.
- De fleste meldinger kommer fra anonyme, politiet, barnevernsvakt, helsetjenestene og foreldrene selv.
- Mangel på fosterhjemsplasser skaper store utfordringer. Vi har flere barn som venter på et fosterhjem.
- Høyt aktivitetsnivå.
- Kostratall viser at barnevernet i Grimstad driver billigere enn sammenlignbare kommuner.
- Lite sykemeldinger og godt arbeidsmiljø.

Oppfølgingspunkter i kommende periode:

- Behov for kompetanseutvikling for å ivareta nye lovkrav.
- Følge opp intensjonen og målene i barnevernreformen (oppvekstreformen) og ny lov om barnevernstjenester.
- Fokus på tverrfaglig samarbeid.
- Iverksette nytt fagprogram.
- Jobbe for å rekruttere fosterhjem.
- Minske lederspennet, ønsker avdelingsledere.
- Fortsette med å videreutvikle et robust lag.

6. Pågående prosjekter og satsinger

Kommunens plan for forebyggende arbeid

Gjennom barnevernreformen, som også omtales som oppvekstreformen, skal alle kommuner utarbeide kommunens plan for forebyggende arbeid. Hovedhensikten med planen er å forebygge omsorgssvikt og utvikling av atferdsvansker hos barn og unge. Samtidig må forebygging baseres på kunnskap for å oppnå ønskede mål. Planen vil i seg selv være et viktig tiltak for å nå målene i barnevernsreformen.

Et av målene med reformen er at kommunene skal styrke arbeidet med tidlig innsats og forebygging i hele oppvekstsektoren. Tidlig innsats, med tiltak som er godt tilpasset barnas og familienes behov, er først og fremst en investering i innbyggernes velferd, men må også ses på som en investering som kan spare kommunen for mer inngripende og kostbare tiltak senere.

Mål og strategier i planen er å endre praksis fra tjenesteorientering til mer brukerorientering. Behovene må settes i sentrum. Kunnskap om risikofaktorer vil derfor bli viktig for å kunne sette inn riktige tiltak til rett tid. Likeledes holder det ikke å se etter og jobbe ut fra tegn og signaler. Hvordan kommunen organiserer hjelpetiltakene ut fra å redusere risiko og styrke beskyttelse vil være avgjørende for hvor godt kommunen lykkes i sitt forebyggende arbeid.

I et samfunnsøkonomisk perspektiv blir det viktig å prioritere tidlig innsats og rett ressursprioritering for å oppnå samfunnsøkonomiske gevinster (J. Heckman). Planen skal bidra til å styrke og gi retning for kommunens innsats.
I 2024 har planen blitt iverksatt i kommunen. Arbeidet med å forankre planen i hele kommunen vil fortsette i 2025.

I tillegg pågår flere ulike prosjekter og satsinger i både barnehager, skoler, barnevern og på tvers av tjenester og sektorer. Det blir derfor svært viktig å knytte disse satsingene opp mot målene i den forebyggende planen.

Under nevnes pågående aktuelle satsinger:

- Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis
- Læringsmiljøprosjektet i regi av Udir og Universitetet i Stavanger – trygt og godt barnehage- og skolemiljø (to skoler og to barnehager)
- Forebygge skolevegring – iverksette retningslinjer og skape god praksis
- Sammen på vei – et oppfølgingsprogram i regi av Bufdir for førstegangsfødende med sammensatte utfordringer
- Hjemmekonsulenter – tilbud ved helsesykepleier- og jordmortjenesten
- Nye Mønstre i regi av Nav - jobbe for å redusere barnefattigdom
- Foreldreveiledning (ICDP) er tilbud ved familiesenteret, helsesykepleier- og jordmortjenesten, kvalifiseringstjenesten, Langemyr skole og ressurssenter med flere
- Familiesenteret har ICDP veiledning med ansatte i Habilitering barn og unge som igjen har veiledning med foreldre
- Styrket mestring i livet (SMIL) – gruppetilbud til ungdomsskoleelever

- Rusforebygging (prosjekt psykisk helse og rus – Mitt valg) – prosjekt med midler fra statsforvalteren
- Oppfølging av det digitale løftet i regi av oppvekst stab og skolene - utvikle ferdigheter og god utnyttelse av IKT i opplæringen og innføring av nye programmer
- Satsing på lesing, leseglede og leseferdigheter i regi av stab oppvekst og Østre Agder oppvekstforum – READ
- HMS-prosjekt (emosjonell belastning)
- Folkehelseprosjektet, helsefremmende skoler og barnehager med søkelys på lek og læring

7.Tilsyn og revisjoner i perioden

På grunnskolens område
Det har ikke vært tilsyn på grunnskolens område i skoleåret 2023-24.

På barnehageområdet

Kommunen fører tilsyn med både kommunale og private barnehager. Alle barnehagene gjennomførte skriftlig tilsyn i november 2023. Tema for tilsynet var

- Formelle krav ut fra barnehagelov med forskrifter
- Barnehagens bemanning sett i forhold til barnetall og godkjent leke- og oppholdsareal

I tillegg gjennomførte kommunen 6 stedlige tilsyn våren 2023. Tema for stedlig tilsynet var:

- Et godt språkmiljø for alle barn, barnehageloven § 2
- psykososialt barnehagemiljø, barnehageloven §§ 41-43
- barnehagens internkontrollsystem, barnehageloven § 9

Tilsynet viste at alle barnehagene oppfyller kravene i barnehageloven, selv om enkelte barnehager bør videreutvikle sitt internkontrollsystem.

Statsforvalteren har i 2023 avholdt tilsyn med Grimstad kommune som barnehagemyndighet. Tilsynet gikk ut på å kontrollere om kommunen som barnehagemyndighet følger regelverket i barnehageloven med forskrifter. Tema for tilsynet var hentet fra barnehageloven kapittel VII, og følgende ble kontrollert:

> *"Kommunens plikt til å sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får individuell tilrettelegging i barnehagen etter § 37, barnekonvensjonen og forvaltningsloven."*

Tilsynet avdekket ingen lovbrudd, men kommunen ble bedt om rette opp i et forhold i en av sakene knyttet til klage på avslag på vedtak. Dette ble rettet, og tilsynet er lukket og avsluttet.

På barnevernets område
Statsforvalterens avholdt i 2023 tilsyn med barneverntjenesten oppfølging av barn plassert i fosterhjem. Tilsynet avdekket ingen lovbrudd eller avvik. Tilsynet er avsluttet.

8. Oppsummering

8.1 Vi samler trådene

Kapittel 3, 4 og 5 har presentert tilstanden i Grimstad på tre sentrale tjenesteområder for barn og unge og deres familier – barnehage, skole og barnevern. Noen områder har blitt belyst som øyeblikksbilder, mens på andre områder har det vært en intensjon å vise utvikling og endring over tid.

Alle tjenesteområdene retter seg mot barn og unge. Barnehage hovedsakelig i aldersgruppen ett til seks år, skole fra seks til atten, mens barnevernet i sitt oppdrag kan iverksette tiltak fra før barnet er født og følge ungdom med ettervern helt til de er tjuefem. Gjennomgangen har vist et høyt aktivitetsnivå og tjenester som har brukerne i sentrum. Analysen har også avdekket flere felles områder med behov for utvikling og forbedring innenfor både forebyggende arbeid og tidlig innsats, inkludering, medvirkning og intervensjoner/tiltak når det er nødvendig og riktig.

Det som skiller tjenestene fra hverandre er at skolene (og til dels barnehagene) møter alle barn og unge. Barnevernet på sin side retter seg særlig mot barn og unge som er i sårbare livssituasjoner og har behov for målrettet hjelp og støtte. Når alle barn og unge befinner seg i barnehage eller skole, vil det nødvendigvis alltid være behov for gode samarbeidsrutiner og god samhandling mellom disse tjenestene. De vil alle være en del av «laget rundt barnet.»

Tjenestene forholder seg til ulike lovverk og har ulike måter å jobbe på. Fellespunkter knytter seg særlig til at barn og unge skal ha et godt fysisk og psykososialt miljø, det skal jobbes forebyggende, barn, unge og deres familier skal oppleve at de får rett hjelp til rett tid (tidlig innsats og kvalitet) og det skal satses på ledelse på alle nivå i virksomheten.

Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i juni 2023. Satsingsområdene i samfunnsdelen er:
- Grønnere hverdag
- Livsmestring i alle faser
- Kompetansebyen
- Næringsutvikling

Målene i kommunens plan for forebyggende arbeid er knyttet opp mot disse satsingene og de overordnede målene i samfunnsdelen. De enkelte målene må derfor brytes ned på sektor-, enhet, avdeling og individnivå. Ledere på ulike nivåer får et særlig ansvar for å lage gode årlige virksomhetsplaner og gjennomføre avtalte tiltak for den enkelte tjeneste og funksjon. Fordi ulike tjenester jobber med til dels ulike tiltak knyttet til samme mål, blir den tverrfaglige samhandlingen avgjørende for å lykkes i det helhetlige forebyggende og det samlede familiestøttende arbeidet. Det blir svært viktig å skille på det å jobbe flerfaglig, som betyr å ta ansvar for sitt, og det å jobbe tverrfaglig, som betyr å ta ansvar for både sitt eget og andres.

8.1.1 Kompetanse og kvalitet

Kompetanse ses vanligvis som summen av tre sammenhengene elementer: kunnskaper, ferdigheter og forståelse. Ofte suppleres disse elementene med egenskaper, holdninger og verdier. Måten fagpersoner benytter sin kompetanse på, påvirkes av den situasjonen de er en del av og de relasjonene individet har til andre. Dette må sies å være særdeles viktig for fagpersoner som jobber direkte med barn og unge.
Gjennomgangen i kapittel 3, 4 og 5, viste at alle tjenesteområdene hadde høyt fokus på kompetanse og kvalitet, og at det er planer i enhetene for etterutdanning og videreutdanning. Fagansatte i barnevernet, i barnehagene og på skolene tilhører alle en profesjon, og har som hovedregel gjennomført høyere utdanning innenfor sine fagfelt. Kunnskapsnivået må også forventes å økes ytterligere i årene som kommer ved at utdanningene nå er omgjort til masterprogrammer.

Kompetansen i tjenestene kan likevel oppleves som sårbar når endringer i forventninger til tjenesten skjer raskere enn man rekker å utvikle ny kompetanse. Barnehagene og skolene har fått flere oppgaver og forventninger knyttet til seg enn det de hadde før. Håndtering av barn og unges psykiske helse er et eksempel på det. Selv om ansatte i barnehage og skole ikke skal behandle sykdom og lidelser, er det nødvendig å ha noe kunnskap, samt at det blir en oppgave for ansatte å tilrettelegge på best mulig måte for at det enkelte barn kan være til stede og ha et likeverdig tilbud til tross for sine vansker eller utfordringer. Det blir dermed også viktig å beholde kompetanse i organisasjonen, og samarbeid og ikke minst samhandling med andre tjenester kan bli helt avgjørende.

Barnevernet rapporterer om endringer i hvilke utfordringer brukerne av tjenestene har. Mens barnevernstiltak tidligere adresserte utfordringer som fulgte av dårlig familieøkonomi, som lite mat, skitne eller dårlige klær og lignende, handler det i dag i høyere grad om foreldrekonflikter, alvorlig vold, rusmisbruk og psykiatri. Barnevernet i Grimstad rapporterer også om at de barn og unge som før hadde det vanskelig, har fått det enda vanskeligere. Dette stiller krav til kompetanse. Endring av oppdrag og mandat for barnevernet som for eksempel å dreie til mer forebyggende arbeid, hjelp til selvhjelp – tiltak overfor foreldre fremfor kompensatoriske tiltak, og aktivt legge til rette for barns medvirkning, krever også at ansatte i barnevernet har behov for kompetanseutvikling.

En annen problemstilling knyttet til kompetanse i tjenestene, er å finne en balanse mellom den «brede», generelle kompetansen, samtidig som noen utfordringer krever mer spesialisert kompetanse. Vi ser i kapittel 3 at det spesielt er relevant når barn i barnehager trenger ekstra tilrettelegging eller spesialpedagogisk hjelp, eller elever i skolen ikke klarer å nyttiggjøre seg den ordinære opplæringen. Jo bedre enhetene klarer å tilrettelegge for barn og unge innenfor det ordinære og det universelle tilbudet, jo mindre behov vil det være for det spesielle. Men det vil alltid være noen som har behov for noe annet enn det ordinære, og en viss spesialisert kompetanse må derfor også sikres.

Etter en periode hvor mange satsinger på kompetansehevende tiltak og veiledningstiltak har vært styrt og organisert nasjonalt, ser vi nå en større tendens til at det legges opp til regionale kompetansehevingsprogrammer med regionale samarbeidspartnere. Det legges i større grad opp til at kommunene skal samarbeide med «sin» statsforvalter, sitt lokale universitet/høyskolemiljø og sitt nærmiljø. Dette kan skape gode vilkår for Grimstad som kompetanseby, men fordrer at kompetansen kommer «helt ut» i feltet der ansatte og barn befinner seg, og at den kompetanseutviklingen som tilbys oppleves relevant og tilgjengelig for dem det gjelder.

8.1.2 Livsmestring i alle faser

Å mestre livet er grunnleggende for alle mennesker enten de tilhører fasen barndom, ungdomstid, voksenliv eller alderdom. I denne tilstandsrapporten har vi fått beskrevet hvordan barn i barnehagen kan oppleve å mestre livet når de fungerer godt i vennskapsrelasjoner eller de får god språkutvikling og kommunikasjonsferdigheter. På samme måte kan det gi elever i skolen følelse av å mestre livet når man lærer å takle faglige eller sosiale utfordringer på skole, og de klarer å komme seg videre i utdanningsløpet. Noen barn og unge trenger litt ekstra tilrettelegging for å kunne oppleve mestring og utvikle seg, og perspektivet om livsmestring må derfor ha som utgangspunkt at ikke alle skal behandles på samme måte.

For foreldre som strever med å være gode og trygge i sin foreldrerolle på en måte som gjør at barnevernstjenesten er involvert i deres liv, kan det være krevende å oppleve at en mestrer livet. I kapittel 5 i denne tilstandsrapporten har vi imidlertid beskrevet hvordan barnevernet først og fremst skal være en hjelpetjeneste som gir støtte og veiledning. Gode hjelpetiltak kan bidra til at foreldre igjen kan oppleve livsmestring.

Tilstandsrapporten avdekker også utfordringer i tjenestene som kan påvirke individenes opplevelse av livsmestring. På barnehageområdet er det for eksempel behov for å se på andre måter å sikre barna tilrettelegging på, og i skolen er det elever som strever både faglig og sosialt. Barnevernet har utfordringer knyttet til de barn og unge som har det særlig vanskelig, og samtidig klare å følge opp det store antallet saker som de har.

Spørsmålet er hvordan vi som kommune skal innrette virksomheten vår og tjenestene våre for å sikre flest mulig barn og unge gode liv og livsmestring. Mange vil peke på behovet for flere ansatte og flere med høy fagkompetanse. Kommuneøkonomien vil alltid legge visse begrensinger på slike løsninger. Av og til må nyansettelser også til; for eksempel når barnevernet fikk tre nye stillinger i 2021.

Den videre redegjørelsen vil nå presentere tre strategier som det anbefales å jobbes videre med i kommende periode. Det er viktige forutsetninger for å lykkes med fremtidens barnehage, skole og barnevern, og som dessuten er slått fast i våre lovverk:

- Drive godt forebyggende arbeid
- Lykkes med tidlig innsats
- Samarbeid og samordning på tvers av enheter og sektorer

8.1.3 Forebyggende arbeid og tidlig innsats

I kommunens plan for forebyggende arbeid er det to begreper som er gjennomgående.
Forebyggende arbeid defineres slik:

- Styrke beskyttelsesfaktorene og redusere risikofaktorene – for å unngå nye tilfeller

Tidlig innsats defineres slik:

- Handle så tidlig som mulig når det oppstår en bekymring (enten tidlig i livet eller i et utviklingsforløp)

Tidlig innsats må baseres på:

- Risiko- og beskyttelsesfaktorer
- Barns utviklings milepæler
- Foreldrenes fungering
- Samspill mellom barn og foreldre

I stortingsmelding nr. 6 (2019-2020) *Tett på - tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*, beskrives tidlig innsats i pedagogisk forstand som et pedagogisk tilbud fra tidlig småbarnsalder, at barnehager og skoler arbeider for å forebygge utfordringer, og at tiltak settes inn umiddelbart når utfordringer avdekkes. Tiltak kan være å tilrettelegge innenfor det ordinære tilbudet og/eller ved å sette inn særskilte tiltak.

I stortingsmeldingen understrekes det at tidlig innsats og kvalitet i hele utdanningsløpet er avgjørende for å lykkes med målet om en god utdanning og like muligheter for alle. I de tre første årene i et barns liv er hjernen på sitt mest formbare, og disse årene er avgjørende for videre utvikling og læring. I denne perioden utvikler hjernen seg i rekordfart, og barna lærer mer enn på noe annet tidspunkt senere i livet. Blir det lagt et godt grunnlag i disse årene, øker sannsynligheten for en god utvikling videre (Meld. St. 6:21).

Når det oppstår nye behov underveis i utdanningsløpet, skal barn og elever få rask hjelp og tilrettelegging for å unngå at utfordringene vokser seg større. Det understrekes i meldingen at tidlig innsats er viktig for den enkelte, men også for samfunnet. Når alle får hjelp tidlig, kan alle som har forutsetning for det, utvikle seg til aktive samfunnsborgere som deltar i arbeidslivet og bidrar til verdiskapningen i landet.

I ny barnevernlov, i kapittelet om kommunens og barneverntjenestenes generelle oppgaver, er det inntatt en bestemmelse om at barneverntjenesten skal drive forebyggende arbeid. Kommunen skal fremme gode oppvekstsvilkår gjennom å forebygge at barn og unge utsettes for omsorgssvikt eller utvikler atferdsvansker. Barneverntjenesten har ansvar for å sette inn tiltak tidlig for å forebygge alvorlig omsorgssvikt og atferdsvansker.

Ser vi på våre lovverk i sammenheng, kan tidlig innsats både beskrives som tidlig i forhold til alder og tidlig i forhold til problemutvikling. Tidlig i alder vil som nevnt kunne få betydning for læring og utvikling, og tidlig innsats i problemutvikling kan omfatte mange tiltak senere i livsløpet, for eksempel i forhold til å forebygge kriminalitetsutvikling, rus og avbrutt utdanning hos ungdom.

8.1.4 Ett barn og flere tjenester – om samarbeid, samordning og samhandling

De fleste barn og unge i Norge vokser opp under gode og trygge forhold. De trenger ikke noe spesielt ut over det universelle. Noen barn har det imidlertid vanskelig og står i fare for å falle utenfor eller få en skjevutvikling; enten på grunn av forhold i omgivelsene (for eksempel barnehage, skole eller fritidsarena), i hjemmet, eller fordi det en sårbarhet ved barnet selv som innvirker.

I en kommune er det mange enheter og gjerne flere sektorer som har barn og unge som ansvarsområde. Men barn og unge lever ikke sine liv i sektorer, og et støtteapparat må derfor være basert på et helhetlig perspektiv. I praksis innebærer det at det må legges til rette for et nært samarbeid og samhandling på tvers av enheter og sektorer. Barna og deres foreldre skal kunne motta koordinerte og samordnede tjenester.

Grimstad har samlet sentrale tjenester for barn, unge og deres familier, i oppvekstsektoren med det formål og gi bedre og mer helhetlige tjenester til rett tid. En viktig forutsetning er dermed på plass for å lykkes med å hjelpe barn og unge i sårbare livssituasjoner gjennom oppveksten. Samtidig har det vist seg at samarbeid, samordning og samhandling kan være vanskelig å få til i praksis. Det såkalte 0-24-samarbeidet, som er et samarbeid mellom fem direktorater, peker på at svikt i samarbeid og samordning ofte henger sammen med måten man er organisert på, at de ulike

tjenestene har ulike prioriteringer, at tjenestene mangler tilstrekkelig kjennskap til hverandre og at ansvarsforholdene kan være uklare.

Med økende andel av barnebefolkningen som trenger hjelp og støtte, med krav til å både jobbe individrettet og systemrettet, og en tendens til mer komplekse og sammensatte problemstillinger, er det maktpåliggende for kommunen å holde høyt fokus på samarbeid og samordning i det videre arbeidet. Omorganiseringen er en viktig forutsetning for å lykkes, med det er ikke alene tilstrekkelig.

9. Anbefalinger til politisk nivå for veien videre

Hvert temaområde i Tilstandsrapporten avsluttes med oppfølgingspunkter for kommende periode. For å sikre en god og realistisk kvalitetsutviklingsprosess, er det imidlertid nødvendig å foreta prioriteringer om hva som bør iverksettes først og hva som kan komme senere. I forbindelse med ressursprioriteringen presenteres følgende anbefalinger:

Anbefaling (hva)	Hvorfor	Konkretisering (hvordan)	Deltakere (hvem)	Konsekvenser for økonomi og ressursbruk
Trygt og godt barnehage og skolemiljø	Hindre utenforskap, mobbing og krenkelser Fremme læring og gode relasjoner	Realisere mål og strategier i kommunens plan for forebyggende arbeid Konkrete tiltak: ➢ **Kompetanseløftet** skal være et varig kompetanseløft på det spesialpedagogiske feltet, og skal bidra til at kommunen har tilstrekkelig kompetanse tett på barna og elevene for å kunne forebygge, fange opp og gi et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud til alle, inkludert barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging. ➢ Tiltak knyttet til mobbing konkretiseres i virksomhetsplanene til barnehagene og skolene	Barnehage- og skoleeier Ledere og ansatte i barnehage, skole, PPT og andre tverrfaglige tjenester i kommunen Private barnehager og skoler Foresatte	<u>Kostnader:</u> Kompetanse-hevende tiltak Midler gjennom tilskuddsordningen via felles satsing i Østre-Agder samarbeidet Søker særlige tilskudd til nybosatte barn (IMDi) <u>Gevinst:</u> Flere barn og unge som gjennomfører utdanningsløpet Store samfunns-økonomiske gevinster på sikt

		➢ Sikre elevene bedre medvirkning knyttet til både arbeidet med skolemiljø og hvordan skoleresultatene skal bedres		
Videreføre dreining av Individuell tilrettelagt opplæring - til ordinær tilpasset opplæring (universell opplæring)	Mindre stigmatiserende, bedre bruk av ressurser, flere barn kan få hjelp raskere, mer inkludering og behov for mindre saksbehandling	➢ Kompetanseheving av skolens ansatte og PPT ➢ Videreutdanning av lærere innenfor spesialpedagogikk ➢ Delta på Kompetanseløftet for inkluderende praksis og spesialpedagogikk i partnerskap med Østre Agder og UIA ➢ Aktiv skoleeier som initierer samlinger	Skolene i samarbeid med PPT og skoleeier	<u>Kostnader:</u> Ressurser til kurs, utdanning og veiledning <u>Gevinst</u> Færre enkeltvedtak på sikt Enklere saksbehandling Flere barn og unge som mestrer livet
Forbedre faglige resultater	Nasjonale prøver og skoleresultater viser bekymringsfull utvikling	➢ Bedre analyser og tiltak knyttet til lokale resultater ➢ Mål og tiltak må komme tydelig frem i virksomhetsplanene til skolene	Ledere og ansatte i skolene i samarbeid med skoleeier	<u>Kostnader</u> Ingen kostnader <u>Gevinst</u> Bedre resultater som igjen øker sjansen for bedre gjennomføring og deltakelse i samfunnet
Veiledning til barnehagene knyttet til styrkings-tiltak og organisering	Bedre utnyttelse av knappe ressurser Styrking til beste for flere barn	➢ Kompetanseheving av ledere og ansatte i barnehagene og PPT ➢ Delta på Kompetanseløftet for inkluderende praksis og spesialpedagogikk ➢ Aktiv barnehageeier som initierer samlinger	Barne-hagene i samarbeid med PPT og barnehage-eier	<u>Kostnad:</u> Ingen ny kostnad <u>Gevinst:</u> Færre henvisninger og færre vedtak Mer inkluderende praksis
Foreldre veiledning og foreldre støtte	Bidra til å trygge og støtte voksne hjemme Bidra til å skape gode samarbeid Bidra til å skape gode	Gratis foreldreveiledning til alle foresatte Bruke systematiske programmer som skal medføre likhet og inkludering	Helse-stasjon Kvalifiserings-tjenesten Familiesenter ICDP-veiledere Barnehage Skole Kultur Nav Barnevern	<u>Kostnader:</u> Ressurser til foreldreveiledning <u>Gevinst:</u> Tidlig innsats Færre enkeltvedtak Hindre utenforskap, mobbing og krenkelser

	foreldrenettverk			Flere barn og unge som mestrer livet Trygge foreldre (voksne)
Lavinntekts-familier	Hindre utenforskap Livsmestring og inkludering	Alle barn i alderen 7-18 deltar i minst en fritidsaktivitet / hobby (et gratis tilbud) Viderefører metodikken i «Nye Mønstre» Barnevern i tett samarbeid med Nav Skolene må ivareta gratisprinsippet (jfr. opplæringsloven)	Barnehage Skole Kultur Frivillige Foresatte Nav Barnevern Kvalifiserings-tjenesten	<u>Kostnader:</u> Støttetiltak til lavinntekts-familier Videreføring av «Nye Mønstre» <u>Gevinst:</u> Hindre utenforskap Flere aktive barn og unge Familier som på sikt lykkes med egen økonomi
Ledelse	Styrket ledelse på ulike nivåer kan bidra til bedre bruk av ressurser Flere elever utfordrer mer enn tidligere og styrket klasseledelse vil bli nødvendig for å lykkes med å få til et godt læringsmiljø	Ny organisasjonsstruktur i oppvekstsektoren med mindre lederspenn, tettere oppfølging og kortere kommunikasjonslinjer	Ledere på ulike nivå Klasse-ledere i skole Ped. ledere i barnehage Barnevernet	<u>Kostnad:</u> Kompetanse-hevende tiltak Organisasjons-endringer <u>Gevinst:</u> Trygge og bedre ledere Mer effektive ledelses-strukturer
Faste, årlige temadager mellom politisk nivå og oppvekst-sektoren	Politisk nivå skal være oppdatert og ha kunnskap om oppvekst-sektoren, samt å legge til rette for gode vedtak	Videreføres og innarbeides i politisk møteplan	Politikere, ledere i oppvekst-sektor og nøkkel-personell	<u>Kostnader</u> Møtegodtgjørelser for politisk nivå <u>Gevinst</u> Bedre og mer effektiv utnyttelse av felles ressurser
Fortsette med felles tverrfaglige samlinger for å sikre at	Utnytte den samlede kompetansen og sikre god samhandling	Felles møtepunkter og samlinger settes i årshjul	Ledere og nøkkel-personell avhengig av tema	<u>Kostnad:</u> Tverrfaglige Samlinger og workshops

tjenestene har tilstrekkelig kjennskap til hverandre			Koordineres av Tverrfaglig utviklingste-am (TUT)	<u>Gevinst:</u> Bedre og mer effektiv utnyttelse av felles ressurser og styrke det tverrfaglige samarbeidet til det beste for barn, unge og deres foreldre